

**T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**ORTAÖĞRETİM GENÇLİĞİNİN MİSYONERLİK
FAALİYETLERİ KARŞISINDAKİ TUTUMU
(ANTALYA ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURTEN ZELİHA ŞAHİN

TEZ DANIŞMANI: YRD. DOÇ.DR. HÜSEYİN CERTEL

ISPARTA,2005

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORTAÖĞRETİM GENÇLİĞİNİN MİSYONERLİK FAALİYETLERİ
KARŞISINDAKİ TUTUMU
(ANTALYA ÖRNEĞİ)

Nurten Zeliha Şahin

Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Yüksek Lisans Tezi, 139 sayfa, Ağustos 2005

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Certel

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Certel

.....

.....

Son dönemlerde ülkemizde din değiştirerek Hristiyanlığı tercih edenlerde bir artışın gözlenmesi, misyonerlik faaliyetlerinin din değiştirmedeki etkisini gündeme getirmiştir. Bizde, ülkemiz gençliğine yönelik misyonerlik faaliyetlerinden ergenlik dönemindeki gençlerin etkilenme düzeyini ölçmek amacıyla, farklı kültürlerin buluşma yeri olan Antalya’da, ortaöğretim gençliği üzerinde bir anket çalışması yaptık. Çalışmamızın amacı, farklı dini inanç ve grupların gençlere yönelik misyonerlik faaliyetleri karşısında, onların tutumunu etkileyen psiko-sosyal faktörleri belirlemektir.

Araştırmamız da, gençlerin dini propagandadan etkilenmelerinin psiko-sosyal nedenlerinin bulunduğunu tespit ettik. Kendi iç dünyalarında yaşadıkları sıkıntılardan bir kurtuluş beklentisi içinde olan gençler, dini propagandadan daha çok etkilenmektedir. Ergenlik dönemi gençlerinin sevgi ve ilgi beklentisi içinde olmaları, farklı dini inanç ve grupların onlara yönelik propagandalarını kolaylaştırmaktadır. İslamiyet’in dünyada terör eylemler sonucu oluşan olumsuz imajı onları kendi dini inançlarından utanır hale getirmiş ve farklı dini arayışlara yönlendirmiştir. Buda onları, misyonerlerin dini propaganda faaliyetlerinden etkilenmeye müsait hale getirmiştir.

Gençlerimizin misyonerlik faaliyetleri karşısında daha bilinçli bir tutum geliştirebilmeleri ve farklı dini inanç ve grupların etkisinden korunabilmeleri için, onların bu faaliyetler hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Ergenlik, kişilik, benlik, tutum, misyonerlik, propaganda

ABSTRACT
THE ATTITUDE OF HIGH SCHOOL ADOLESCENCE AGAINST TO
MISSION ACTIVITIES
(EXAMPLE ANTALYA)

Nurten Zeliha Şahin

Süleyman Demirel University, Department of Philosophy and Religion Master
of Arts, 139 Pages, August 2005

Consult: Asst. Prof.Dr. Hüseyin Certel

Juri : Asst. Prof.Dr. Hüseyin Certel

.....

.....

Nowadays, to observe increasing number of people who change their religion and christian had made the role of missionary activities in change religion current issue. We took poll to high school adolescence in Antalya which includes different cultures in order to evaluate effected level of adolescence from the missionary activities. We aim of our research is to find psycho-social factors which effected their attitudes against to different religious belief and groups missionary activities.

We found that the adolescences are affected from the religious propaganda because of the psycho-social reasons. The adolescence who want give up their troubles that is inner world are more affected religious propaganda than the others. The youngs who are in adolescence period make easy missionary propaganda of different belief and groups because of needing love and interest of other people. The negative image of Islam in world because of terrorist operation is felt them ashamed from their religious search. It makes easy the propaganda which intend for adolescence

We should give information to youngs in order to develop conscious attitude about missionary activities and to protect different religious belief and groups effect.

Key Words: Adolescence, personality, attitude, missionary, propaganda

ÖNSÖZ

Dini düşüncenin yerini zamanla bilimin alacağı ve bütün dini kurumların ortadan kalkacağı beklenirken, günümüzde dini hareketlerde yaşanan canlanma dinin tekrar gündeme taşınmasına neden olmuştur. Dini bir hurafe olarak gören, bilimin ilerlemesi ile dinin tamamen ortadan kalkacağını iddia eden bazı bilim adamları, dini hareketlerdeki artış karşısında bu tezlerinden dönmek zorunda kalmıştır. Bugün, insanoğlunda modern yaşamın boş bıraktığı ve bilimin dolduramadığı bir alanın varlığı kabul edilmektedir. Din, insanın bu yönüne hitap ettiğinden dolayı her zaman için insan hayatında geçerliliğini koruyacaktır.

Ülkemizde batılşma ile birlikte dini yaşam modern yaşamın zıttı olarak algılanmış ve dinin yeri sorgulanmaya başlanmıştır. Bugün ise bütün dünyada yaşandığı gibi ülkemizde de, günün yoğunluğu içinde anlamsızlaşan hayatı doldurabilmek için tekrar dine yönelim görülmektedir. İnsanların bu arayışı, özellikle evrensellik iddiasında olan ve bunun için yayılma politikası izleyen dinler açısından çok uygun bir ortam oluşturmuştur. Bu da, misyonerlik faaliyetlerinin canlanmasına sebep olmuştur.

İnsanların farklı dini akımlara yöneliminin sadece misyonerlik faaliyetlerinin bir sonucu olduğunu söylemek, bilimsel olmayan bir düşünce şeklidir. İnsanların dini arayışlarına cevap verdiği için misyonerlik faaliyetleri yaygınlaşmaktadır. İnsanlar, kendi dini inançlarından uzaklaşarak farklı dinlere yöneliyorsa, bunun psiko- sosyal nedenleri üzerinde durulması gerekir.

Ülkemizde, son dönemlerde din değıştirmelerde ve misyonerlik faaliyetlerinde artışın çeşitli kuruluşlarca ortaya konulması ve medyanın da bu faaliyetlere dikkat çekmesi bizi, özellikle kimliğini oluşturma devresinde olan gençlerimizin bu faaliyetlerden etkilenme düzeyini araştırmaya sevk etmiştir. Bizim burada birinci amacımız, ergenlik dönemindeki gençlerin ne ölçüde misyonerlik faaliyetleriyle karşılaştıklarını, misyon faaliyetleri karşısındaki tutumlarını, etkilenme durumlarını ve bunun psiko-sosyal nedenlerini ortaya koymak ve bu çerçevede milli bütünlüğümüzün ve kültürel yapımızın muhafazası için alınabilecek önlemlere ışık tutmaktır.

İntihar eden Satanist gençler ile gündeme gelen Satanizm gibi kült grupların, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de gençleri etkisi altına alması, bunun sebepleri üzerinde durulmasını gerekli kılmıştır. Biz, bu çalışmamızla farklı dini inanç ve grupların gençler üzerindeki etkisini ve bunlara karşı ergenlik dönemi gençliğinin tutumlarını ve bu tutumların nedenleri belirlemeyi amaçladık. Çalışmam da bana yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Certel ve Yrd. Doç.Dr. Habil Şentürk ve Yrd. Doç.Dr. Nasuh Günay’a, anket uygulamasında yardımcı olan Antalya Milli Eğitim Müdürlüğüne, anket uyguladığım okulların müdürlerine ve istatistik bilgilerin değerlendirilmesinde yardımcı olan Safnaz Asri’ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ.....	Vİİ
TABLolar DİZİNİ.....	Vİİİ

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

A.MİSYONERLİK.....	1
B.DİNİ PROPAGANDANIN ETKİSİNİ ARTIRAN PSİKO-SOSYAL FAKTÖRLER.....	4
C.TÜRKİYEDE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

ERGENLİK VE DİN

A.ERGENLİKTE DİNİ GELİŞİM.....	9
1.1.Dini Şuurun Uyanması.....	11
1.2.Dini Bunalım ve Şüpheler.....	12
1.3.Dini İnanç ve Tutumların Oluşması.....	14
B-ERGENLİKTE KİŞİLİK GELİŞİMİ.....	15
2.2.Ergenlikte Benlik ve Kimlik.....	16
2.2.Ergenlikte Dinin Kimlik Oluşumuna Katkısı.....	17
C-ERGENLİK DÖNEMİ DİNİ GELİŞİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A.ARAŞTIRMANIN METODU.....	23
B.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	24
C.ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	25

D.HİPOTEZLER.....	26
E.VARSAYIMLAR.....	27
F.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	28
G.EVREN VE ÖRNEKLEM.....	28
H. ARAŞTIRMAYA KATILANLAR VE NİTELİKLERİ.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

A.BULGULAR.....	34
B.YORUMLAR.....	109
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA.....	129
EKLER.....	134
Anket Soru Kağıdı Örneği.....	134

KISALTMALAR

D.İ.B.Y.	:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
s.	:Sayfa
Çev.	:Çeviri
K.K.T.C.	:Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
M.E. B.	:Milli Eğitim Bakanlığı
İst.	: İstanbul
Üniv.	:Üniversitesi
K.S.İ.Ü	: Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi
İSAM.	:İslami Araştırma Merkezi
T.D.V.Y.	:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
U.Ü.	:Uludağ Üniversitesi
İlh.	:İlahiyat

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılım.....	28
Tablo 1.2. Öğrencilerin gelir düzeylerine göre dağılımı.....	29
Tablo 1.3. Öğrencilerin okullara göre dağılımı.....	29
Tablo 1.4. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı.....	29
Tablo 1.5. Öğrencilerin babalarının sağ veya ölü olmasına göre dağılımı...30	
Tablo 1.6. Öğrencilerin annelerinin sağ veya ölü olmasına göre dağılımı...30	
Tablo 1.7. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre dağılımı.....30	
Tablo 1.8. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre dağılımı.....30	
Tablo 1.9. Öğrencilerin anne babalarının birlikte veya ayrı olmalarına göre dağılımı.....31	
Tablo 1.10. Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimlerine göre dağılımı.....31	
Tablo 1.11. Öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almalarına Göre Dağılımı.....31	
Tablo 1.12. Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre dağılımı.....32	
Tablo 1.13. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre dağılımı.....32	
Tablo 1.14. Öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişkiye göre dağılımı.....32	
Tablo 1.15. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre dağılımı.....33	
Tablo 1.16. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre dağılımı.....33	
Tablo 2.1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri bakımından dağılımı.....35	
Tablo 2.2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başka bir dinin propagandası için adreslerine ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderilmesi karşısındaki tutumları bakımından dağılımı.....36	

Tablo 2.3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarının dine yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı.....37

Tablo 2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyacı bakımından dağılımı.....38

Tablo 2.5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ülkemiz gençlerine yönelik dini propaganda hakkındaki tutumları bakımından dağılımı.....39

Tablo 2.6. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre dini propaganda amacıyla adreslerine ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderilmesi karşısındaki tutumları bakımından dağılımı.....40

Tablo 2.7. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı.....42

Tablo 2.8. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre ilgilerini çeken dinler bakımından dağılımı.....43

Tablo 2.9. Öğrencilerin okullarına göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı.....44

Tablo 2.10. Öğrencilerin okullarına göre karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri bakımından dağılımı.....46

Tablo 2.11. Öğrencilerin okullarına göre arkadaşlarından başka bir dini tercih edenlerin dinlere karşı tutumlarına etkisi bakımından dağılımı.....49

Tablo 2.12. Öğrencilerin okullarına göre arkadaşlarının din değiştirmesinde etkili olan nedenler bakımından dağılımı.....51

Tablo 2.13. Öğrencilerin okullarına göre başka bir dinin propagandası için adreslerine ücretsiz CD, kitap, dergi, broşür gönderilmesi bakımından dağılımı.....53

Tablo 2.14. Öğrencilerin okullarına göre başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlemenin dinlere yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı.....54

Tablo 2.15. Öğrencilerin okullarına göre başka dinlere mensup insanlarla karşılaşma oranları bakımından dağılımı.....56

Tablo 2.16. Öğrencilerin okullarına göre başka din mensubu ile karşılaşmalarının dinlere karşı tutumlarına etkisi bakımından dağılımı.....58

Tablo 2.17. Öğrencilerin okullarına göre başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin kendilerini bu düşünceye yöneltten sebepler bakımından dağılımı.....60

Tablo 2.18. Öğrencilerin okullarına göre başka dine ilgi duymaları bakımından dağılımı.....62

Tablo 2.19. Öğrencilerin okullarına göre ilgilerini çeken dinler bakımından dağılımı.....63

Tablo 2.20. Öğrencilerin okullarına göre başka dine ilgi duyma nedenleri bakımından dağılımı.....65

Tablo 2.21. Öğrencilerin okullarına göre maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek amacıyla yapılan yardımlara karşı tutumları bakımından dağılımı.....68

Tablo 2.22. Öğrencilerin okullarına göre mensup olunan dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı69

Tablo 2.23. Öğrencilerin okullarına göre yaşadıkları olumsuz dini deneyimin başka bir dini arayışa yönlendirmesi bakımından dağılımı.....70

Tablo 2.24. Öğrencilerin okullarına göre diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerin kendi dinlerine kazandırma çabaları karşısındaki tutumları bakımından dağılımı.....71

Tablo 2.25. Öğrencilerin okullarına göre Satanizm, Hristiyanlık, Moonculuk, Budizm vb. propaganda faaliyetleri hakkında bilgi düzeyleri bakımından dağılımı.....72

Tablo 2.26. Öğrencilerin, okullarına göre ülkemizin gençlerine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı tutumları bakımından dağılımı.....74

Tablo 2.27. Öğrencilerin anne ve babalarının beraber veya ayrı olmasına göre dindarlık düzeyleri bakımından dağılımı.....	76
Tablo 2.28. Öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olmalarına göre bir başka dinin ilgilerini çekmesi bakımından dağılımı.....	76
Tablo 2.29. Öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olmalarına göre ilgilerini çeken dinler bakımından dağılımı.....	78
Tablo 2.30. Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimine göre propagandası yapılan dinler bakımından dağılımı.....	80
Tablo 2.31. Öğrencilerin hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yerleşim birimine göre başka din mensupları ile karşılaşmaları bakımından dağılımı.....	81
Tablo 2.32. Öğrencilerin uzun süre kaldıkları yerleşim birimlerine göre diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerini kendi dinlerine kazandırma çabalarına karşı tutumları bakımından dağılımı	83
Tablo 2.33. Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimine göre maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek için yapılan yardımlara karşı tutumları bakımından dağılımı.....	84
Tablo 2.34. Öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almalarına göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı	85
Tablo 2.35. Öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi edinmelerine göre başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izleyenlerin, dinlere karşı tutumlarına etkisi bakımından dağılımı.....	86
Tablo 2.36. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre başka dini benimsetmeye yönelik karşılaştıkları propaganda yöntemleri bakımından dağılımı.....	88
Tablo 2.37. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre başka bir dini benimsemeyi düşünenleri bu düşünceye yöneltten nedenler bakımından dağılımı.....	90
Tablo 2.38. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgi duymaları bakımından dağılımı.....	91

Tablo 2.39. Öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgilerinin olması bakımından dağılımı.....	92
Tablo 2.40. Öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgilerinin olma nedenleri bakımından dağılımı.....	93
Tablo 2.41. Öğrencilerin annelerinin dindarlık seviyesine göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı.....	95
Tablo 2.42. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre başka bir dini benimsemeyi düşünme nedenleri bakımından dağılımı.....	96
Tablo 2.43. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre mensup oldukları dinden onları uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı.....	100
Tablo 2.44. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre yaşadıkları olumsuz dini tecrübenin onları yeni bir dini arayışa yönlendirmesi bakımından dağılımı.....	99
Tablo 2.45. Öğrencilerin dindarlık düzeyine göre gençlerin dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyaçları bakımından dağılımı.....	100
Tablo 2.46. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı yapılması gerekenler konusundaki görüşleri bakımından dağılımı.....	101
Tablo 2.47. Öğrencilerin babalarının dindarlık seviyesine göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı.....	103
Tablo 2.48. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin, bu düşünceye yönelten nedenler bakımından dağılımı.....	104
Tablo 2.49. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre başka bir dine ilgi duymaları bakımından dağılımı.....	106

Tablo 2.50. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre mensup oldukları dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı.....107

Tablo 2.51. öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetleri karşısında yapılması gerekenler konusunda mekanlar bakımından dağılımı.....108

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Dinin, dindarlık olarak ifade edebileceğimiz ferdi bir yanı olduğu gibi, inananlara bir yaşam tarzı sunan, onları bir dünya görüşü etrafında birleştiren toplumsal bir yanı vardır. Bu yönü ile din, yaşanan bir gerçekliktir. İnsanlar, dini inançlarına göre yaşamlarına şekil verirken, dünyayı da kendi dini görüşlerine göre biçimlendirmek isterler. Bu, kendine özgü bir dünya görüşü ortaya koyan her inanç, düşünce ve ideolojinin önemli hedeflerinden biridir.

Dini inanç özgürlüğü; herkesin istediği dini seçme ve seçtiği dini yaşama hakkıyla birlikte, dini inancını ifade etme özgürlüğünü de kapsar. Dini inançlar, kendilerini ifade ederek inananlarını artırmayı amaçlar. Özellikle, evrenselliğini iddia eden dinlerde bu amaç daha belirgindir. Bu nedenle dinler, kendi inançlarını yayabilmek amacıyla farklı yöntemler kullanırlar. Dinleri anlatma faaliyeti, dinler aracılığıyla o toplumlara hâkim olmayı amaçlıyorsa bu, dini propaganda veya bugünkü yaygın ismiyle misyonerlik olarak adlandırılır. Tarihte bu yöntemler kullanılarak, toplumların kültürleri dejenere edilmiş ve o ülke üzerinde dolaylı bir hâkimiyet sağlanmıştır. Organizeli bir şekilde yapılan ve din aracılığıyla dolaylı olarak o toplum üzerinde hâkimiyet sağlamayı amaçlayan misyonerlik faaliyetleri, dini anlatma faaliyetinin ulaşmak istediği amaçtan farklı olarak değerlendirilmiş ve herkesin kendi dinini anlatma özgürlüğü kabul edilmekle birlikte, misyonerlik faaliyetlerine karşı çıkmıştır.

A- MİSYONERLİK

Misyonerlik, “özel görev, özel kurul, dini görev ve yetki anlamına gelen Mission kelimesinden gelmektedir”.¹ Misyoner, başka dinden, inançtan ve düşünceden insanları, mensubu olduğu dini inanca ve düşünceye çekme amacı güdenlere verilen isimdir.² Misyonerliğin amacı, propaganda yöntemlerini kullanarak karşı tarafa kendi dinini benimsetmektir. Propaganda, “ bir fikrin her çeşit vasıttan

¹ Osman Cilacı, Hristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri, D.İ.B.Y., Ankara/1990, s.11.

² Abdurrahman Küçük, “Türk dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri, Metotları ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Tedbirler” II. Avrupa İslam Şurası (21–24 Ekim 1996/İstanbul), Ankara/1998, s.375.

istifade etmek suretiyle hedef kitleye telkin edilmesidir.”³ Propaganda metotları kullanılarak insanların inançları değiştirilir, onlar istenilen şekilde davranmaya ikna edilir.⁴ Hitler bunun en güzel örneğidir. O propaganda yöntemi ile milyonları arkasına alarak dünyaya meydan okumuştur. Propagandayla kendini güvende hissetmeyen huzursuz ve endişe içinde olan kişiler, istenilen şekilde yönlendirilebilmektedir. Geleceğe dair vaatler taşıyan öğretiler, hayatından umudu kırılmış kişiler için geleceğin kapılarını açan bir anahtar gibidir.⁵ Propaganda geleceğe dair kutsal bir amaç sunarak, kişinin kendisine ait kaybolan inancından doğan boşluğu doldurur.⁶ Kişiye, birgün hoşnut olmadığı durumların değişeceğine dair umutlar verir.

Misyonerlik genel olarak bütün evrensel dinler için, özel olarak Hristiyanlık dini için kullanılır. Dinler evrensellik iddiası taşıyor ve bütün insanlığa dini manada kurtuluş öğretisi sunduklarını söylüyorsa, bu amacı gerçekleştirmek için misyonerlik faaliyetlerine yönelmek durumundadır. Bu yönü ile misyonerlik sadece Hristiyanlık'ta değil, Budizm, Hinduizm gibi bütün insanlığa ulaşmayı ve tüm dünyaya yayılmayı amaçlayan dinlerde de görülmektedir. Fakat Hristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren misyonerliğin var olması, onu daha çok Hristiyanlık'la özdeşleştirmiştir. İsa'nın İncil'de havarilerini, dini diğer milletlere öğretmekle görevlendirmesinden itibaren, Hristiyanlar misyonerliği bir dini emir olarak benimsemiştir.⁷

Misyonerlik tarih boyunca Hristiyanlığı anlatmaktan çok, diğer insanları Hristiyanlaştırmak ve Hristiyan dini değerlerini yaymak için yapılan sistematik faaliyetler olarak dikkat çeker.⁸ Amerika kıtasının batılı Hristiyan güçler tarafından işgalinden sonra, yerli inanç ve kültürlerin yok edilmesi ve adanın hızla Hristiyanlaştırılması buna bir örnektir.⁹ Misyonerlik, sömürgeci devletlerin Müslümanlar üzerindeki hâkimiyetini sağlamak amacıyla da kullanılmıştır. Özellikle

³ Osman Özsoy, Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İst./1998, s.6.

⁴ Özsoy, Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma, s.11.

⁵ Eric Hoffer, Kesin inançlılar, Çev., Erkıl Günur, İm Kitapları, İst., s.8.

⁶ Hoffer, Kesin İnançlılar, s.14.

⁷ Matta 15:24; 10:5-7; Markus 6:7; Luka 24:47

⁸ Şinasi Gündüz, “Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler”, <www.diyanet.gov.tr/diyanet_dergi/ilmi/>, (03.07.2004), s.1-2.

⁹ Cilacı, Hristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri, s.10.

batılı ülkeler, Asya ve Afrika ülkelerine hâkim olabilmek için önce misyonerlerini bu ülkelere göndermişlerdir. Misyonerlik, inanılan dine başka dinlerden insanları kazandırma çabasından çok, bağlı bulunulan siyasi gücün hâkimiyetini ifade eden kültürün aktarılmasına hizmet eder. Böylece misyonerlerin bağlı bulundukları siyasi güç, o topraklar üzerinde dolaylı olarak hâkimiyetini sağlamış olur.

Misyonerlerin ne yapıp edip karşı tarafı kazanmayı amaçlayan misyon anlayışının ilk uygulayıcısı, Pavlus'tur. Pavlus “ kurtulsunlar diye birçok kimsenin yararını gözeterek, herkesi her yönden hoşnut etmeyi amaçlıyorum”¹⁰ sözü ile Hristiyanlığa çekebilmek için her türlü vasıtayı kullanmayı meşru görmüştür. Misyonerler de Hristiyanlığı yayabilmek için, dünyanın gelişmemiş ve sefalet içinde yaşayan ülkelerinin bu durumundan faydalanma yoluna gitmiştir. Onların sosyal ve ekonomik sıkıntılarını gidermeye çalışarak, buna İncil’i yayma projesi içinde yer vermiştir. Bugün için misyonerlik, özellikle sosyal adalet kavramı üzerinde durmakta, işsizlik, yoksulluk, sefalet ile mücadele eden ülkelerin sorunları ile ilgilenmeyi İncil’in bir mesajı olarak sunmaktadır.¹¹

Misyonerlikte farklı din ve kültürler Hristiyan mesajı iletilirken, o toplumun aşına olduğu dini ve kültürel yapıya göre Hristiyanlık tekrar yorumlanmakta ve yeniden biçimlendirilmektedir. Böylelikle, Hristiyanlara karşı olumsuz tutum ve davranışlara sahip olanların doğrudan tepkisini çekmeden, onlara kendi kültürel değerleri ile bu dini tanıma imkânı sunulmaktadır. Bu doğrultuda kilise yapmak yerine evler kilise haline getirilmekte, bu evlerde toplumun âdetleri, giyimi, kuşamı, dili hâkim kılınmakta, bu kiliselerin başına İslamiyet’ten Hristiyanlığı tercih etmiş kişiler geçirilmektedir.¹² Özellikle son dönemde medyada da yer aldığı gibi, apartmanlarda kiliselerin açılması ve bu kiliselerde Türkçe ayinlerin yapıp Türkçe dua ve ilahilerin okunması, Hristiyanlığın o toplum içinde kabul edilebilir şekilde sunumunun yapıldığının bir göstergesidir. Böylelikle, o toplumdaki bireylere kilisede

¹⁰ I. Korintoslular 10/33.

¹¹ Ömer Faruk Harman, “Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topluluklarının Bulundukları Ülkelerde Yoğunlaşan Misyonerlik Faaliyetleri”, Beşinci Avrasya İslam Şûrası, (15–19 Nisan 2002/KKTC) Ankara/2003, s.33; Gazi Erdem, “Misyonerlik ve Misyonerlerin Çalışma Metotları.”, <www.diyaret.gov.tr/diyaret/ilmi_dergi/ilmi> (05.07.2004), s.1-2.

¹² Şinasi, “Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler”, s. 13.

kendisini yabancı hissettirmeyerek, Hristiyanlığı kendilerine çok yakın bir din olarak görmeleri sağlanmaktadır.¹³

B-DİNİ PROPAGANDANIN ETKİSİNİ ARTIRAN PSİKO-SOSYAL FAKTÖRLER

Şu anda dünya hızla yayılan yeni dini akımları konuşmaktadır. Modernite ile birlikte dinin gerileyeceği ve onun yerini pozitif bilimlerin alacağı düşünülüyordu. Fakat bunun tam tersi gerçekleşti ve yeniden dine dönüş diyebileceğimiz bir dini canlanma yaşanmaya başlandı.¹⁴ Bugün toplum içindeki bu dine dönüş hem psikologlar hem de sosyologlar tarafından incelenmeye tabi tutulmaktadır.

Sosyologların genel kanısı, değişme ve gelişmelerin hızlı bir şekilde yaşandığı toplumlarda bu dini hareketlerin daha fazla olduğudur. 1960’larda İngiltere’de endüstrileşme sonucu toplum yapısındaki hızlı değişiklik, dini hareketlerin de toplum içinde hızlı bir şekilde artmasına sebep olmuştur.¹⁵ Hızlı bir sanayileşme gibi sosyo-ekonomik yapıdaki değişiklikler, ihtilaller gibi siyasi yapıdaki değişiklikler ve bir başka kültür ile karşılaşma sonucu sosyal yapıdaki değişiklikler, toplumun ya kendi geleneksel dinlerine sıkı bir şekilde bağlanmasını ya da güvenlik ihtiyacını gidermek için farklı dinlere yönelmesini getirmiştir.¹⁶ Bu çok yönlü ve birbirine zıt değerler sunan dünyada kendi “ben” arayışı, insanları şüpheden uzak, kesinlik; belirsizlikten uzak kurallar içeren dinlere ve kültürlere yöneltmektedir.¹⁷ Özellikle kendine ait değerler sistemini oluşturma devresinde olan genç, toplumda yaşanan bu hızlı değişiklikler karşısında toplum içinde yabancılaşmakta; bu da onu yeni arayışlara yöneltmektedir. Sosyalleşmeyi başaramamış gençler, dini gruplar ve yeni dini hareketlere katılarak, onların norm ve değerlerini benimseyerek yalnızlıklarını gidermeye çalışmaktadır.¹⁸

¹³ Cilacı, Hristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri, s.72–73.

¹⁴ Ali Köse, Neden İslam’ı Seçiyorlar, İSAM., İst./1997, s.23-24.

¹⁵ Michle Argle, Psychology and Religion, London and Newyork, Türkiye Bıçaklar Kitabevi, Ankara/2000, s.228–229.

¹⁶ Orhan Türkdoğan, Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi, Birleşik Yay., İst./1997, s.372-373.

¹⁷ Türkdoğan, Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi, s.378; Peter L.Berger, “Dinin Krizinden Sekülerizm Krizine” Sekülerizm Sorgulanıyor, Çev., Ali Köse, Ufuk Kitapları, İst/2002, s.86,87.

¹⁸ Byran Ş. Turner, Religion and Social Theory, Second Adition, Sage Publications, London ve Thousand Doks/ 1991, s.155-156

Din psikolojisinde yeni dini hareketlere yönelimle ilgili değişik teoriler oluşturulmuştur. Bunlardan birisi yoksunluk teorisidir.¹⁹ Buna göre ailesinden gerekli duygusal desteği göremeyen genç, çevresinde ilgi ve sevgiyi arayacaktır. Satanizm gibi gruplara katılan gençlerin daha çok parçalanmış ve mutsuz ailelerden olması rastlantı değildir.²⁰ Satanizm, aile sevgisi görmemiş bir arkadaş grubu olarak da adlandırılmaktadır.²¹ Ailesi tarafından yalnız bırakılan genç, okulda ve çevrede iyi bir arkadaş grubu da bulamamış ise, bu gibi marjinal gruplara kolaylıkla kayabilmektedir.²² Ayrıca din değiştirenler üzerinde yapılan araştırmalar, anne ve baba ile problemli bir geçmişe sahip olmanın, mutsuz bir çocukluk ve ergenlik geçirmenin din değiştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur.²³

Dini gruplar, maddi ve manevi yönden mahrumiyet duygusu yaşayan insanlar için hem psikolojik destek sağlamakta, hem de ekonomik destek vermektedir. Toplum içinde fakirler, azınlık grupları, başkalarının sahip olduğu imkânlarla sahip olmayanlar marjinal gruplara katılarak toplumdan intikam almaktadır. Farklı dini gruplara yönelimler, marjinal gruplar diyebileceğimiz kültlere katılımlar da ruhsal ve bedensel olarak hissedilen güçsüzlük duygusunun etkisi vardır.

C-TÜRKİYE’DE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

Anadolu’da misyonerlik faaliyetleri, 19. yüzyılda batının şark projesi olarak, Osmanlı Devleti toprakları üzerinde hâkimiyeti gerçekleştirmek amacıyla başlatılmıştır. Bu proje doğrultusunda, Anadolu toprakları üzerinde birçok yabancı okullar açılmış ve aynı zamanda bu okulların yanlarına kilise, öksüz yurdu, misafirhane, hastane gibi tesisler yapılmış ve bunlar aracılığıyla misyonerlik faaliyetlerine girişilmiştir.²⁴ İkinci Dünya savaşında bu faaliyetler kesintiye

¹⁹ Ralph W.Hood, Jr. Bernard Spilka, Bruce Hunsberger, Richard Gorsuch, The Psychology of Religion-an Emprical Approach, Second Edition, The Gulford Press, Newyork ve London/1996, s.73.

²⁰ Ahnet Güç, Satanizm, Ankara/2002, s.257; Nevzat Tarhan, Psikolojik Savaş,Timaş Yay., İst./ 2003, s.108.

²¹ İsmail Doğan, Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar, Sistem Yay., İst./2000, s.402-403.

²² Nasuh Günay, “Şeytana Tapmada Modern Yol satanizm”, Arayışlar, Yıl:1, Sayı:2, 1992/2, s.127-128.

²³ Köse, Neden İslam’ı Seçiyorlar, s.47.

²⁴ İlknur Polat Haydaroğlu, “ Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar Neden Sorun Oldu”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, T.D.V.Y.,Ankara /2003, s.72-73.

uğramıştır. Çok partili sisteme geçişten sonra tekrar bu faaliyetler başlamış ve 1980’den sonra hızlanarak devam etmiştir.²⁵

Bugün çeşitli kuruluşların yaptığı araştırmalar, bize misyonerlik faaliyetlerinde bir artış olduğunu göstermektedir. Bu faaliyetlerin artmasının çeşitli sebepleri vardır. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra bütün Dünya’da İslam’ın terör ve şiddet olayları ile birlikte anılması, misyonerlik faaliyetlerini kolaylaştıran önemli etkenlerden birisi olmuştur. Medya aracılığıyla dünyanın şahit olduğu Irak, Afganistan ve birçok İslam ülkesindeki Müslümanların durumu, geri kalmışlık ile İslamiyet arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırmıştır. Bu da Müslümanları, âdeta kendi kimliklerinden utanır hale getirmiştir. Ülkemizde dindarların dini söylemleri ile uyuşmayan davranışları, din adamlarının birbiri ile çelişen ifadeleri ve dini konular ile ilgili tartışmaları insanımızı din adamından ve dinden soğutan ikinci önemli etkidir. Ülkemizin ağır bir ekonomik krizin içine girmesi ile birlikte oluşan ekonomik zorluklar, toplumumuzda din ile bağlantısı çok sağlam olmayanların yeni kurtuluş yolları aramasını hızlandırmıştır. Böylelikle misyonerlik faaliyetleri için elverişli bir ortam oluşmuştur.²⁶

Misyonerlikte kullanılan metotlardan birisi, Hristiyanlığın doğrudan bir kurtuluş yolu olarak sunulmasıdır. Bu da, kiliselerde açıkça din adamları vasıtasıyla yapılmaktadır. Ayrıca misyonerler, dolaylı olarak propagandalarını sürdürmektedir. Özellikle hakikat arayıcısı olarak ortaya çıkmak ve arayış içinde olanlar ile ilgilenmek suretiyle onlara, hakikatin Hristiyanlık’ta olduğu izlenimi verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca çeşitli yayınlar vasıtasıyla toplumun her kesimine ulaşmaya çalışılır. Özellikle filmler dolaylı bir dini propaganda vasıtasıdır ve Hristiyanlığı kabul edebilecek bir zihni hazırlığı sağlamada oldukça başarılıdır. Kitap, broşür ve dergi gibi yayınlar da hediye edilerek sunulmakta, adreslere gönderilmekte ve kişinin Hristiyanlığa karşı ilgisi çekilmeye çalışılmaktadır. Dil öğreniminin önem kazandığı bir dönemde, insanlara yabancı dil öğretimi amacıyla yaklaşılmakta ve dini propaganda yapılmaktadır. Özellikle, ekonomik sıkıntılarından faydalanarak yurt dışı eğitimi de dâhil birçok imkânlar sunulan gençler, Hristiyanlığa çekilmeye

²⁵ Harman, Türk Cumhuriyetleri ve...,s.37.

²⁶ Ali İhsan Yitik, “Vatikan Sonrası Misyonerlik Faaliyetleri ve Misyonerliği Kolaylaştıran Faktörler (İzmir Örneği)”, Beşinci Avrasya İslam Şûrası (15–19 Nisan 2002/ K.K.T.C) Ankara/2003, s.79.

çalışılmaktadır.²⁷ Misyonerler, toplum içinde milli ve manevi değerlerden uzaklaşmış, korkak, güvensiz ve endişeli tiplere yönelmekte, topluma yabancılaşan bu bireylere kucak açarak onlara yalnız olmadıkları hissini vermeyi amaçlamaktadır.²⁸

Ülkemizde Hristiyanların birçok kutsal mekânının bulunması, ülkemizi inanç turizmi açısından çekici hale getirmektedir. Antalya da bir turizm kenti olması dolayısı ile misyonerlik faaliyetlerine açık bir şehirdir. Özellikle, Antalya ve çevresinde Hristiyanların kutsal kabul ettiği mekânların bulunması sebebiyle çok fazla Hristiyan bu bölgeyi ziyaret etmektedir.²⁹ Bu da turizm faaliyeti adı altında misyonerlik faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır.

Misyonerler ülkemiz gençlerine yaklaşırken, teslis inancı gibi İslamiyet'in doğrudan kesin tavır aldığı noktalara değinmemektedir. İnanç esaslarını tartışmaya girmek yerine, bugün için oldukça cazip hale gelen insan hakları ve kadın haklarından yola çıkarak, bu gibi evrensel değerlere sahip olan dinin Hristiyanlık olduğu izlenimi vermekte ve batı medeniyetinin sahip olduğu yüksek değerlerle Hristiyanlığı özdeşleştirmektedirler. Şu anda dünyada İslam ülkelerinin geri kalmışlık hali de, onların bu işini kolaylaştırmaktadır. Bu da özellikle, bulunduğu konumdan memnun olmayan kişileri kendisine çekmede önemli bir rol oynamaktadır. Hristiyanlık, ibadetin yer almadığı, inananlarına fazla sorumluluk yüklemeyen ve zamanımızdaki insanın en çok ihtiyacı olan sevgi ve ilgiyi bulacakları tek din olarak gösterilmektedir. Kiliseler, yalnızlaşan insanları bir araya getirerek yalnızlıklarını gidereceği, sıkıntılarını paylaşacağı mekânlar haline getirilmektedir. İnsanlar bu mekânlarda kendilerine değer verildiğini hissetmekte ve özellikle bütün sıkıntılarının gideceğine dair umutlar ile beslenmektedirler. Antalya'da gittiğimiz Kilisede insanlar, Hristiyanlığa girdikten sonra hayatlarında mucizeler yaşadıklarını, birçok olumlu değişikliklere şahit olduklarını söylemişlerdir. Bu kilisenin ev formunda olması da dikkate değerdir. Daha çok bir kafeterya şeklinde düzenlenmiş bir mekânının olması ve burada birçok farklı kültürden

²⁷ Küçük, "Türk Dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri..", s.386-399.

²⁸ Mehmet Aydın, , "Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye", Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, T.D.V.Y., Ankara/ 2003, s.15.

²⁹ Antalya'da Hristiyanların kutsal olarak kabul ettikleri ve ziyaret ettikleri iki önemli mekan var. Birisi St. Nichoies ve kilisesi, diğeri Perge.

insanlar ile tanışma imkânının bulunması, bu mekânı çekici hale getirmektedir. Bir Türk'ün din adamlığını yaptığı kilisede, müzik eşliğinde Türkçe ilahiler okunarak ve insanların sıkıntılarını atlatabilmesi için topluca dualar edilerek, insanların birbirlerine yabancılaştığı toplumda onlara yalnız olmadıkları hissini vermek amaçlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ERGENLİK VE DİN

A-ERGENLİKTE DİNİ GELİŞİM

Gençlik dönemi, çocukluktan kopuşu ve yetişkinliğe hazırlanışı ifade eder. Bu dönem, fizyolojik değişme ve gelişme ile başlar. Bunu, toplumsal, bilişsel ve ruhsal gelişmeler takip eder. “Kızlar için 10–12 yaşları, erkekler için 11–13 yaş dilimleri arasında yer alan buluğ öncesi; kızlar için 13–15, erkekler de 14–15 yaşları dilimleri arasında yer alan buluğ dönemlerinden sonra ergenlik(kemal, rüşt) (adolescence) dönemi gelir.”³⁰Ergenlik dönemi için belirlenen bu yaş sınırlamalarının kesin bir bağlayıcılığı yoktur. Bu dönemde oluşan fizyolojik gelişme ve değişmelerde daha çok iklimin, beslenmenin, ırkın etkisi olduğu bilinmektedir. Gencin yetişkin sorumluluklarını öğrenmesi, ergenlik dönemini belirleyen diğer önemli unsurdur. Toplumun hızlı bir şekilde değişmesi, ergenlik çağının uzamasına neden olmuştur. Birkaç nesil önce bugün bildiğimiz haliyle ergenlik yoktu. Tarımsal ve kentsel kültürler, erken yaşta gencin katkısına ihtiyaç duyduğundan, genç kısa zamanda sorumluluklarını öğrenerek erişkinliğe geçmekteydi. Bugünse, toplumun vasıfsız işçiye ihtiyaç duymaması, bir mesleğe girmenin eğitimi gerekli kılması, ergenlik döneminin uzamasını getirmiştir. Bu nedenle UNESCO gençlik çağını 12–24 yaş olarak belirlemiştir.³¹

Ergenlik dönemi, gencin biyo-psiko-sosyal gelişmeler ve değişmelere uyum sağlama dönemidir. Bu dönem fizyolojik anlamda; vücut hatlarındaki değişiklikleri, cinsel kimliğinin gelişmesi ve cinsel ilgilerinin artmasını, sosyolojik anlamda; bireyin toplumsal rollerini öğrenmesini, sorumluluğunu yüklenebilmesini, bilişsel anlamda; kendini ve hayatı anlamlandırmasına dönük düşüncelerin oluşmasını getirir. Bu dönem gencin toplum içindeki görevini öğrenme, kimliğini oluşturma devresidir. Bu dönemde genç, bir dünya görüşü oluşturmak için kendisine yön verecek değerleri araştırmaya, hayatın anlamını sorgulamaya, ‘ben kimim, nereye yönelmeliyim, neden yönelmeliyim’ gibi hayatın içindeki yerini sorgulayan sorulara

³⁰ Özcan Köknel, “Ergenlik Dönemi”, Ana-Baba Okulu, Remzi Kitapevi, İst./1993, s.85.

³¹ James F.Adams, “Ergenliği Anlamak”,Yay.Haz. Ali Dönmez, İmge Kitapevi, Ankara /1995, s.15–16.

cevap aramaya başlar.³² Bu nedenle gencin bu dönemde, diğer dönemlere nazaran daha çok güvenlik, bağlanma, anlama gibi psikolojik istek ve ihtiyaçları vardır.³³ Bu dönemdeki genç, kendisine bağlanabileceği bir değerler bütünü, tavır ve davranışlarını örnek alabileceği bir kişi veya grup arar. Bugünkü dünya, genci, birbiri ile zıt roller karşısında bırakmakta, kendini ve toplumu bir bütün olarak anlamlandırabileceği bir değerler sistemi sunamamaktadır. Yaşı gereği kendi değerler sistemini oluşturmaya, kendine ait bir amaç ve hedef belirlemeye ve toplum içindeki rolünü öğrenmeye çalışan gence eğer toplum, bu konularda yol gösteremez ise “ya hiçbir değere inanmadan günü birlik zevklerle hayatını geçirir ya da birtakım din veya ideolojilere katılır.”³⁴

Genç bu dönemde dinden uzak kalmaz. Buna üç sebep yol açmaktadır. 1.Gençlerin çoğu herhangi bir inanç sahibi olduklarını bildikleri için dinin etkilerinden uzak kalamazlar. 2.Gencin bu dönemde manayı ve değeri araştırma arzusu, onu dine yöneltmektedir. Özellikle her şeyde bir mana araması, nedenler ve niçinler üzerinde durması ve soyut düşünceye geçmesi ile metafizik konulara ilgisinin artması, entellektüel anlamda din ile ilgilenmesini getirmektedir.³⁵ “Geleneksel dini vecibelerini yerine getirmese bile dünya görüşü, hayata bakışı itibariyle dini referanslardan yararlanan gencin sayısı az değildir.”³⁶ 3.Genç iç dünyasında oluşabilecek çatışmalardan ve suçluluk duygusundan kendisini koruyabilmek için dini emir ve yasaklara yönelmektedir. Dini tam olarak içselleştiremeyen genç, bazı konularda dini duyarlılığını devam ettirirken, bazı durumlarda dine tam zıt davranabilmektedir.³⁷ Ne dinden tam kopabilmekte ne de dini yaşama tam geçebilmektedir.

Gençlik, kendisine hedef belirleme, hayal ve olayları anlamlandırma ve kimliğini oluşturmada din ile ilgilenir. Fakat ülkemizde dinin kamusal alandaki yeri ile ilgili tartışmalar ve din adamlarının din konusunda birbiri ile çelişen açıklamaları

³² Nevzat Tarhan, “Satanizm: Mahiyeti, Yayılma Sebepleri ve Önleme Yolları”,Satanizm Girdabı ve Sahte Metafizik Akımlar, Yeni Ümit Kitapevi, İzmir/2003, s.29.

³³ Hayati Hökelekli, Din Psikolojisi,T.D.V.Y.,Ankara/1998, s.266–267.

³⁴Hökelekli, “ Gençlik ve Din” Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi, Ankara Okulu Yay., Ankara/2002, s.11–14.

³⁵ Arthur T.Jersild, Gençlik Psikolojisi, Çev.İbrahim N.Özgü, Yeni Hamle Matbaası, İst./1970, s.380.

³⁶ Hökelekli, “Gençlik ve Din”, Gençlik Din ve Değerler, s.18.

³⁷Jersild, Gençlik Psikolojisi, s.380.

onlarda din ile ilgili şüphelerin oluşmasına sebep olmakta; bu da ya onları tamamen dinden uzaklaştırmakta ya da aşırı ucu temsil eden din ve ideolojilere kaymalarına sebep olabilmektedir.³⁸ Bu dönemde genç hayatına yön vereceğinden, sözler arasındaki tutarlılığa dikkat eder. Birbiri ile çelişen açıklamalar onlarda, mensup oldukları dine karşı güvensizlik oluşturabilmekte ve onları farklı dini arayışlara yöneltebilmektedir. Bu yöneliş gencin mensup olduğu din içindeki aşırı ucu temsil eden bir grubun din anlayışı olabileceği gibi, farklı bir dini inanç da olabilir.

Ergenlik dönemi, çocukluktan farklı olarak yeni bir dini yapılanmaya girildiği bir dönemdir. Gençte oluşan fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimi, onun dine yaklaşımında da köklü bir değişikliğe gitmesine neden olmaktadır. Ergenlikteki gelişim ve değişim üç safhada gerçekleşmektedir.

1.1.Dini Şuurun Uyanışı

Ergenlikte zihinsel, fiziksel ve ruhsal gelişim ile birlikte işlev gören iki önemli etmen, gencin dini ve ahlaki gelişimini doğrudan etkiler. Birincisi gencin somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçmesidir. İkincisi yeni bir kimlik ve benlik duygusunun oluşmasıdır.³⁹ Çocuklukta dini yaşantı, anne ve babayı taklit etme üzerine kuruludur. Çocuk, inandığının derin anlamını kavrayacak bir zihinsel yapıya sahip olmadığından, sadece kendisine öğretilenleri sorgulamadan yerine getirmektedir. Onun için gerçek olan, bilinen ve görünenlerdir. Anne babasında gördüklerini düşünmeden davranış haline getirir. Henüz dini kavramları tam anlamıyla kavrayacak zihinsel yapıya ulaşmadığı için, dini sadece taklit düzeyinde yaşamaktadır.⁴⁰ Ergenliğe yakın yıllarda, somut işlemler aşamasından soyut işlemler aşamasına geçen zihin yapısı, onu sorgulamaya, eleştirmeye yöneltir. O, artık çevresi ile ve içinde yaşadığı dünya ile ilgili sorunlar ve tarih boyunca insanlığın zihnini meşgul eden metafizik konuları ile ilgilenir. Çocukluk döneminde sorgulamadan yerine getirdiği dini vecibeler için neden ve niçin sorularını sormaya başlamıştır. Din, şuur alanına çıkmıştır. Dini yaşantı, anne babasını taklitten

³⁸ Hökelekli, “ Gençlik ve Din”, Gençlik Din ve Değerler, s.15.

³⁹ Adams, “Ahlaki Gelişim ve Ahlaki Davranış Ergenliği Anlamak”, Ergenliği Anlamak, s.238.

⁴⁰ Habil Şentürk, Din psikolojisi, Esra Yay., İst./1997, s. 94.

kurtularak bilinçli bir yaşantı haline gelmeye başlar. 12–13 yaşlarında ergenin dini yaklaşımdaki bu değişim “dini uyanış ve gelişim olarak” adlandırılır.⁴¹

Bu dönemde ergen, değer yargılarını tekrar gözden geçirir. Anne babasının davranışları ve sözleri arasındaki çelişkileri fark eder. Onların doğru dediğinin her zaman geçerli olmadığını görür. Değer yargılarını, ahlaki anlayışlarını eleştirmeye başlar. Bunu yaparken, kendine ait bir değerler sistemi oluşturmaya çabalar.⁴² Yanlış olandan, cezalandırılma kaygısı ile değil de, kendisi için doğru ve uygun bulduğu için kaçınır. Uygun davranışları, hem kendisi açısından ve hem de toplum açısından faydalı bulduğu için yerine getirmeye başlar.⁴³

Bu dönemde genç, kendisinin yeni bir dünyanın eşiğinde olduğunu fark eder. Yaşadığı çevreyi farklı bir gözle görmeye ve ona eleştiriler getirmeye başlar. Bu da onda duygusal iniş çıkışlara sebep olur.⁴⁴ Birden öfkelenir ve arkasından sakinleşir ve kendisi de bu olanlara anlam veremez. Bu, ondaki güvenlik arayışını artırır ve bu da genci dini vecibelerini yerine getirmeye sevk eder. Bir taraftan sevap, günah, helal, haram gibi dini değer hükümleri üzerinde düşünürken, diğer taraftan bunlara uymakta titizlik gösterir. Din onun için büyük bir önem arz etmeye başlamıştır.

1.2.Dini Bunalım ve Şüpheler

Ergenlik çağı şüphelerin, bunalımların, çatışmaların yaşandığı bir dönemdir. Tabî ki dinde bundan nasibini alacaktır. Şüphe ve çatışmaların temelinde, bağımsızlık duygusu yatar. Çünkü genç kendisini tanımlama, kendi benliğini oluşturma devresindedir. Bunu yaparken bütün otoriteleri, bugüne kadar kendisine dayatılan bütün değerleri red eder. Anne babadan ayrılarak bağımsız olma isteği karşısında dinin itaati emretmesi, dini şüphe ve çatışmaları da beraberinde getirir. Bu dönemde gencin başka alanlardaki uyumsuzluğu, dine şüphe ve bunalım olarak yansımaktadır.⁴⁵

⁴¹ Hökelekli, Din Psikolojisi, s.267–268.; Hüseyin Certel, Din Psikolojisi, Andaç Yay.,Ankara./2003 s.169–170.; Şentürk, Din psikolojisi, s.105–106.

⁴² Şentürk, Din psikolojisi, s.106.

⁴³ Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı, Özgür Yayın ve Dağıtım, İst/1989, s.52–53.

⁴⁴ Hökelekli, Din Psikolojisi, s.269.

⁴⁵ Hayati Hökelekli “Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler”, Din Öğretimi Dergisi, M.E.B., Ankara/1998, s.75–76.

Bu dönemde gençte, bağımsızlık güdüsü hızlı bir gelişim gösterir. Gençteki bu bağımsızlık duygusu, onu, tenkitçi bir düşünceye yönlendirir. Anne babanın dini konularda söylediklerinin her zaman doğru olmadığını öğrenmesi ve onların söz ve davranışlarındaki çelişkileri fark etmesi, onun anne babaya karşı güvenini sarsarken, din ile ilgili şüphelerini artırır.⁴⁶ Ayrıca dindarların ve din görevlilerinin birbiri ile çelişen tutum ve davranışları, onun dinden uzaklaşmasına ve bütün dini inançları sorgulamasına sebep olur.⁴⁷ Genç için davranış sözden daha önemlidir. Söz ve davranışlar arasındaki tutarsızlık gençte, o dini inanca karşı bir güvensizlik oluşturur. Genç gördüklerine göre hüküm verir. Bu nedenle, İslamiyet'in öğretilerinin mükemmelliği ile İslam ülkelerinin geri kalmışlığını bağdaştıramaz. Müslüman ülkelerin geri kalmışlığı ile İslamiyet'i özdeşleştirdiği gibi, Batı ülkelerinin ilerlemişliği ile Hristiyanlığı özdeşleştirebilmektedir. Hristiyanlığı tercih eden gençler üzerinde yapılan araştırmalarda, onların batının gelişmişliği ile dinini birleştirdikleri görülmüştür.⁴⁸

Bu dönemde genç her konuyu akli muhakemeden geçirir. Özellikle bilimsel teorilerle dini konuların birbiri ile çelişmesi, onun dine yaklaşımını farklılaştırır. Akıl ile ispatlanamayan her şeye karşı şüphe ile yaklaşır. Bu dönemde genç, aklına takılan sorulara mantıklı cevaplar arar. Eğer verilen cevaplar akıl ile çelişirse, onda şüphelere yol açar. Dini konuların diğer bilimsel gerçekler ile çelişmesi, onda din ile ilgili ciddi çatışmalara sebep olur. Eğer din ile ilgili sorularına tatmin edici açıklamalar bulamazsa, dinden tamamen uzaklaşabilir.

Ergenlik çağı cinsel arzuların uyandığı bir dönemdir. Toplumda bu duygusunu tahrik edici unsurların bulunması, onu bu arzuyu gidermeye yönlendirmektedir. Fakat onda dini inanç ve geleneklerden kaynaklanan suçluluk ve günahkârlık duygusu oluşmaktadır. Dinin bu yasaklayıcı tavrı, din ile ilgili şüphelere neden olur.⁴⁹ Genç, bu duygudan kurtulabilmek için ya tamamen dine arkasını döner

⁴⁶ Naci Kula, "Gençlik Döneminde Din ve Kimlik", Gençlik Din ve Değerler, s.44.

⁴⁷ Hökelekli, "Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler", Din Öğretimi Dergisi s.77-78.; Said Ramazan El Buti, Gençliğin Sorunları, Çev, Ercan Elbinsoy, Abdullah Ebu Talha, İst./1990, s.22-35.

⁴⁸ Adem Yavuz Arslan, Aksiyon Dergisi, "Din Değiştirenlerin Tercihi Hristiyanlık Değil Batılılık" Aksiyon. Dergisi, Yıl:10, (Temmuz),2004, s.499.

⁴⁹ Hüseyin Certel, Din Psikolojisi, Andaç Yay.,Ankara/2003, s.172-173

ya da dini konularda şüpheleri artar. Bu da zamanla onun dinden uzaklaşmasına sebep olabilir.⁵⁰

Genç bu dönemde hayatın anlamını sorgulamaya başlar. Ekonomik nedenlerden dolayı istediğini elde edememesi veya evde istediği ilgi ve sevgiyi bulamaması onda, her şeye karşı güvensizlik oluşturmaktadır. Böyle bir ergen daha şüpheli ve reaksiyoner olmaktadır. Bazı gençler bu şüpheli ve reaksiyoner tavırlarını doğrudan dine yansıtabilmektedir.

1.3.Dini İnanç ve Tutumların Yerleşmesi

Bu dönem genelde 18–21 yaş arasını kapsar. Artık din ile ilgili şüpheler sona ermiştir. Genç kendine ait değer seçimini yapmış ve bilinçli bir dini tercihte bulunmuştur. Fakat bu tercih genelde ailesinin tercihinden farklı olmaz. Genç aileden aldığı dini inanç ve geleneklere çok az farklılıklarla geri döner. Bunun yanı sıra, kendi kimliğini dini cemaat ve gruplarda bulan ve onlarla özdeşleşen gençlerde vardır. Çok fazla olmamakla beraber bazı gençlerde dini ilgisizlik devam eder.⁵¹ Ergenlik döneminde dini inancı bekletmeye alan bazı gençler ise, yeni bir dini inanca yönelebilir. Özellikle dini seçimler 18 yaşından sonra gerçekleşmektedir. Nitekim Ali Köse'nin İslamiyet'i tercih eden İngilizler üzerinde yaptığı araştırmada, din tercihlerinin genelde 20 yaştan sonra olduğu görülmektedir.⁵² Türkiye'de Hristiyanlığı tercih eden Türkler üzerinde yapılan bir yüksek lisans çalışmasında da en çok din değiştirmenin 15–25 yaş arasında olduğunu ortaya konmuştur.⁵³ Bizim Hristiyanlığı tercih eden iki genç ile yaptığımız mülakat da bunu doğrulamaktadır. Gençlerin her ikisi de ergenlik dönemini ateist olarak geçirdiklerini söylemişlerdir. Kerem 18 yaşında dini seçtiğini, Nesrin ise 18 yaşında ateist olduğunu, 21 yaşında da Hristiyanlığı tercih ettiğini söylemiştir.

⁵⁰ Hökelekli, "Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler" Din Öğretimi Dergisi, s.76–77.

⁵¹ Certel, Din Psikolojisi, s.174.

⁵² Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.46

⁵³ Süreyya Canbolat, Kelami Bir Problem Olarak Dinden Dönmenin Sebepleri, Bu Sebeplerin Tarihte ve Günümüzde İslam'dan Dönmeyle İlişkisi, Türkiyede Hristiyan olmuş Türkler Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İst./1993, s.55.

B-ERGENLİKTE KİŞİLİK GELİŞİMİ

Kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir.⁵⁴ Her birey olaylar karşısında önceden kesinleşmiş tutumlar, belli duygusal tepkiler ve kendine özgü davranışlar sergiler. Çocukluk dönemi anne babaya bağımlı bir dönem olduğundan davranışlar, anne babayı taklit edilerek, onlar örnek alınarak oluşturulur. Ergenliğe geçiş ile beraber, ergenin kendi kimliğini arayış süreci de başlar. Bu dönem de genç, kendine ait değer yargıları ve buna uygun davranış kalıpları edinir.

Ergenlik döneminde gencin yüzleştiği en önemli gelişim ödevlerinden birisi, kişilik gelişimidir.⁵⁵ Bu dönemde gencin kendi bedeni ile ilgili algıları, onun benliğinin gelişimini doğrudan etkiler. Genç, kendisinde buluş ile başlayan ve ergenlik dönemi ile devam eden fiziksel değişiklikler karşısında kendisini tanımaya çalışır. Saatlerce ayna başında kalır ve kendi bedenine dair birbiri ile çelişen algıları birlikte taşır. Bir taraftan çirkinleştiğini düşünüp kaygılanırken, diğer taraftan güzelleştiğini düşünüp bunu göstermeye çalışır. Çevresinin kendi görünümüne dair yaptığı değerlendirmelerden etkilenir ve kendi bedenine dair yapılan bu tanımlamaları hayatı boyunca saklar.⁵⁶

Ergen, bu dönemde cinsiyet farklılığı ile ilgili bedensel değişme ve gelişmeleri yaşar. Cinsiyetle ilgili bedeninde ortaya çıkan bu değişme ve gelişmeler, onun çevresiyle ve ailesiyle kurduğu ilişkiyi etkiler.⁵⁷

Ergenin soyut zekâya geçişi, onun kendisi ve çevresiyle ilgili algılarının değişmesine neden olur. Artık iyi veya kötü denilen şeyleri kabul ediveren çocukluk devrinden kurtulup, kendine ait değer yargılarını oluşturmaya başladığı oldukça çalkantılı bir döneme girmiştir. Bu dönemde genç, anne babasının davranışlarını değerlendirir. Onların doğru dediği her şeyin daima doğru olmadığını anlar. Söz ve davranışlarındaki tutarsızlığı fark eder. Değer yargılarını ve ahlaki anlayışlarını

⁵⁴ Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İst./1993, s.404.

⁵⁵ Harold D. Grotevan, “Kişilik Gelişimi”, Ergenliği Anlamak, s.154.

⁵⁶ Köknel, “Ergenlik Dönemi”, Ana-Baba Okulu”, s.86–87; Şentürk, Din Psikolojisi, s.107.

⁵⁷ Şentürk, Din Psikolojisi, s.106-107.

eleştirir. Böylece ergen kendine ait bir ahlaki anlayış oluşturmaya başlar.⁵⁸ Bireyin din ve ahlak anlayışı ise, onun kişilik oluşumunu etkileyen ana faktörlerdendir.

Ergende fiziksel ve ruhsal gelişmeler, aileden koparak kendi kimliğini arama sürecini başlatır. Anne babasının güçsüzlüğünü, yetersizliğini anladıkça çevresine yönelir. Kendi kimliğini oluşturma sürecinde, çevresinde yeni özdeşim kurabileceği grup ve kişiler arar. Kendi giyim tarzı ve davranışlarından başlayarak dünya görüşü ve inançlarını oluştururken, çevresinde kendisine yakın gördüğü kişi ve gruplardan etkilenir. Özdeşim ile toplumsal rollerini ve davranış kalıplarını seçer.⁵⁹ Böylece kişiliğin en önemli yönü olan sosyalleşmeyi gerçekleştirmiş olur.

2.1.Ergenlikte Benlik ve Kimlik

“Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının bütünü, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme şeklidir”⁶⁰ Böylelikle kişinin kendisine dair farkındalığı artar. Bu dönemde, gencin yeterli bir benlik gelişimi için cevaplaması gereken soruları vardır.

- “İlk önce ben neyim sorusuna cevap vermelidir. Bu dönemde çirkinim akılsızım, beceriksizim gibi olumsuz benlik algısı oluştuğu gibi; zekiyim, yetenekliyim, sevimliyim gibi olumlu benlik algısı da oluşmaktadır.

-Amaç ve hedefini sorgular. Bu dönemde genç, kendine bir değer biçer ve bu değere uygun hedefler belirler. İmkân ve yeteneklerini iyi belirlerse, başarı düzeyi de o kadar artar.

-Ne yapabilirim sorusunu sorarak; kendi kapasitesini belirlemeye çalışır

-Nelere doğru nelere yanlış demesi gerektiğine dair sorular sorarak; değerler sitemini oluşturmaya çalışır.”⁶¹

Ergen kendine ait bir benlik tasarımını geliştirirken anne ve babasının kendisine karşı tutumlarından etkilenir. Anne babasının kendisine yaklaşım şekli onun gelecekte özgüveni olan, topluma daha iyi uyum sağlayan bir kişilik şekli geliştirmesinde önemli bir etkidir. Özellikle erkekler babaları ile kızlar ise anneleri

⁵⁸ Naci Kula, “ Gençlik Döneminde Din ve Kimlik” , Gençlik Din ve Değerler, s.44.

⁵⁹ Köknel, “Ergenlik Dönemi”, Ana-Baba Okulu, s.92.; Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı, s.110.

⁶⁰ Salih Güner, Davranış Bilimleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara/2000, s.284.

⁶¹ Güner, Davranış Bilimleri, s.284.

ile özdeşleşerek, kendi kimliklerini oluştururlar. Eğer bu özdeşleşme gerçekleşmezse, gelecekte kendi kimlikleri ile ilgili önemli sorunlar ile baş etmek zorunda kalırlar. Yapılan araştırmalar, özellikle babalarından yeterli duygulanım alamayan erkeklerin, anneleri ile yakınlaşamayan kızların daha az kendine güvenen ve topluma daha az uyum sağlayan kişiler olduğunu ortaya koymuştur.⁶² Bu dönemde genç özdeşim kuracağı bir model bulamazsa, rol karmaşası içine girer. Birçok rol dener; fakat bunların arasından birisini seçemez. Bu nedenle bu ergenler, benlik algılarının değişmesine en duyarlı olanlardır. Böyle gençler dini hareketlerden daha çabuk etkilenmektedir

Genç ergenlik döneminde benlik gelişimini tamamlayamazsa, kimlik karmaşası yaşayacaktır. Ailenin ve toplumun onaylamadığı rollere bürünecek ve olumsuz bir kimlik geliştirecektir.⁶³ Kendi sınırlarını belirleyemeyeceği için yakın ilişkilerden kaçınacaktır. Yalnızlıkla baş edemeyeceği için de rast gele kişilerle arkadaşlık kuracaktır. Kimlik karmaşasının temelinde, gencin olumsuz yaşantılarının rolü vardır. Dini propagandadan en çok etkilenenler mutsuz evlerden çıkan, hayatı anlamsız ve gayesiz gören gençlerdir.⁶⁴ “Erik Erikson, kendileri hakkında utanç ve güvensizlik duygusuna, davranışlarına ilişkin suçluluk duygusuna ve yetenekleri ile ilgili aşağılık duygusuna sahip olarak büyüyen gençlerin, ergenlik döneminde olması gerekenden daha fazla kimlik karmaşası yaşayabileceğini belirtmiştir.”⁶⁵ Bu dönemde genç, dinini, ülkesini, toplumun bütün değerlerini yadsıyabilir ve toplumun içinde karşı kültür oluşturan gruplara katılır veya dinini değiştirir.⁶⁶ Ailesi ile sorun yaşayan genç, onların kabul edemeyeceği bir dini tercih ederek aileden uzaklaşabilmektedir. Ailesine ve topluma yabancılaşan genç aynı zamanda onların değerlerine ve bunlardan en önemlisi olan dinine de yabancılaşabilmektedir. Böylelikle kendince ailesinden intikam almaktadır.⁶⁷

⁶² Don E. Hamackek ,“ Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi” ,Ergenliği Anlamak, s.131.

⁶³ Yörükoğlu, Gençlik Çağı, s.115.

⁶⁴ Tarhan, “Satanizm: Mahiyeti...” , s.31.

⁶⁵ Hamackek ,“ Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi” ,Ergenliği Anlamak, s.122.

⁶⁶ Hamackek ,“ Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi” ,Ergenliği Anlamak, s.122-124.

⁶⁷ Serpil Zeynep Öz,“Niçin ve Nasıl Din Değiştiriyorlar”, www.özgür ve bilge.com/egitim>,6 Temmuz 2004.

2.2.Ergenlikte Dinin Kimlik Oluşumuna Katkısı

Ergenlik dönemi hayatın sıkıntılı veya bunalımlı bir devresidir. Bu dönemde gencin kimlik arayışı ön plana çıkar. Genç bu dönemde kendini tanımlamak, toplumsal rolünü ve hedefini belirlemek zorundadır. Bugün hızla değişen toplum karşısında, gençlik kimlik bunalımını daha yoğun yaşamaktadır. İlk olarak Erikson tarafından dikkat çekilen kimlik bunalımı, genci kendisiyle ve toplumla ciddi çatışmalar içine sokmaktadır. Gencin meslek edinme süresi uzadıkça, yetişkinlik sorumluluklarını üstlenme süresi de uzamakta; bu da onun kendi kimliğini edinme süresini uzatmaktadır. Bu safhada, toplumun kendisi için sundukları ile kendi değer yargılarını karşılaştırmakta ve bir kimlik kazanmaktadır. Bunun yanı sıra, kendine ait değerler sistemi kuramayan, sosyalleşmesini gerçekleştiremeyen, kesin bir şeye bağlanamayan gençler ise kriz devresine girmektedir.⁶⁸

Genç henüz kimliğini oluşturma devresinde olduğundan, yerleşik değerler sistemini arar. Bunun için, yaşı gereği güven duyabileceği insanlar ve sığınabileceği bir din veya ideolojiye ihtiyaç duyar. Bu dönemde gencin farklı din ve ideolojilere yönelmesi daha kolaydır. Böylece genç, din ve ideolojiler içinde kendisine sunulan değerler sistemini kabul ederek kendi kimliğini oluşturmaya başlar.

Gencin ergenlik döneminde karşılaştığı psiko-sosyal sorunlar arasında “güven bunalımı, kaygı, stres, kendini yararsız hissetme, yalnızlık, iletişim kopukluğu”⁶⁹ vardır. Anne babasından kopuş, onu bir bakıma boşlukta bırakmıştır. Bu boşluğu yeni yakınlıklar ve ilişkiler kurarak doldurmaya çalışır. Bu dönemde genç, aradığı güvenlik duygusunu, dinin getirdiği cemaat, toplu ibadet ve dini faaliyetler ile giderebilmektedir. Genç, bir dini cemaate girerek kendisini kuvvetli hissetmekte, ayrıca orada özdeşim örnekleri bularak sosyalleşmektedir.⁷⁰

Ergenlik dönemindeki genç, kendine bir amaç ve hedef arayışı içindedir. “Hayatı tümü içinde kavrayan bir felsefe ihtiyacı, genç olgunlaştıkça kendini gösterir.”⁷¹ Hayatın amacını sorgulayarak kendine ait bir hayat felsefesi oluşturmaya çalışır. Din, gence bir yaşam tarzı teklif eder. “Hayatın anlamı ve amacı nedir?” “

⁶⁸ Köse, Neden İslam’ı Seçiyorlar, s.54.

⁶⁹ Doğan, Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar, s.381.

⁷⁰ Kula, “Gençlik Döneminde Kimlik ve Din”, Gençlik Din ve Değerler, s.56-57.

⁷¹ Rafia Uğurel-Şemin, Gençlik Psikolojisi, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay., İst/1980, s.101.

ben ne için yaratıldım?” “hayatın başlangıcı nasıldı ve sonu nasıl olacak?” şeklindeki sorulara cevabı dinde bulur. Bu da onun dine yönelmesini kolaylaştırır.⁷²

Genç bu dönemde, kendi mesleğini seçmeyi, toplum içindeki yerini belirlemeyi, sorumluluklarını üstlenmeyi öğrenerek yetişkinliğe hazırlanır.⁷³ Dindeki cemaatleşme, gencin toplum içinde kendi yerini ve statüsünü belirlemede yardımcı olmaktadır. Sorumluluk duygularını geliştirerek, onları yetişkinlik görevlerine hazırlamaktadır. Gencin aile dışında örnekler aradığı bir dönem olan ergenlik çağında din, ona özdeşleşebileceği modeller sunmaktadır. Bu nedenle din, gencin kendi kimliğini oluşturmaya yardımcı olmaktadır.

C-ERGENLİK DÖNEMİ DİNİ GELİŞİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Tutumlar, oldukça organize olmuş uzun süreli duygu inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri, ülkenin diğer yörelerini ya da nesnelerini konu edinir.⁷⁴ İnançlar ve tutumlar, “ferdin şahsiyetine bir devamlılık, onun günlük idrak ve faaliyetlerine bir mânâ verir ve çeşitli hedefleri elde etmesine yarar.”⁷⁵ Bir nesne, kişi ya da fikrin nitelik ya da özelliklerini öğrenmek, tutum geliştirmenin önemli bir yönüdür.⁷⁶ İnsanlar, tutumlarını önceden öğrendikleri bilgilere göre belirler. Çocukluk döneminde tutumların öğrenilmesinde anne ve babanın önemli bir rolü vardır.⁷⁷ Çocuk, anne ve babasını taklit ederek tutumlarını belirler. Ergenlik dönemi ise zihinsel gelişim ile beraber anne ve babanın değer yargılarının gözden geçirildiği ve kendi değer yargılarının oluşturulduğu ve bu değer yargıları doğrultusunda tutumların belirlendiği bir dönemdir.⁷⁸ Bu doğrultuda genç, ergenlik döneminde kendine öğretilen dinsel öğretileri tekrar gözden geçirir. Eğer anne babalar, öğretmiş olduğu dinsel öğretilerin dışında davranış sergiliyorsa; bu onlarda tam bir güvensizliğe neden olur. Bu gibi ailelerde büyüyen gençlerin, anne babalarına karşı besledikleri güvensizlik, onların dini inançlarına da yansır.

⁷² Kula “Gençlik Döneminde Kimlik ve Din”, Gençlik Din ve Değerler, s.61.

⁷³ Hamachek “Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi”, Ergenliği Anlamak, s.115.

⁷⁴ Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İst./1993, s.521.

⁷⁵ David Krech, Richard S.Crutchfield, Sosyal Psikoloji, Çev, Erol Güngör, 3.Basım, Ötüken Neşriyat A.Ş., İst./1999, s.235.

⁷⁶ Krech, Crutchfield, Sosyal Psikoloji, s. 325–327.

⁷⁷ Certel, Din Psikolojisi, s. 151.

⁷⁸ Güner, Davranış Bilimleri, s.311-312.

Onların öğrettiği dinsel inançlar tekrar gözden geçirilerek, dini inançları red etme noktasına kadar varılabilir. “ Çünkü bu ideal ve inançların temsil ettiği şeyler, onun hayatının aldığı şekil arasında derin bir boşluk, uçurum olduğu için artık onlara inanmaz olur.”⁷⁹

Ergen bu dönemde özellikle, dinsel öğretilerde söylenenlerden daha çok, davranışlara önem verir. Ergen için dindar bir kimsenin “insancıl” özelliklere sahip olması, onun dinsel görüşünden daha önemlidir. Dindar bir insanın sözleri ile davranışlarının birbirini tutmaması, onda dine ait şüpheler oluşturur.

Ergenlik döneminde tutumların belirlenmesinde ikinci en önemli etken, akran grubudur. Genç, ergenlik döneminde ailesinden koparak yeni özdeşim örnekleri arar. Özdeşim süreci gencin kimlik arayışının bir sonucudur. Bu süreçte genç, birçok rolleri dener ve bu rollere ilişkin davranışları yapar. Çevresinde kendisine en yakın olarak gördüğü arkadaş grubuna katılarak, grup içindeki davranış kalıplarını benimser. Bu dönemde arkadaş grubu onun tutumlarını belirlemede ve edinmiş olduğu tutumlarını değiştirmede önemli bir etken oluşturur.⁸⁰ Genç için arkadaş kümesi bir yol gösterici, davranış öğreticidir. Arkadaş grubu ile özdeşim kurarak, onların tutum ve davranışlarını benimser. Giyim tarzını arkadaş grubuna göre belirler. Onların görüşünü kendi görüşü gibi savunur. Kendine göre yanlış bir davranışı grup uygun gördüğü için yapar.⁸¹ Bu gençlik grupları, bazen toplum içinde bir alt kültür oluşturur. Toplumdan ayrı değerleri, inançları, beklentileri, amaçları ile bu gruplar genci toplumdan soyutlayabilmekte ve topluma karşı onu yabancılaştırmaktadır. Bu dönemde eğer genç ailesi ile kavga halinde ise, onlarla geçinemiyorsa, istediği sevgi ve ilgiyi onlarda bulamamışsa; bu gibi arkadaş gruplarına katılabilmektedir.⁸²

Bugün için oldukça yaygınlaşan kitle iletişim araçları, dini tutumların belirlenmesinde diğer önemli bir etkidir. Özellikle, değer yargılarını seçim arifesinde olan ergenlik dönemi gençlerinin tutumlarını belirlemede televizyon ve

⁷⁹ Jersild, Gençlik Psikolojisi, s.386.

⁸⁰ Clifford T. Morgan, Psikolojiye Giriş, Hacettepe Üniv. Psikoloji Bölümü Yay., 13.baskı, İst./1999, s.375.

⁸¹ Köknel, “Ergenlik Dönemi”, Ana-Baba Okulu, s.69–73.

⁸² Köknel, “Ergenlik Dönemi”, Ana-Baba Okulu, s.74; Özcan Köknel, İnsanı Anlamak, Altın Kitapları Yayınevi, 6.basım, İstanbul/1997, s.274–279.

sinemanın çok önemli bir etkisi vardır. Televizyon ve sinemanın kişi üzerindeki etkisi bilindiğinden dolayı bugün, kitle iletişim araçları propaganda aracı olarak da kullanılmaktadır.⁸³ Nitekim biz de bu araştırmamızda, gençleri diğer propaganda yöntemlerine göre en fazla etkileyenin televizyon olduğunu ve sinemanın da tutumları belirlemede çok önemli bir rolünün olduğunu gördük. Bu da TV’de sıkça görülen sanatçı, din adamı vb.leri ve sinemadaki kahramanları model alma ve onlarla özdeşim kurma yolu ile olmaktadır.

Tarih boyunca tecrübe edilerek kesinlik atfedilen değerler, bugün modernite tarafından altüst edilmiştir.⁸⁴ Modernite ile birlikte doğan yeni yaşam biçimleri, değer ve tutumların değişmesine neden olmuştur. Bilim ve teknolojiadaki ilerleme ile din, sosyal ve ferdi hayat üzerindeki etkisini kaybetmiştir. İnsanları bir arada tutan dini değerler kaybedildikçe, insanlar kendi yalnızlıklarına çekilmiştir. Bireyselleşme ve egoizm ön plana çıkmıştır. Ergenlik dönemindeki genç kendini tanımaya, kişilik sınırlarını belirlemeye, kim olduğunu ve neye inanacağını, nelere değer vereceğini, amacının ne olduğunu bulmaya çalışır.⁸⁵ Bunu yaparken, toplumun değerlerini benimseyerek onunla bütünleşir. Eğer toplum içinde yerleşik değerler sistemi bulamaz ise, kendi kimliğini oluşturmakta zorlanır. Bazen o toplum ile bağlarını kopartır ve başka bir toplum içinde kimlik arayışına girebilir.⁸⁶ Sosyalleşmede başarısız olmak, din değiştirme faktörlerinden birisi sayılır.⁸⁷ Eğer genç bulunduğu toplum ile bütünleşememişse, başka dine geçerek o din mensupları ile bütünleşmesi daha kolay olur.

İnsan sürekli bir anlam arayışı içindedir. Hayatın varoluşunu sorgulayarak hayatına bir anlam ve amaç katmaya çalışır.⁸⁸ Ergenlik çağı, bu arayışın belirginleştiği bir dönemdir. Ergen, kendini sorgularken hayatın içinde kendi yerini belirlemeye çalışır. Hızla gelişen ve değişen toplum, hayatının temel sorunlarına cevap arayan gence bir hayat görüşü sunamamaktadır. Dini sistemler ise gencin kendini yönlendirebileceği bir yapıya sahiptir. Genç bu dönemde, sorularına cevap

⁸³ Özsoy, Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma, s.365-369.

⁸⁴ Peter L.Berger, “Sekülerizmin Gerilemesi”, Sekülerizm Sorgulanıyor, Yay.Haz., Ali Köse, Ufuk Kitapları, İst./2002, s.23.

⁸⁵ Hayati Hökelekli, “Gençlik ve Din”, Gençlik Din ve Değerler, s.46.

⁸⁶ David Martin, “Sekülerleşme Sorunu: Geçmiş ve Gelecek”, Sekülerizm Sorgulanıyor, s.207.

⁸⁷ Köse, Neden İslam’ı Seçiyorlar, s.51.

⁸⁸ Victor E. Frankl, Duyulmayan Anlam Çılgılığı, Öteki Yay., Ankara/1995, s.23.

veren, ona hayatın anlamını sunan dini gruplara katılabilmektedir. Genç bazen farklı arayışlar içine girebilmekte ve Satanizm gibi kült gruplarda yer alabilmektedir. Özellikle bazı gençler, nispeten eğitilmiş ve orta sınıfa mensup varlıklı ailelerden gelmelerine rağmen, dünyanın aşırı derecede materyalist olması ve insan ilişkilerin de para ve gücün esas kabul edilmesi, onları toplumdan uzaklaştırarak daha samimi ve içten buldukları küçük marjinal gruplara yöneltebilmektedir.⁸⁹

Genç için bu dönemde, söylenen sözlerden çok davranışlar önemlidir. Özellikle “din adına hareket eden kimselerin dünyalık peşinde koşmaları, ticari hayatta çıkar ilişkisinde acımasız bir kapitalist gibi davranmaları, Allah’ı değil nefislerini memnun edenler gibi yaşamaları”⁹⁰ gençleri Satanizm gibi kült akımlara yöneltir. Yoksul ailelerden gelen çocuklar ise hayatı, güç ve paranın yönettiğini görmekte ve kendilerini fakir yarattığı için Allaha kızmaktadır.⁹¹ Satanizme yönelim nedeni, bedensel ve ruhsal olarak hissedilen güçsüzlük, korku ve para olarak belirtilmektedir.⁹² Gençler maddi ve manevi yoksunluklarını, bu gibi marjinal gruplara katılarak gidermeye çalışmaktadır.⁹³

Ergenlik döneminde genç, duygusal açıdan sevgi ve güvene ihtiyaç duyar. Eğer ailesi tarafından yeterince anlaşılmadığını hissediyorsa, duygusal desteği dışarıda arayacaktır. Araştırmalar, farklı dini tercih edenlerin çoğunlukla anne ve baba ile problemlili bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymuştur.⁹⁴ Öyle ki, sadece anne ve babasından intikam alabilmek için din değiştirenlere rastlanmıştır. Genç azarlandığı, aşağılandığı ailelerde topluma ve aileye tepkisini göstermek için dinini değiştirmekte ve toplum tarafından kabul edilmeyen satanizm gibi gruplara katılabilmektedir.⁹⁵ Netice olarak ergenlik dönemi dini gelişimine etki eden faktörler gencin fiziksel, duygusal gelişim özellikleri ile birlikte aile, okul, öğretmenler, okunan kitaplar, arkadaş grupları, vb.dir.

⁸⁹ H. Ezber Bodur, “Moonculuk Hareketi ve Türkiye’de Benzer Bir Cemaat Yapılanması Sosyolojik Analizi ” K.S.İ.Ü.İlahiyat Fak. Yıl:1 s,1 Ocak/2003, s.16.

⁹⁰ Nevzat Tarhan, Satanizm: Mahiyeti..., s.32

⁹¹ Ahmet Güç, Satanizm, D.İ.B.Y.,Ankara/2002, s.256

⁹² İsmail Doğan, Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar, s.402

⁹³ Günay, “Şeytana Tapmada Modern Yol Satanizm”, Arayışlar, s.113.

⁹⁴ Ali Köse, Neden İslam’ı seçiyorlar, s.47

⁹⁵ Nevzat Tarhan, “Satanizm: Mahiyeti...”, s.27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A-ARAŞTIRMANIN METODU

Ortaöğretim gençlerinin misyonerlik propagandası karşısındaki tutumlarını ölçmeye yönelik olan araştırmamızda, anket tekniğini kullanmayı uygun bulduk. Din psikolojisi alanında başlangıçtan itibaren kullanılan bir yöntem olan anket tekniğinin, dini tutumları belirlemede çok önemli bir yeri vardır.⁹⁶ Anket sorularımızı kapalı uçlu hazırladık. Muhtemel cevapları belirledik. Fakat bunların dışında cevabı olanlar için “diğer”şikkını koyarak, deneklerin belirteceği farklı fikirlere de kapıyı açık bıraktık.

Araştırma alanı olarak Antalya’daki liseleri seçtik. Anketi uygulamaya geçmeden önce 9.ve 10. sınıflardan oluşan iki sınıf üzerinde pilot uygulama yaparak soruları ve seçenekleri tekrar gözden geçirdik. Değişik sosyo-kültürel kesimlerden gelen ve zihinsel beceri ve yetenekleri farklı olan gençlerin dini propaganda karşısındaki tutumlarını ölçebilmek için, farklı toplum kesimlerinden öğrencilerin devam ettiği liselerde anketimizi uyguladık. Seçtiğimiz bu liselerde, rast gele okul idaresi tarafından belirlenen lise 1. lise 2. ve lise 3. sınıflarından birer sınıfa anketlerimizi dağıttık. Anket uygulaması sırasında öğrencilerin bizzat yanlarında bulunarak, onların anket soruları ile ilgili tereddütlerini gidermeye çalıştık.

Sorularımız sadece dini propaganda yöntemlerinden etkilenme düzeyini ölçmeye yönelik değildir. Ayrıca bu etkilenmeye yardımcı olan psikolojik ve sosyolojik nedenleri de tespit amaçlanmaktadır. Bu nedenle, bağımsız değişkenleri belirlerken din değiştirenlerin bu tercihi yapmalarını etkileyen psiko-sosyal faktörleri göz önüne aldık.

Çalışmamız tecrübî bir çalışma olduğundan, veri toplamada anket tekniği ile yetinmedik. Mulâkat tekniğini de kullandık. Öğrencilerin gittiklerini ve etkilendiklerini ifade ettikleri Antalya’da kale kapısındaki kiliseye giderek, kilise görevlisine çalışmamızdan bahsettik ve din değiştirenler ile görüşmek istediğimizi söyledik. Onun yardımı ile 21 yaşında bir erkek, 23 yaşında bir bayanla kilisede

⁹⁶ Certel, Din Psikolojisi,s.73

görüştük. Onların din değiştirmelerinde dini propagandanın rolünü ve din değiştirmelerine neden olan psiko-sosyal nedenleri öğrenmeye çalıştık. Görüştüğümüz zaman dilimlerinde misyonerlik faaliyetleri ile ilgili medyada tartışmaların yapılıyor olması, onlarda bir tepkiye yol açtığından dolayı görüşmemizi sadece iki kişi ile sınırlı tutmak zorunda kaldık.

B-ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

AB sürecinde olan ülkemizde hızlı bir şekilde resmi ve gayri resmi kiliselerin açıldığına ve din değiştirmelerin arttığına dair haberlerin çoğalması ve çeşitli kuruluşların misyonerliğe dair hazırladığı raporlarda buna dikkat çekmesi, böyle bir konuyu seçmemizde etkili oldu. Özellikle, kimliğini oluşturma devresinde olan gençlerin bu propagandadan daha çok etkilenmeleri, onların bu etkilenme düzeylerinin ve nedenlerinin araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktaydı. Biz de, liselerde uyguladığımız anket çalışması ile bu alandaki boşluğu doldurmaya çalıştık. Ülkemizde misyonerlik faaliyetlerine dair endişeler sıkça dile getirildiği halde, bununla ilgili bir tecrübî çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmamız, dini propaganda faaliyetlerinin gençler üzerindeki etkisine yönelik tecrübî bir çalışma olarak orijinal bir araştırma olduğu söylenebilir.

Bugün için dünyada pek çok dini akım ortaya çıkmış ve hızlı bir şekilde artmaya devam etmektedir. Sosyologların deyişi ile bir dine dönüş yaşanmaktadır. Batı dünyasını şu anda Uzakdoğu dinleri etkisi altına aldığı gibi, özellikle gençler arasında satanizm gibi kült gruplar da yayılmaya başlamıştır. Ekonomik durumu çok iyi olan, fakat hayata dair bir amaç ve gaye edinmeyen gençlerin, bu gibi gruplara katılmaları ve arkasından bu grupların etkisi ile intihar etmeleri bir kez daha psikolog ve sosyologları, bunun nedenleri üzerinde düşünmeye itmiştir. Bu çalışmamızla, gençlerin bu gibi gruplara yönelimdeki psiko-sosyal nedenleri bulmayı amaçladık. Bu gibi gruplara katılanların katılma sebepleri üzerinde araştırmalar yapılmışsa da, gençlerin bu gibi gruplara bakışını ve meylini ölçen bu çapta bir anket çalışmasına rastlanılmamıştır.

Ülkemizde gelir düzeyi yüksek olanlar arasında Yogaizm gibi Uzakdoğu dinleri yaygınlaşırken, gençler arasında daha çok Hristiyanlığa karşı bir meyil ve Satanizm gibi kült gruplara karşı bir eğilim oluşmuştur. Özellikle son dönemlerde

Hristiyanlığa geçişin artması ile birlikte misyonerlik faaliyetleri de gündeme gelmiştir. Araştırmamızla misyonerlik faaliyetlerinin ve Satanizm gibi kült gruplarının özellikle hangi gençler üzerinde etkin olduğunu öğrenmeyi amaçlamaktayız.

C-ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırma konumuz, misyonerlik faaliyetleri karşısındaki ortaöğretim gençliğinin tutumudur. Farklı dini inanç ve düşüncelerin hedef kitlesi, özellikle gençlerdir. Kişiliklerini oluşturma devresinde olan ergenlik çağını yaşayan gençler, farklı dini inanç ve düşüncelerden etkilenebilmektedir. Bu etkilenmede, onların duygu dünyalarındaki boşlukları bu inanç ile dolduracaklarına inandırılmaları ve geleceğe dair kaygılarının giderileceğine dair ümitlerin verilmesi önemli rol oynamaktadır.⁹⁷ Bütün bu nedenleri göz önünde tutarak bu araştırmamızda cevabını aradığımız soruları şu şekilde belirledik:

-Ortaöğretim gençliği gerçekten dini propaganda ile karşı karşıya mıdır? Öyle ise, bunun oranı nedir?

-Ortaöğretim gençliği hangi dinin misyonerlik faaliyetleri ile daha çok karşı karşıyadır?

-Ortaöğretim gençliği en çok hangi dini propaganda yöntemleri ile karşılaşmaktadır?

-Ortaöğretim gençliğinin dini propaganda yöntemleri karşısındaki tutumları nedir?

-Ortaöğretim gençliğinin dini propaganda karşısındaki tutumlarını belirleyen etkenler nelerdir?

-En çok hangi dini propaganda yöntemleri onların ilgisini çekmektedir?

-Dini propaganda yöntemleri sonucu din değiştirmeyi düşünenler olmuş mudur?

⁹⁷ Serpil Zeynep Öz, “Niçin ve Nasıl Din Değiştiriyorlar, Hristiyan Türkler”, www.ozgurvebilge.org.tr/dergi/egitim; Adem Yavuz Arslan, “Din Değiştirenlerin Tercihi Hristiyanlık Değil Batılılık”, www.aksiyon.com.tr.

-Din deęiřtirmeyi dūřūnenlerin, o dini inancı tercih etmelerindeki psiko-sosyal nedenler nelerdir?

-Çevrelerinde din değiştirenler onları ne derece etkilemiştir?

-Farklı bir dini inanca ilgilerini artıran psiko-sosyal nedenler nelerdir?

- Onları kendi dini inançlarından uzaklaştıran herhangi bir tecrübe yaşamışlar mıdır? Yaşadıkları bu tecrübe onları farklı bir dini arayışa yönlendirmiş midir?

-Misyonerlik faaliyetleri hakkında yeterince bilgileri var mıdır?

-Misyonerlik faaliyetlerine bakış açıları nasıldır?

Misyonerlik, Hristiyanlığın yaygınlaştırılması için yapılan her türlü faaliyeti kapsamaktadır. Misyonerlik faaliyeti bugün Türkiye’de oldukça yaygındır. Ama bunun yanı sıra başka dini grupların, mistik akımların, modern kùltlerin de gençler üzerindeki etkisi bilinmektedir. Bu nedenle araştırmamız sadece Hristiyanlık ile sınırlı değildir. Gençler üzerinde etkisi olan her türlü dini hareketi ve bunlar karşısında gençliğin takındığı tutumu tespitiye yöneliktir.

D-HİPOTEZLER

Araştırmamızdaki temel amaç, gençlerin dini propaganda karşısındaki tutumlarını ve bu tutumların oluşmasında etkili olan psiko-sosyal, kùltürel, dini, ekonomik, vb. sebepleri tespit etmektir. Hipotezlerimizi de bu doğrultuda belirledik

-Gençlerin farklı dini inanışlara yönelme ile dini bilgi yetersizlikleri ve doğru bir dini bilgi edinememiş olmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Gençlerin aileleri ile olan ilişki ile farklı dinlere ilgileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Anne babanın eğitim düzeyi ile gençlerin farklı dini inanışlara yönelişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Anne babanın dindarlık düzeyi ile gencin farklı dinlere yönelişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Ailenin gelir düzeyi ile gencin farklı dinlere yönelişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Gencin uzun süre kaldığı yerleşim birimi ile dini propaganda ile karşılaşma ve ondan etkilenme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Gencin ailesinden ayrı kalması ile dini propaganda ile karşılaşma ve ondan etkilenme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Gençlere din eğitimi verilirken onlara karşı takınılan tutum ile başka dinlere yönelim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

-Gençlerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi alması ile dini propaganda karşısında takınılan tutum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

E-VARSAYIMLAR

-Dini bilgidaki yetersizlik genci farklı dini arayışlara yönlendirmektedir.

-Huzurlu bir aile ortamında bulunmayan gencin farklı dini inanışlara yönelmesi daha kolaydır.

-Anne babasının eğitim düzeyi yükseldikçe, dini inanışta bir zayıflama görülmektedir.

-Ailesinde gerekli dini eğitimi alamayan genç, farklı dini inanışlardan daha çabuk etkilenmektedir.

-Ekonomik yeterliliğe sahip gençlerin manevi yönleri doyurulamamış ise, farklı dini inanışlardan etkilenmeleri daha kolaydır

-Ekonomik bakımından yeterli imkâna sahip olamayan gençlerin daha rahat yaşama arzusu, onları farklı dini inanışlara yönlendirmektedir.

-Din adamlarının ve dindarların birbiri ile çelişen söz davranışları genci, mensup olduğu dinden uzaklaştırmakta ve farklı dini inanışlara yöneltebilmektedir.

-Gencin baskıcı ve cezalandırıcı bir din eğitiminden geçmesi, onu mensup olduğu dinden uzaklaştırmakta ve farklı dinlere yöneltmektedir.

-Ailesinden uzakta kalan gencin dini propaganda ile karşılaşması daha kolaydır.

-Uzun süre kaldıkları yerleşim birimi şehir ve Büyükşehir olanların dini propaganda ile karşılaşması daha kolaydır.

-Babanın vereceği güvenlik duygusundan mahrum olanlar daha çabuk farklı dini inançların propagandasından etkilenmektedir

-Anne babası ayrı olan gençlerin evde bulamadığı huzur arayışı, dini propagandadan etkilenme düzeyini artırmaktadır.

F-ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmamızı Antalya ilinde Kız meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Antalya Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi olmak üzere yedi lisede; lise 1. lise 2. lise 3. sınıflarından rast gele seçilen birer sınıfta yapılmıştır. Böylece misyonerlik faaliyetleri karşısındaki tutumları farklılaştıran değişkenleri ölçme imkânı bulduk. Ayrıca, din değiştiren iki gençle ile kilisede bizzat görüşerek, araştırmamızı mülakat yöntemi ile desteklemeye çalıştık. Din değiştirenlerden daha çok kimseyle görüşmeyi düşündüğümüz halde bu mümkün olmadı.

G-EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın temelinde ortaöğretim gençliğinin dini propaganda karşısındaki tutumunu ölçmek amaçlanmaktadır. Burada evren olarak seçtiğimiz Antalya ilindeki liselerdir. Antalya'daki bütün liseleri taramak çok zor olduğundan, farklı müfredatları ile farklı toplumsal kesimlere hitap eden yedi tane lise seçtik. Yaşın dini propagandadan etkilenme düzeyini ölçebilmek için, anketimize lise 1. lise 2. lise 3. sınıflarındaki öğrencileri dâhil ettik. Örneklem olarak, bu liselerdeki her eğitim kademesinden birer sınıfı aldık. Bunlar üzerinde anketimizi uyguladık.

H-ARAŞTIRMAYA KATILANLAR VE NİTELİKLERİ

Tablo 1.1.Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılım

Seçenek	N	%
Erkek	207	46,1
Kız	242	53,9
Toplam	449	100,0

Araştırmamıza toplam 449 kişi katılmış olup, bunların 207'si (%46,1) erkek, 242'si (%53,9) kızdır. Anketimize katılan erkek ve kız öğrencilerin oranı birbirine çok yakındır.

Tablo 1.2.Öğrencilerin gelir düzeylerine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Zengin	11	2,4
Ortanın üstü	114	25,4
Orta	266	59,2
Ortanın altı	48	10,7
Fakir	10	2,2
Toplam	449	100,0

Gelir durumuna göre öğrencilerin 266'sı (%59,2) orta, 114'ü (%25,4) ortanın üstü, 11'i (%2,4) zengin, 48'i (%10,7) ortanın altı, 10'u (%2,2) fakir gelir düzeyine sahip ailelerdendir. Anketimizde %59,2 ile orta gelir düzeyine sahip olan ailelerden gelen öğrenciler yoğunluktadır. İkinci sırada %25,4 ile ortanın üstü, üçüncü sırada %10,7 ile ortanın altı, dördüncü sırada %2,4 ile zengin, beşinci sırada %2,2 ile fakir gelir düzeyine sahip ailelerden gelen öğrenciler bulunmaktadır.

Tablo 1.3. Öğrencilerin okullarına göre dağılımı

Seçenek	N	%
Antalya Lisesi	86	19,2
Anadolu Lisesi	61	13,6
Kız Meslek Lisesi	49	10,9
İmam Hatip Lisesi	51	11,4
Güzel Sanatlar Lisesi	76	16,9
Fen Lisesi	67	14,9
Endüstri Meslek Lisesi	59	13,1
Toplam	449	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin 86'sı (%19,2) Antalya Lisesi, 61'i (%13,6) Anadolu Lisesi, 49'u (%10,9) Kız Meslek Lisesi, 51'i (%11,4) İmam Hatip Lisesi, 76'sı (%16,9) Güzel Sanatlar Lisesi, 67'si (%14,9) Fen Lisesi, 59'u (%13,1) Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1.4.Öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı

Seçenek	N	%
9. Sınıf	146	32,5
10.Sınıf	152	33,9
11.Sınıf	151	33,6

Anketimize katılan 9.10.11.sınıflarda ki öğrenci sayısı birbirine yakındır. 9.sınıftan 146 (%32,5), 10. sınıftan 152 (%33,9), 11. sınıftan 151 (%33,6) öğrenci ankete katılmıştır.

Tablo 1.5.Öğrencilerin babalarının sağ veya ölü olmasına göre dağılımı

Seçenek	N	%
Sağ	437	97,3
Ölü	12	2,7
Toplam	449	100,0

Ankete katılan öğrencilerden 12'sinin (%2,7) babası ölmüş, 437'sinin (97,3) babası sağdır.

Tablo 1.6. Öğrencilerin annelerinin sağ veya ölü olmasına göre dağılımı

Seçenek	N	%
Sağ	444	98,9
Ölü	5	1,1
Toplam	449	100,0

Ankete katılan öğrencilerin 5'inin (%1,1) annesi ölmüş, 444'ünün (%98,9) annesi sağdır.

Tablo 1.7.Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Okuma Yazma Bilmiyor	14	3,1
İlkokul	180	40,1
Ortaokul	48	10,7
Lise	117	26,1
Üniversite	90	20,0
Toplam	449	100,0

Öğrencilerin annelerinin 180'ı (%40,1) ilkokul, 117'si (%26,1) lise, 90'nı (%20,0) üniversite, 48'i (%10,7) ortaokul mezunudur. 14'ü (%3,1) okuma yazma bilmemektedir.

Tablo 1.8.Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Okuma Yazma Bilmiyor	7	1,6
İlkokul	122	27,2
Ortaokul	55	12,2
Lise	102	22,7
Üniversite	163	36,3
Toplam	449	100,0

Öğrencilerin babalarının 163'ü (%36,3) üniversite, 122'si (%27,2) ilkokul, 102'si (%22,7) lise, 55'i (%12,2) ortaokul mezunudur. 7'si (%1,6) okuma yazma bilmemektedir.

Tablo 1.9. Öğrencilerin anne baba birlikte veya ayrı olmalarına göre dağılımı

Seçenek	N	%
Anne Baba Birlikte	410	91,3
Anne Baba Ayrı	39	8,7

Öğrencilerden 410'unun (%91,3) anne ve babaları birlikte, 39'unun (% 8,7) ayrıdır.

Tablo 1.10. Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimlerine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Köy	26	5,8
Kasaba	29	6,5
Şehir	150	33,4
Büyükşehir	244	54,3
Toplam	449	100

Öğrencilerden 244'ünün (%54,3) Büyükşehir, 150'sinin (%33,4) şehir, 29'unun (%6,5) kasaba, 26'sinin (%5,8) köy, en çok kaldıkları yerleşim birimidir.

Tablo 1.11.Öğrencilerden okul dışında başka kanallardan dini bilgi almalarına göre dağılımı

Seçenek	N	%
Dini Kitaplardan	145	32,3
Kur'an Kursundan	105	23,4
Cami Görevlilerinden	53	11,8
Özel Hocalardan	20	4,5
Hiçbirisi	126	28,0
Toplam	449	100

Anketimize katılan öğrencilerden % 28'lik bir oran okul dışında başka kanallardan dini bilgi almamıştır. Öğrencilerden % 72'si okul dışında başka kanallardan dini bilgi almıştır. Bunlardan 145'i (%32,3) dini kitaplardan, 105'i (%23,4) Kuran Kursu'ndan, 53'ü (%11,8) cami görevlilerinden, 20'si (%4,5) özel hocalardan dini bilgi aldıklarını belirtmiştir.

Tablo 1.12. Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre dağılımı

Seçenek	N	%
Ailemle Evde	398	88,6
Öğrenci Yurdunda	45	10,0
Arkadaşlarımla Evde	4	0,9
Yalnız Başıma	2	0,4
Toplam	449	100

Öğrencilerden 398'i (%88,6) ailesi ile evde, 45'i (%10,0) öğrenci yurdunda, 4'ü (%0,9) arkadaşı ile evde, 2'si (%0,4) yalnız başına kalmaktadır.

Tablo 1.13. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre dağılımı

Seçenek	N	%
Devamlı Çatışma halindeyiz	12	2,7
Bazen çatışma halindeyiz	79	17,6
Normal	64	14,3
İyi	175	39,0
Çok İyi	119	26,5
Toplam	449	100,0

Ergenlik dönemi aileden kopuş ve bağımsız bir kimlik edinme sürecidir. Bu nedenle gencin ailesi ile çatışma içinde olması doğaldır. Anketimizde öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiyi tanımlarken 79'u (%17,6) annesi ile çatışma halinde, 12'si (%2,7) devamlı çatışma halinde, 64'ü (%14,3) normal, 175'i (%39,0) iyi, 119'u (%26,5) çok iyi olduğunu belirtmiştir. Bu da gençlerin %20,3'ünün annesi ile sorunları olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.14. Öğrencilerin babaları ile aralarında ki ilişkiye göre dağılımı

Seçenek	N	%
Devamlı Çatışma halindeyiz	13	2,9
Bazen çatışma halindeyiz	36	8,0
Normal	119	26,5
İyi	163	36,3
Çok İyi	118	26,3
Toplam	449	100,0

Öğrencilerin 13'ü (%2,9) babasıyla devamlı çatışma halinde, 36'sı (%8,0) ise bazen çatışma halindedir. Öğrencilerin 119'u (%26,5) babasıyla normal, 163'ü (%36,3) iyi, 118' (%26,3) çok iyi ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Bu da gençlerin %10,9'luk bir oranının babası ile sorunları olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin

anne ve babası ile ilişkisini karşılaştıracak olursak, babaları ile ilişkinin anneleri ile ilişkiye göre daha iyi olduğunu görürüz.

Tablo 1.15. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Çok iyi	78	17,4
İyi	181	40,3
Orta	138	30,7
Zayıf	37	8,2
Oldukça zayıf	15	3,3
Toplam	449	100,0

Öğrenciler 181'i (%40,3) annelerinin dindarlık düzeyini iyi, 138'i (%30,7) normal, 78'i (17,4) çok iyi, 37'si (%8,2) zayıf, 15'i (%3,3) oldukça zayıf olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden annelerinin dindarlık düzeyi iyi olanlar % 40,3 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci sırada % 30,7 ile orta düzey gelir.

Tablo 1.16.Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre dağılımı

Seçenek	N	%
Çok iyi	64	14,3
İyi	158	35,2
Orta	148	33,0
Zayıf	49	10,9
Oldukça zayıf	30	6,7
Toplam	449	100,0

Öğrenciler babalarının dindarlık düzeyini 158'i (%35,2) iyi, 148'i (%33,0) orta, 64'ü (%14,3) çok iyi, 49'u (%10,9) zayıf, 30'u (%6,7) oldukça zayıf olarak belirtmiştir. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi iyi olanlar % 35,2 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci sırada %33,0 ile orta düzey gelir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

A-BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamı ve bulgular çerçevesinde aşağıdaki konular incelenecektir.

- Öğrencilerin Sosyo- ekonomik düzeyi ile başka dinlere yönelim arasındaki ilişki düzeyi,

-Öğrencilerin bulundukları okul ve dini propaganda ile karşılaşma oranı arasındaki ilişki ve nedenleri,

-Babanın sağ veya ölü olmasının, öğrencinin mensup olduğu din dışında farklı dinlere yönelimdeki etkisi,

-Anne ve babanın eğitim düzeyinin, öğrencinin dini propaganda ile karşılaşma düzeyi ve farklı dinlere yönelimdeki etkisi,

-Anne babası ayrı veya beraber olması ile dini propaganda ile karşılaşma düzeyi ve farklı dinlere yönelimdeki etkisi,

-Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim biriminin, dini propaganda ile karşılaşma oranlarına etkisi

-Öğrencilerin okul dışında farklı kanallardan dini bilgi almanın, dini propaganda ile karşılaşma ve farklı dinlere yönelimdeki etkisi,

-Öğrencilerin kaldıkları yere göre dini propaganda ile karşılaşma oranları,

-Anne ve baba ile ilişkinin, öğrencinin mensup olduğu din dışında farklı dinlere yönelim ve dini propaganda ile karşılaşma oranlarına etkisi,

-Anne ve babanın dindarlık düzeyinin, öğrencilerin mensup oldukları din dışında farklı dinlere yönelim ve dini propaganda ile karşılaşma oranlarına etkisi.

Tablo 2.1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri bakımından dağılımı

Cinsiyetiniz		Bir başka dini benimsetmeye yönelik aşağıdaki yöntemlerden hangileri ile karşılaştınız?										
		Adresime ücretsiz cd, kaset hediye edilmesi, gönderilmesi	Bana kitap, broşür ve dergi hediye edilmesi, gönderilmesi	Kız arkadaşımın aracılığıyla	Erkek arkadaşımın aracılığıyla	İnternet aracılığıyla tanıdığım kişinin etkisi	Karşılıksız burs verme teklifi	Yurt dışında eğitim imkanı	TV'de yayınlanan filmler	Din adamlarının telkinleri	Hayır, hiçbiri ile karşılaşmadım	Toplam
Erkek	N	8	13	2	2	8	5		32		137	207
	%	3,9	6,3	1,0	1,0	3,9	2,4		15,5		66,2	100,0
Kız	N	6	29	3	1		6	1	31	2	163	242
	%	2,5	12,0	1,2	,4		2,5	,4	12,8	,8	67,4	100,0
Toplam	N	14	42	5	3	8	11	1	63	2	300	449
	%	3,1	9,4	1,1	,7	1,8	2,4	,2	14,0	,4	66,8	100,0

$X_9=17,653$ $P<0,5$

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerden %33,2'sinin başka bir dinin propagandası ile karşılaştığı görülür. Bu oran kızlarda %33,8'i, erkeklerde %32,6'dır.

Erkeklerin % 3,9'u internet aracılığıyla tanıdığı kişinin dini propagandası ile karşılaşmıştır. Kitap, broşür ve dergi hediye edilen ve gönderilenlerden kızların oranı (%12,0) erkeklerin oranından (%6,3) yüksektir. Bir kız öğrenciye, yurt dışında eğitim imkânı sunulmuştur. İki kız öğrenciye de (%0,8) din adamları vasıtasıyla dini propaganda yapılmıştır. Diğer dini propaganda yöntemleri ile karşılaşma oranları, kız ve erkek öğrenciler de birbirine yakındır.

Tablo 2.2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başka bir dinin propagandası için adreslerine ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderilmesi karşısındaki tutumları bakımından dağılımı

Cinsiyetiniz		Başka bir dinin propagandası için adresinize ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderildi mi? Gönderildi ise; bu yayınlar sizin dine yaklaşmanızı nasıl etkiledi?					
		Bende hiçbir etki yaratmadı	O dine yaklaşmamı sağladı	Kendi dinime bağlılığımı artırdı	Hayır, gönderilmedi	Cevapsız	Toplam
Erkek	N	13	1	4	189		207
	%	6,3	,5	1,9	91,3		100,0
Kız	N	29		12	200	1	242
	%	12,0		5,0	82,6	,4	100,0
Toplam	N	42	1	16	389	1	449
	%	9,4	,2	3,6	86,6	,2	100,0

$$X_4 = 9,737 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile adreslerine dini propaganda amacıyla kitap, broşür, dergi, cd, kaset gönderilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerden sadece %13,2'sinin adreslerine cd, kaset, kitap vb. gönderilerek başka bir dinin propagandasının yapıldığını görülür. Bu

oran kızlarda, erkeklere göre daha yüksektir. Erkeklerden %8,7'sinin, kızlardan %17,3'ünün adreslerine, dini propaganda amacıyla kaset, CD, dergi, kitap ve broşür gönderilmiştir.

Adreslerine gönderilen dini propaganda malzemeleri, kızların (%5,0) erkeklere (%1,9) oranla daha çok kendi dinlerine sarılmalarını getirmiştir. Erkeklerden bir öğrencinin, bu tür propaganda karşında propagandası yapılan dine ilgisi artmıştır. Hiçbir etki yaratmadığını ifade eden öğrencilerde oran olarak çoğunluk, kızlardadır. Erkeklerden % 6,3'ü, kızlardan % 12,0'ı bu tür propagandanın üzerlerinde hiçbir etki yaratmadığını belirtmiştir.

Tablo 2.3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı

Cinsiyetiniz		Başka bir din mensubu ile karşılaşmanız dine yaklaşımınızı nasıl etkiledi?						
		Bütün dinleri sorgular oldum	Kendi dinimi daha çok öğrenmeye yöneldim	O kişinin dinini daha çok öğrenmeye yöneldim	Bende hiçbir farklılık yaratmadı	Karşılaşmadım	Cevapsız	Toplam
Erkek	N	12	28	3	93	71		207
	%	5,8	13,5	1,4	44,9	34,3		100,0
Kız	N	26	19	11	71	113	2	242
	%	10,7	7,9	4,5	29,3	46,7	,8	100,0
Toplam	N	38	47	14	164	184	2	449
	%	8,5	10,5	3,1	36,5	41,0	,4	100,0

$$X_5 = 23,405 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarına etkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, Antalya'nın turizm kenti olmasının etkisi ile öğrencilerden %58,6'sının başka bir din mensubu ile karşılaştığı görülür. Bu karşılaşma oranı erkeklerde, kızlara göre daha yüksektir. Erkeklerden % 65,7'si, kızlardan %53,3'ü başka bir din mensubu ile karşılaşmıştır.

Bu karşılaşmaların tümü dini propaganda amaçlı olmadığından dolayı %36,5'i kedilerinde dini yaklaşımları konusunda hiçbir farklılık yaratmadığını belirtmişlerdir. Bu karşılaşmaların bir kısmında doğrudan veya dolaylı bir dini propagandayı içermektedir. Bu nedenle %22,1'i bu karşılaşmaların dinlere

yaklaşımlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Bu karşılaşmada kızlar erkeklere göre iki kat daha fazla dinlerini sorgulamaya yönelmişlerdir. Bu oran erkeklerde %5,8, kızlarda %10,7'dir. Bu karşılaşmanın, karşılaştıkları kişinin dinini öğrenmesine neden olduğunu belirtenlerde kızların oranı (%4,5), erkeklerin (%1,4) oranına göre yaklaşık üç buçuk kat daha yüksektir.

Başka din mensubu ile karşılaşma, kendi dinlerini daha çok öğrenmeye yönelenlerden erkeklerin oranı (%13,5) kızlara göre (%7,9) daha yüksektir. Bu karşılaşmanın üzerlerinde hiçbir etki yaratmadığını ifade edenlerin de oranları aynı şekilde, kızlara göre erkeklerden daha yüksektir. Bu oran erkekler de % 44,9, kızlar da % 29,3'tür.

Bir başka din mensubu ile karşılaşmada, karşılaştıkları kişinin dini inancından kızlar erkeklere göre daha fazla etkilenmekte ve bu etkilenme onları daha çok kendi dinini sorgulamaya ve karşı tarafın dinini öğrenmeye yöneltmektedir. Bu da bize, kızların dine ilgilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösterir.

Tablo 2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyacı bakımından dağılımı

Cinsiyetiniz		Sizce gençler dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilmeli mi?			
		Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Erkek	N	145	54	8	207
	%	70,0	26,1	3,9	100,0
Kız	N	191	40	11	242
	%	78,9	16,5	4,5	100,0
Toplam	N	336	94	19	449
		74,8	20,9	4,2	100,0

$$X_2 = 6,166 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile gençlerin dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde, gençlerin yaklaşık %75'inin dini propaganda hakkında bilgilendirilmek isteği görülür. Kızlar erkeklere oranla daha fazla dini

propaganda hakkında bilgilendirilmek istemektedir. Dini propaganda hakkında bilgilendirilmek isteyenlerden kızların oranı %78,9, erkeklerin oranı % 70,0'dır. Dini propaganda ile ilgili bilgilendirilme istemeyenlerin oranı, kızlarda % 16,5, erkeklerde % 26,1'dir.

Tablo 2.5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ülkemiz gençlerine dini propaganda yapılması hakkındaki tutumları bakımından dağılımı

Cinsiyetiniz		Sizce ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı ne yapılmalıdır.						
		Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmelidir	Tamamen Dini propaganda yasaklanmalıdır	Dini propaganda hakkında insanlar bilgilendirilmelidir	Diğer,dini propaganda serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Erkek	N	28	43	90	6	39	1	207
	%	13,5	20,8	43,5	2,9	18,8	,5	100,0
Kız	N	22	23	122	8	64	3	242
	%	9,1	9,5	50,4	3,3	26,4	1,2	100,0
Toplam	N	50	66	212	14	103	4	449
	%	11,1	14,7	47,2	3,1	22,9	,9	100,0

$$X_5 = 16,335 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile ülkemiz gençliğine dini propaganda yapılması hakkındaki tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde, Öğrenciler %47,2 lik bir oran dini propaganda hakkında daha çok bilgilendirilmeden yana olduğu görülür. Dini propaganda karşısında kısıtlayıcı ve yasaklayıcı tedbirlerin alınmasından yana olanların toplam oranı %25,8'dir.

Dini propaganda karşısında kısıtlayıcı ve yasaklayıcı tedbirlerin alınmasından yana olanlardan erkeklerin oranının, kızlara göre daha yüksek olduğunu görürüz. Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmesini isteyenlerin oranı; erkeklerde %13,5, kızlarda %9,1'dir. Dini propagandanın tamamen yasaklanması gerektiğini belirtenlerin oranı; erkeklerde % 20,3, kızlarda %9,5'dir. Bu da erkeklerin dini propagandanın kısmen ve tamamen yasaklanmasını kızlarda daha çok istediklerini göstermektedir.

Dini propaganda hakkında bilgilendirilmek isteyenlerin oranı, erkek öğrencilere göre kız öğrencilerde yüksektir. Bu oran erkeklerde %43,5, kızlarda %50,4'dür.

Dini propaganda karşısında yapılması gerekenler ile ilgili hiçbir fikri olmayanların oranı, kızlar da erkeklere göre daha yüksektir. Bu oran erkeklerde %18,8, kızlarda % 26,4'dür.

Dini propagandanın tamamen serbest bırakılmasını isteyenlerin oranı, kız ve erkeklerde birbirine yakındır. Bu oran erkeklerde %2,9, kızlarda %3,3'dür.

Tablo 2.6. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre dini propaganda amacıyla adreslerine ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderilmesi karşısındaki tutumları bakımından dağılımı

Gelir düzeyiniz		Başka bir dinin propagandası için adresinize ücretsiz CD, kitap, kaset dergi, broşür gönderildi mi? Gönderildi ise; bu yayınlar sizin dine yaklaşmanızı nasıl etkiledi?					
		Bende hiçbir etki yaratmadı	O dine yaklaşmamı sağladı	Kendi dinime bağlılığımı artırdı	Hayır, Gönderilmedi	Cevapsız	Toplam
Zengin	N	1	1	1	8		11
	%	9,1	9,1	9,1	72,7		100,0
Ortanın Üstü	N	7		5	102		114
	%	6,1		4,4	89,5		100,0
Orta	N	31		7	227	1	266
	%	11,7		2,6	85,3	,4	100,0
Ortanın Altı	N	2		3	43		48
	%	4,2		6,3	89,6		100,0
Fakir	N	1			9		10
	%	10,0			90,0		100,0
Toplam	N	42	1	16	389	1	449
	%	9,4	,2	3,6	86,6	,2	100,0

$$X_{16} = 48,256 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile adreslerine ücretsiz CD, kitap, kaset, dergi, broşür gönderilmesi karşısındaki tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 6 incelediğinde, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe, adreslerine ücretsiz dini propaganda malzemesi gönderilen öğrencilerin oranının arttığı görülür..

Zengin gelir düzeyine sahip olanlardan % 27,3'ünün, ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlardan %10,5'inin, orta gelir düzeyine sahip olanlardan % 14,7'sinin, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlardan %10,4'ünün, fakir gelir düzeyine sahip olanlardan %10'unun adreslerine ücretsiz CD, kitap, dergi, broşür, kaset gönderilmiştir.

Adreslerine dini propaganda malzemesi gönderilmesi karşısında kendi dinlerine bağlılığı artanlardan en yüksek oran %13,5 ile ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlar, ikinci sırada %6,3 ile ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlar, üçüncü sırada %2,6 ile orta gelir düzeyine sahip olanlar gelir.

Adreslerine dini propaganda amacıyla CD, kaset, kitap, broşür gönderilmesi karşısında propagandası yapılan dine yaklaştığını belirten bir öğrenci, zengin gelir düzeyine sahiptir.

Adreslerine dini propaganda amacıyla CD, kaset, kitap, broşür gönderilmesi karşısında hiçbir etki yaratmadığını belirtenlerin oranlarına baktığımız zaman; en yüksek oran %15,2 ile ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlar, ikinci sırada %14,2 ile ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlar, üçüncü sırada %11,7 ile orta gelir düzeyine sahip olanlar gelmektedir.

Tablo 2.7. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı

Gelir düzeyiniz		Başka bir din mensubu ile karşılaşmanız dine yaklaşımınızı nasıl etkiledi?						
		Bütün dinleri sorgular oldum	Kendi dinimi daha çok öğrenmeye yöneldim	O kişinin dinini daha çok öğrenmeye yöneldim	Bende hiçbir farklılık yaratmadı	Karşılaşmadım	Cevap	Toplam
Zengin	N	3	1		5	2		11
	%	27,3	9,1		45,5	18,2		100,0
Ortanın Üstü	N	15	13	10	34	42		114
	%	13,2	11,4	8,8	29,8	36,8		100,0
Orta	N	19	27	3	103	112	2	266
	%	7,1	10,2	1,1	38,7	42,1	,8	100,0
Ortanın Altı	N	1	6	1	19	21		48
	%	2,1	12,5	2,1	39,6	43,8		100,0
Fakir	N				3	7		10
	%				30,0	70,0		100,0
Toplam	N	38	47	14	164	184	2	449
	%	8,5	10,5	3,1	36,5	41,0	,4	100,0

$$X_{20} = 36,240 \quad P < 0,5$$

Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile başka bir din mensubu ile karşılaşmalarının dine yaklaşımlarında ki tutumlarına etkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 7 incelendiğinde, başka bir din mensubu ile karşılaşmaların oranlarının gelir düzeyi arttıkça yükseldiğini görülmektedir. Öğrencilerden zengin gelir düzeyine sahip olanlardan % 81,8'i, ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlardan %63,2'si, orta gelir düzeyine sahip olanlardan % 57,9'u, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlardan % 56,2'si, fakir gelir düzeyine sahip olanlardan % 30,0'u başka bir din mensubu ile karşılaşmıştır.

Başka bir din mensubu ile bu karşılaşmanın bütün dinleri sorgulamasına neden olduğunu ifade eden öğrencilerin oranları, gelir düzeyi arttıkça yükselmektedir. Bu oran zengin gelir düzeyine sahip olanlarda % 27,3, ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlarda %13,2, orta gelir düzeyine sahip olanlarda % 7,1, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlarda % 2,1'dir.

Başka din mensubu ile karşılaşmasının kendi dinini daha çok öğrenmeye yönelttiğini söyleyenlerin oranları, gelir düzeyi arttıkça azalmaktadır. Bu oran zengin gelir düzeyine sahip olanlarda %9,1, ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanlarda %11,4, orta gelir düzeyine sahip olanlarda %10,2, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlarda %12,5'dir.

Başka din mensubu ile karşılaşmasının karşı tarafın dinini öğrenmeye yönelttiğini söyleyenlerde, ortanın üstü gelir düzeyine sahip olanların oranı % 8,8 ile en yüksektir. Bu oran, orta gelir düzeyine sahip olanlarda % 1,1, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlarda % 2,1'dir.

Başka din mensubu ile karşılaşmanın kendisinde hiçbir farklılık yaratmadığını belirtenlerin gelir düzeylerine göre oranlar, birbirine yakındır.

Tablo 2.8. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre ilgilerini çeken dinler bakımından dağılımı

Gelir düzeyiniz		Bir başka din sizin ilginizi çekti mi? Cevabınız ‘ evet ‘ ise; bu din(ler) hangileridir?							
		Hristiyanlık	Yahudilik	Budizm	Satanizm	Hepsi	Hayır yok	Cevapsız	Toplam
Zengin	N	2				2	7		11
	%	18,2				18,2	63,6		100,0
Ortanın Üstü	N	17	2	1		2	86	6	114
	%	14,9	1,8	,9		1,8	75,4	5,3	100,0
Orta	N	28	8		2	2	214	12	266
	%	10,5	3,0		,8	,8	80,5	4,5	100,0
Ortanın Altı	N	5	4				37	2	48
	%	10,4	8,3				77,1	4,2	100,0
Fakir	N		1				9		10
	%		10,0				90,0		100,0
Toplam	N	52	15	1	2	6	353	20	449
	%	11,6	3,3	,2	,4	1,3	78,6	4,5	100,0

$$X_{24} = 40,344 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile başka bir dinin ilgilerini çekmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerden %78,6'sının bir başka dinin ilgilerini çekmediği görülür. %16,8'i başka bir dinin ilgilerini çektiğini belirtmiştir. Bu oran gelir düzeyi arttıkça yükselmektedir..

Burada en fazla ilgi %11,6 ile Hristiyanlık dinine yöneliktir. Hristiyanlığa karşı ilgisi olan öğrencilerden ortanın üstü ve zengin olanların toplam oranı %33,1 ile en yüksektir. Orta gelir düzeyine sahip olanlarda bu oran % 10,5, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlarda % 10,4'dür. Bütün dinlere ilgisi olanlar , zengin ve ortanın üstünde sosyo-ekonomik düzeye sahip olanlarda yüksektir. Budizm'e ilgisi olan bir kişide, ortanın üstü gelir düzeyine sahiptir. Yahudiliğe ilgi ise gelir düzeyi düştükçe artmaktadır. Satanizme ilgisi olan iki öğrenci de (%0,8) orta gelir düzeyine sahip ailelerden gelmektedir.

Tablo 2.9. Öğrencilerin okullarına göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı

Okulunuz		Dini yaşantı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?					
		Dinin bütün gereklerini yerine getiririm	Kısmen de olsa dinin gereklerini yerine getiririm	Dindar değilim	Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yoktur	Yeni dini akımlara eğilimim var	Toplam
Antalya Lisesi	N		76	9	1		86
	%		88,4	10,5	1,2		100,0
Kız Meslek Lisesi	N	8	52		1		61
	%	13,1	85,2		1,6		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	10	38	1			49
	%	20,4	77,6	2,0			100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		39	11	1		51
	%		76,5	21,6	2,0		100,0
Anadolu Lisesi	N		52	18	3	3	76
	%		68,4	23,7	3,9	3,9	100,0
Fen Lisesi	N		38	21	8		67
	%		56,7	31,3	11,9		100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	5	49	4		1	59
	%	8,5	83,1	6,8		1,7	100,0
Toplam	N	23	344	64	14	4	449
	%	5,1	76,6	14,3	3,1	,9	100,0

$$X_{24} = 122,733 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okullarına göre dini yaşantı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 9 incelendiğinde, %76,6 lık oranının kısmen de olsa dinin gereklerini yerine getirdiği görülür.

Yeni dini akımlara meyil ise %0,9 ile en düşüktür. Yeni dini akımlara meyleden öğrencilerden 3'ü (%3,9) Anadolu Lisesi'nde, 1'i (%1,7) Endüstri Meslek Lisesi'nde bulunmaktadır.

Dinsiz olduğunu ifade eden öğrenciler de en yüksek oran %11,9 ile Fen Lisesine aittir. Antalya Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu Lisesi öğrencilerinden dinsiz olduğunu ifade edenlerin oranları ise birbirine yakındır. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinden dinsiz olduğunu ifade eden hiçbir öğrenci yoktur.

Dindar değilim diyen öğrencilerden en yüksek oran % 31,3 ile Fen Lisesi öğrencilerine aittir. Bunu sırasıyla %23,7 ile Anadolu Lisesi, % 21,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %10,5 ile Antalya Lisesi, % 6,8 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 2 ile İmam Hatip Lisesi öğrencileri takip etmektedir. Kız Meslek Lisesi'nden dindar olmadığını ifade eden hiçbir öğrenci bulunmamaktadır.

Dinin gereklerini kısmen yerine getirenlerin oranlarına baktığımızda, en yüksek orandan başlayarak % 88,4 ile Antalya Lisesi, %85,2 ile Kız Meslek Lisesi, %83,1 ile Endüstri Meslek Lisesi, %77,6 ile İmam Hatip Lisesi, %76,5 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %68,4 ile Anadolu Lisesi, %56,7 ile Fen Lisesi gelmektedir.

Tamamen Dinin gereklerini yerine getirme konusunda ise ilk sırada %20,4 ile İmam-Hatip Lisesi Öğrencileri yer almaktadır. Bunu sırasıyla % 13,1 ile Kız Meslek Lisesi, % 8,5 ile Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri takip etmektedir.

Tablo 2.10. Öğrencilerin okullarına göre karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri bakımından dağılımı

Okulunuz		Bir başka dini benimsetmeye yönelik aşağıdaki yöntemlerden hangileri ile karşılaştınız?										
		Adresime ücretsiz CD, kaset hediye edilmesi, gönderilmesi	Bana kitap, broşür ve dergi hediye edilmesi, gönderilmesi	Kız arkadaşımın aracılığıyla	Erkek arkadaşım aracılığıyla	İnternet aracılığıyla tanıdığım kişinin etkisi	Karşılıksız burs verme teklifi	Yurt dışında eğitim imkânı	TV'de yayınlanan filmler	Din adamları	Hayır Hiçbiri ile karşılaşmadım	Toplam
Antalya Lisesi	N	2	4	1	2	1	2		16		58	86
	%	2,3	4,7	1,2	2,3	1,2	2,3		18,6		67,4	100,0
Kız Meslek Lisesi	N		2	1				1	3		54	61
	%		3,3	1,6				1,6	4,9		88,5	100,0
İmam Hatip Lisesi	N	1	6	1					11	1	29	49
	%	2,0	12,2	2,0					22,4	2,0	59,2	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		7						5	1	38	51
	%		13,7						9,8	2,0	74,5	100,0
Anadolu lisesi	N	6	10		1		2		15		42	76
	%	7,9	13,2		1,3		2,6		19,7		55,3	100,0
Fen Lisesi	N	4	8	1		1	7		10		36	67
	%	6,0	11,9	1,5		1,5	10,4		14,9		53,7	100,0
Endüstiri Meslek Lisesi	N	1	5	1		6			3		43	59
	%	1,7	8,5	1,7		10,2			5,1		72,9	100,0
Toplam	N	14	42	5	3	8	11	1	63	2	300	449
	%	3,1	9,4	1,1	,7	1,8	2,4	,2	14,0	,4	66,8	100,0

 $X_{54} = 113,215$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 10 incelendiğinde, Fen lisesinde ki 67 öğrencinin 31'inin (% 46,3) farklı yollardan dini propaganda ile karşılaştığını görülür. Bu oran ile Fen Lisesi, diğer okullar arasında dini propaganda ile en fazla karşılaşan okuldur. Fen Lisesinde öğrencilerin en çok etkilendikleri propaganda çeşidi % 14,9 ile TV'de yayınlanan filmler ve ikinci sırada % 11,9 ile kitap, broşür, CD, kasetin hediye edilmesi gelmektedir. Fen lisesi öğrencileri % 10,4 ile burs teklifi aldıklarını söylemiştir. Diğer okullar ile karşılaştırdığımızda, Fen Lisesi, burs alan öğrencilerin en çok bulunduğu okuldur. Bu öğrencilerin zeki olması, bu yöntem ile dini propaganda yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bu okulun yatılı olması, öğrencilerin ailelerinden uzakta kalmaları onları dini propagandaya daha elverişli hale getirmektedir

İkinci sırada dini propagandaya en çok maruz kalan okul % 44,7 ile Anadolu Lisesi'dir. Anadolu Lisesin de 15 öğrencinin (% 19,7) TV de yayınlanan filmler den etkilendiklerini görmekteyiz. 10 öğrenci, (% 13,2) CD, kaset, broşür ve kitap hediye edildiğini belirtmiştir. 6 öğrencinin (%7,9) adreslerine CD kaset, kitap, broşür gönderilmiştir.

Dini propaganda ile karşılaşan okullardan İmam Hatip Lisesi % 40,8 ile üçüncü sırada bulunmaktadır. İmam Hatip Lisesinde 49 öğrenciden 20'si bir dini propaganda ile karşılaşmıştır. Bunlardan 11'i (%22,4) TV'de yayınlanan filmlerle, 6'sı, (% 12,2) kendisine CD, kaset, broşür ve kitap hediye edilerek dini propagandaya ile karşılaştıklarını ifade etmiştir. Bir öğrenci (% 2,0) kız arkadaş aracılığıyla, bir öğrenci (% 2,0) din adamları vasıtasıyla dini propaganda ile karşılaşmıştır.

Antalya Lisesi'nde 86 öğrenciden 28'i (32,6) dini propaganda ile karşılaşmıştır. Antalya Lisesi'nde, yurt dışında eğitim imkânı dışında belirtilen bütün propaganda yöntemleri ile karşılaşıldığını görmekteyiz. Karşılaştıkları dini propaganda yöntemlerinden en yüksek oran %18,6 ile TV'de yayınlanan filmler, ikinci sırada, %4,7 ile CD, kaset, dergi, kitap hediye edilmesi gelir.

Endüstri Meslek Lisesi %27,1 ile beşinci sırada dini propagandaya en çok karşılaşan öğrencilerin bulunduğu okuldur. 6 kişiye (% 10,2) internet aracılığıyla, 5

kişiyeye de (% 8,5) CD, kaset, dergi, kitap hediye edilerek dini propaganda yapılmıştır. Bir sınıfımızın bilgisayar bölümündeki öğrencilerden oluşması ve onların birebir bilgisayar ile uğraşmaları, bu yol ile yapılan propaganda ile karşılaşma oranını artırmaktadır.

Altıncı sırada % 25,5 ile Güzel Sanatlar Lisesi gelmektedir. 7 öğrenci (% 13,7) CD, kaset, dergi, broşür hediye edilerek, 1 öğrenci (%2,0) din adamı vasıtasıyla, 5 öğrenci (%5,8) TV’de yayınlanan filmler yoluyla dini propaganda ile karşılaşmıştır.

En son sırada % 11,5 ile Kız Meslek Lisesi gelmektedir. Kız meslek Lisesi’nden 2 öğrenci (%3,3) dini propaganda amaçlı dergi, kitap broşür gönderilmesiyle, 1 öğrenci (%1,6) yurt dışında eğitim imkânı sağlanmasıyla, 3 öğrenci (%4,9) TV’de yayınlanan filmler vasıtasıyla dini propaganda ile karşılaşmıştır.

Öğrencilerin en çok karşılaştıkları dini propagandanın %14,0 ile filmler olduğunu görmekteyiz. Filmler aracılığıyla farklı din ve kültürlerin dolaylı propagandasının yapılması, onları etkilemektedir. İkinci sırada %9,4 ile dergi, broşür, kitap hediye edilmesi gelmektedir. Öğrenciler, en çok İncil hediye aldıklarını belirtmiştir. %3,1 ile üçüncü sırada adreslerine ücretsiz CD, kaset gönderildiğini görmekteyiz.

Tablo 2.11. Öğrencilerin okullarına göre arkadaşlarından başka bir dini tercih edenlerin dinlere karşı tutumlarına etkisi bakımından dağılımı

Okulunuz		Arkadaşlarınız içinde dini propaganda yolu ile din değiştiren var mı? Cevabınız ‘evet’ ise; arkadaşınızın din değiştirmesi sizi nasıl etkiledi?				
		Tercih ettiği dine karşı ilgim arttı	Kendi dinime daha çok sarılmama neden oldu	Bende hiçbir değişiklik yaratmadı	Hayır, karşılaşmadım	Toplam
Antalya Lisesi	N	1	2	6	77	86
	%	1,2	2,3	7,0	89,5	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	1		5	55	61
	%	1,6		8,2	90,2	100,0
İmam Hatip Lisesi	N	1	6	3	39	49
	%	2,0	12,2	6,1	79,6	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		4	16	31	51
	%		7,8	31,4	60,8	100,0
Anadolu Lisesi	N	2	2	7	65	76
	%	2,6	2,6	9,2	85,5	100,0
Fen Lisesi	N	1	3	12	51	67
	%	1,5	4,5	17,9	76,1	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N			7	52	59
	%			11,9	88,1	100,0
Toplam	N	6	17	56	370	449
	%	1,3	3,8	12,5	82,4	100,0

$$X_{18} = 45,521 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile arkadaşlarından başka bir dini tercih etmesinin dinlere karşı tutumlarına etkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 11’i incelendiğimizde, öğrencilerden % 17,6’sının din değiştiren arkadaşı olduğunu görürüz. Arkadaşlarından başka bir dini tercih edenlerin oranları, en yüksekten başlayarak %39,2 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %23,4 ile Fen Lisesi, %20,4 ile İmam Hatip Lisesi, % 14,5 ile Anadolu Lisesi, % 11,9 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 10,5 ile Antalya Lisesi, % 9,4 ile Kız Meslek Lisesi şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin en çok arkadaşlarından etkilenecekleri düşünülerek, başka bir dini tercih eden arkadaşlarının dine karşı tutumlarına etkisini ölçmek amacıyla sorulan sorularda, en yüksek oran %12,5 ile arkadaşının tercih ettiği dine karşı kendilerinde hiçbir değişiklik yaratmadığını belirtenler gelmektedir. Burada en yüksek oran %31,4 ile Güzel Sanatlar Lisesine ve % 17,4 ile Fen Lisesine aittir.

Arkadaşının başka bir dini tercih karşısında kendi dinine sarılanlardan en yüksek oran, % 12,2 ile İmam Hatip Lisesine aittir.

Arkadaşının tercih ettiği dine karşı ilgisi artan öğrencilerin okullara göre oranları birbirine yakındır. Güzel Sanatlar Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin tamamı, arkadaşının tercih ettiği dine karşı hiçbir ilgisinin oluşmadığını ifade etmiştir.

Tablo 2.12. Öğrencilerin okullarına göre arkadaşlarının din değiştirmesinde etkili olan nedenler bakımından dağılımı

Okulunuz		Arkadaşlarınızın din değiştirmesinde daha çok ne etkili oldu?										
		Maddi sıkıntı	Dini bilgideki yetersizlik	Sevgi ve ilgi yokluğu	Arkadaş grubu	Ailevi sorunlar	Din adamlarının olumsuz tutumları	Diğer, dini grupların sıcak yaklaşımı	Özenti	Hayır, hiçbir	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	1	2			1	1		3	78		86
	%	1,2	2,3			1,2	1,2		3,5	90,7		100,0
Kız Meslek Lisesi	N				1	2		1	2	55		61
	%				1,6	3,3		1,6	3,3	90,2		100,0
İmam Hatip Lisesi	N		3	1	2		1		1	41		49
	%		6,1	2,0	4,1		2,0		2,0	83,7		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		8	1			2		6	31	3	51
	%		15,7	2,0			3,9		11,8	60,8	5,9	100,0
Anadolu Lisesi	N	3	2		2	1	1	2	4	61		76
	%	3,9	2,6		2,6	1,3	1,3	2,6	5,3	80,3		100,0
FenLisesi	N		7				3		7	50		67
	%		10,4				4,5		10,4	74,6		100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N		1	1	2			3	4	48		59
	%		1,7	1,7	3,4			5,1	6,8	81,4		100,0
Toplam	N	4	23	3	7	4	8	6	27	364	3	449
	%	,9	5,1	,7	1,6	,9	1,8	1,3	6,0	81,1	,7	100,0

 $X_{54} = 104,042$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile arkadaşlarının başka bir dini tercih etmelerindeki nedenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 12'yi incelediğimiz zaman, öğrencilerin arkadaşlarının din değiştirmesinde %6,0 ile özentisi gelmektedir.. Burada en yüksek oran %11,8 ile Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri bulunmaktadır. Bu okuldaki öğrencilerin arkadaşlarının din değiştirmesinde diğer neden olarak en yüksek oranda dini bilgidaki yetersizliği de işaretlemeleri, bu özentinin en önemli sebebi olarak dini bilgidaki yetersizliği görmelerindendir. Bu lisede %3,9 oranında öğrenci ise din adamlarının olumsuz tutum ve davranışlarının arkadaşlarının din değiştirmesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Arkadaşlarının din değiştirme sebebini özentisi olarak görenlerde ikinci en yüksek oran, %10,4 ile Fen Lisesi gelmektedir. Fen Lisenin öğrencileri, arkadaşlarının din değiştirmesinde diğer neden olarak dini bilgidaki yetersizliği (%10,4) görmektedir.

Anadolu Lisesindeki öğrenciler, arkadaşlarının din değiştirme nedeni olarak en yüksek oranda %5,3 ile özentiyi görüyorlar. İkinci sırada %3,9 ile maddi sıkıntı, üçüncü sırada %2,6 ile arkadaş grubunun ve diğer dini grupların sıcak yaklaşımının arkadaşının din değiştirmesinin nedeni olarak görmektedirler.

Endüstri Meslek Lisesindeki öğrenciler, arkadaşlarının din değiştirme sebebi olarak %6,8 ile özentisi, %3,4 ile arkadaş grubu etkisini görmektedir.

İmam Hatip Lisesi'ndeki öğrenciler, arkadaşlarının din değiştirme nedeni olarak birinci sırada %6,1 ile dini bilgidaki yetersizliği ve ikinci sırada %4,1 ile arkadaş grubunun etkisini görmektedir.

Tablo 2.13. Öğrencilerin okullarına göre başka bir dinin propagandası için adreslerine ücretsiz CD, kitap, dergi, broşür gönderilmesi bakımından dağılımı

Okulunuz		Başka bir dinin propagandası için adresinize ücretsiz CD, kitap, dergi, broşür gönderildi mi? Gönderildi ise; bu yayınlar sizin o dine yaklaşımınızı etkiledi mi?					
		Bende hiçbir etki yaratmadı	O dine yaklaşmamı sağladı	Kendi dinime bağlılığımı artırdı	Hayır, gönderilmedi	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	6		2	77	1	86
	%	7,0		2,3	89,5	1,2	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	2		2	57		61
	%	3,3		3,3	93,4		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	3		7	39		49
	%	6,1		14,3	79,6		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	9		1	41		51
	%	17,6		2,0	80,4		100,0
Anadolu Lisesi	N	13		2	61		76
	%	17,1		2,6	80,3		100,0
FenLisesi	N	3		1	63		67
	%	4,5		1,5	94,0		100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	6	1	1	51		59
	%	10,2	1,7	1,7	86,4		100,0
Toplam	Nt	42	1	16	389	1	449
	%	9,4	,2	3,6	86,6	,2	100,0

$$X_{24} = 44,510 \quad P < 0,5$$

Araştırmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka bir dinin propagandası için adreslerine ücretsiz CD, kitap, dergi, broşür gönderilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 13 incelendiğinde, İmam Hatip Lisesinin % 20,4 ile başka dinin propagandası için cd, kitap dergi gönderilenlerden en yüksek orana sahip olduğu görülür. Diğerleride sırasıyla, % 19,7 ile Anadolu Lisesi, % 19,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %13,6 ile Endüstri Meslek Lisesi, %10,5 ile Antalya Lisesi, %6,6 ile Kız Meslek Lisesi, %6,0 ile Fen Lisesi gelir.

Böyle bir propagandanın, propagandası yapılan dine yaklaştırdığını belirten tek öğrenci endüstri Meslek Lisesindendir. Bu propaganda karşısında kendi dinine bağlılığı artanlardan % 14,3 ile İmam Hatip Lisesi yer alır. Bu propaganda karşısında

kendilerinde hiçbir etki yaratmayanlardan en yüksek orana sahip olan %17,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi, ikinci sırada %17,1 ile Anadolu Lisesi ve üçüncü sırada %10,2 ile Endüstri Meslek Lisesi gelmektedir.

Tablo 2.14. Öğrencilerin okullarına göre başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlemenin dinlere yaklaşımlarına etkisi bakımından dağılımı

Okulunuz		Başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediniz mi? İzlediyseniz; bu film sizin o dine yaklaşımınızı etkiledi mi?					
		Bende hiçbir etki yaratmadı	O dine yaklaşım a mı sağladı	Kendi dinime bağlılığımı artırdı	Hayır izlemedim	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	19	4	14	48	1	86
	%	22,1	4,7	16,3	55,8	1,2	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	17	1	11	32		61
	%	27,9	1,6	18,0	52,5		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	18	2	10	19		49
	%	36,7	4,1	20,4	38,8		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	25	3	4	19		51
	%	49,0	5,9	7,8	37,3		100,0
Anadolu Lisesi	N	40	4	8	23	1	76
	%	52,6	5,3	10,5	30,3	1,3	100,0
FenLisesi	N	32	8	7	18	2	67
	%	47,8	11,9	10,4	26,9	3,0	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	21	1	8	29		59
	%	35,6	1,7	13,6	49,2		100,0
Toplam	N	172	23	62	188	4	449
	%	38,3	5,1	13,8	41,9	,9	100,0

$$X_{24}=47,472 \quad P<0,5$$

Araştırmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlemelerinin o dine yaklaşımlarını etkilemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 14'ü incelediğimizde, öğrencilerden %58,1'inin başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediklerini görmekteyiz. Başka dini tanıtıcı film izleyen okulların en yüksek orandan başlayarak dizilişi şu şekildedir: % 73,1 ile Fen Lisesi, % 69,7 ile Anadolu Lisesi, % 62,7 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %61,2 ile İmam Hatip Lisesi, %50,8 ile Endüstri Meslek Lisesi, %47,5 ile Kız Meslek Lisesi, % 44,2 ile Antalya Lisesi.

Başka dini tanıtıcı ve hoş gösterici film izlemeleri karşısında tutumlarını ölçmek amacıyla sorulan sorularda en yüksek oran, %38,5 ile bu filmin onlarda hiçbir etki yaratmadığını söyleyenlerdedir. Hiç etkilenmeyenler içinde en yüksek oran % 52,6 ile Anadolu Lisesidir. Diğerleri de sırasıyla % 49,0 ile Güzel Sanatlar Lisesi, % 47,8 ile Fen Lisesi,% 36,7 ile Güzel Sanatlar Lisesi,% 35,6 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 27,9 ile Kız Meslek Lisesi, %22,1 ile Antalya Lisesi'dir.

Başka dini hoş gösteren film izlemeleri karşısında kendi dinlerine bağlılıkları artan öğrencilerin oranı, %13,8'dir.Kendi dinine bağlılığı artanlarda en yüksek oran %20,4 ile İmam Hatip Lisesidir. Diğerleri de sırasıyla %18,3 ile Kız Meslek Lisesi, %16,3 ile Antalya Lisesi, %13,6 ile Endüstri Meslek Lisesi, %10,5 ile Anadolu Lisesi, % 10,4 ile Fen Lisesi, % 7,8 ile Güzel Sanatlar Lisesi'dir

Başka dini hoş gösteren film sayesinde o dine yaklaştığını söyleyen öğrencilerin oranı, % 5,1'dir. Karşı tarafın dinine yaklaşanlarda en yüksek oran %11,9 ile Fen Lisesidir. Diğerleri de sırasıyla % 5,9 ile Anadolu Lisesi, %5,3 ile Güzel Sanatlar Lisesi, % 4,7 Antalya Lisesi, % 4,1 ile İmam Hatip Lisesi, %1,7 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 1,6 ile Kız Meslek Lisesi'dir.

Tablo 2.15. Öğrencilerin okullarına göre başka dinlere mensup insanlarla karşılaşma oranları bakımından dağılımı

Okulunuz		Başka dinlere mensup insanlarla karşılaştınız mı? Cevabınız ‘evet’ ise ; bu ilk karşılaşmanız nasıl oldu?										
		Arkadaş aracılığıyla	İnternet yoluyla	Kadın ve erkek ilişkisi	Çeşitli yayınlarla	Daha önce o dini benimseyen kişilerin etisi ile	O dine ait ibadet yerini ziyaret sırasında	Yurt gezisi sırasında	Yurt dışından gelen ziyaretçiler aracılığıyla	Hayır karşılaşmadım	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	9		3	4		4	1	11	51	3	86
	%	10,5		3,5	4,7		4,7	1,2	12,8	59,3	3,5	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	6			1		3		6	45		61
	%	9,8			1,6		4,9		9,8	73,8		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	4	2			1	7		4	31		49
	%	8,2	4,1			2,0	14,3		8,2	63,3		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	10	1		2		8	4	10	16		51
	%	19,6	2,0		3,9		15,7	7,8	19,6	31,4		100,0
Anadolu Lisesi	N	24	9	3	1	1	2	1	12	19	4	76
	%	31,6	11,8	3,9	1,3	1,3	2,6	1,3	15,8	25,0	5,3	100,0
FenLisesi	N	21	7	1			2		13	19	4	67
	%	31,3	10,4	1,5			3,0		19,4	28,4	6,0	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	16	2	1	2	2	1		10	23	2	59
	%	27,1	3,4	1,7	3,4	3,4	1,7		16,9	39,0	3,4	100,0
Toplam	N	90	21	8	10	4	27	6	66	204	13	449
	%	20,0	4,7	1,8	2,2	,9	6,0	1,3	14,7	45,4	2,9	100,0

 $X_{54} = 144,945 \quad P < 0,5$

Araştırmamamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka din mensup ile karşılaşma oranları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde, öğrencilerden %54,6'nın başka din mensubu ile karşılaştığını görülmektedir. Başka din mensupları ile karşılaşma oranı en yüksek olan %75,0 ile Anadolu Lisesi öğrencilerdir. Bu lise en çok % 31,6 ile arkadaş aracılığıyla, ikinci sırada %15,8 ile yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla, üçüncü sırada % 11,8 ile internet yoluyla başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

Başka din mensupları ile karşılaşmada Fen Lisesi % 71,6 ile ikinci sırada yer almaktadır. Bunların % 31,6'sı arkadaş aracılığıyla, %19,4'ü yurt dışında gelen ziyaretçiler vasıtasıyla, %10,4'ü internet yoluyla başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

Güzel Sanatlar Lisesi % 68,6 ile üçüncü sırada en çok başka din mensubu ile karşılaşan okuldur. Bunların en çok %19,6'sı arkadaş aracılığıyla, %19,6'sı yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

Endüstri Meslek Lisesinde %61,0 öğrenci, farklı din mensubu ile karşılaşmıştır. Bunların %27,1'i arkadaş aracılığıyla, % 16,9'u yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

Antalya Lisesi'nde yabancı din mensubu ile karşılaşma oranı %40,7'dir. Bunların % 12,8'i yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla, %10,5'i arkadaş aracılığıyla başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin % 36,7'si başka din mensupları ile karşılaşmıştır. Bunların %14,3'ü o dine ait ibadet yerini ziyaret sırasında, %8,2'si arkadaş aracılığıyla ve aynı oranda yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla, %2,0'si daha önce o dini benimseyenlerin etkisi ile başka din mensupları ile karşılaşmıştır.

Başka din mensubu ile karşılaşma oranı en düşük olan okul %26,7 ile Kız Meslek Lisesi'dir. Bunların %9,8'i arkadaş aracılığıyla ve yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla, % 4,7'si o din mensubunun ibadet yerini ziyaret yoluyla karşılaşmıştır.

Tablo 2.16. Öğrencilerin okullarına göre başka din mensubu ile karşılaşmalarının dinlere karşı tutumuna etkisi bakımından dağılımı

Okulunuz		Başka din mensubu ile karşılaşmanız dine yaklaşımınız nasıl etkiledi?						
		Bütün dinleri sorgular oldum	Kendi dinimi daha çok öğrenmeye yöneldim	O kişinin dinini daha çok öğrenmeye yöneldim	Bende hiçbir farklılık yaratmadı	Karşılaşmadım	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	3	8	2	23	50		86
	%	3,5	9,3	2,3	26,7	58,1		100,0
Kız Meslek Lisesi	N	1	7	1	9	43		61
	%	1,6	11,5	1,6	14,8	70,5		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	1	8	1	10	28	1	49
	%	2,0	16,3	2,0	20,4	57,1	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	10	4	2	20	15		51
	%	19,6	7,8	3,9	39,2	29,4		100,0
Anadolu Lisesi	N	11	3	2	42	17	1	76
	%	14,5	3,9	2,6	55,3	22,4	1,3	100,0
FenLisesi	N	9	9	6	31	12		67
	%	13,4	13,4	9,0	46,3	17,9		100,0
Endüstiri Meslek Lisesi	N	3	8		29	19		59
	%	5,1	13,6		49,2	32,2		100,0
Toplam	N	38	47	14	164	184	2	449
	%	8,5	10,5	3,1	36,5	41,0	,4	100,0

$$X_{30} = 109,227 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka din mensubu ile karşılaşmalarının dinlere karşı tutumuna etkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğrencilerden başka din mensupları ile karşılaşmalarının dinlere karşı yaklaşımlarında hiçbir farklılık yaratmadığını belirten öğrencilerin oranı %36,5 ile en yüksektir. Burada en yüksek oran %55,3 ile Anadolu Lisesi gelmektedir. Diğerleri de sırasıyla %49,2 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 46,3 ile Fen Lisesi, % 39,2 ile Güzel Sanatlar Lisesi, % 26,7 ile Antalya Lisesi, %20,4 ile İmam Hatip Lisesi, %14,8 ile Kız Meslek Lisesi'dir.

Bu karşılaşmanın kendi dinini daha çok öğrenmeye yönelttiğini belirten öğrencilerin oranı %10,5'dir. Burada en yüksek oran %16,3 ile İmam Hatip Lisesi gelmektedir. Diğerleri de sırasıyla % 13,6 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 13,4 ile Fen Lisesi, %11,5 ile Kız Meslek Lisesi, %9,3 ile Antalya Lisesi, %7,8 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %3,9 ile Anadolu Lisesi'dir.

Bu karşılaşmanın bütün dinleri sorgulamasına neden olduğunu belirtenlerin oranı %8,5'dir. Burada en yüksek %19,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi'dir. Diğerleri de sırasıyla %14,5 ile Anadolu lisesi, %13,4 ile Fen Lisesi'dir. Antalya, Kız Meslek, İmam Hatip, Endüstri Meslek Liseleri öğrencilerinden bütün dinleri sorgulayanların oranları ise birbirine yakındır.

Karşılaştığı din mensubunun dinini daha çok öğrenmeye yönelenlerin oranı, %3,1'dir. Burada en yüksek %9,0 ile Fen Lisesi gelir. Diğer okulların oranları ise birbirine yakındır.

Tablo 2.17. Öğrencilerin okullarına göre başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin bu düşünceye yönelten nedenler bakımından dağılımı

Okulunuz		Başka bir dini benimsemeyi düşündünüz mü? Düşündüysen; sizi bu düşünceye yönelten sebepler nelerdir?							
		Kendi dini inancımın beni ruhen tatmin etmemesi	Din adamlarımızın ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlar	Dinimizdeki ibadetlerin zorluğu	Dini inacımdaki yasaklar	Din eğitimi veren ana baba din görevlilerinin katı tutumu	Hayır, düşünmedim	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	1	6				76	3	86
	%	1,2	7,0				88,4	3,5	100,0
Kız Meslek Lisesi	N		2			2	57		61
	%		3,3			3,3	93,4		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	1					48		49
	%	2,0					98,0		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	1	11			2	37		51
	%	2,0	21,6			3,9	72,5		100,0
Anadolu Lisesi	N	4	6		1		63	2	76
	%	5,3	7,9		1,3		82,9	2,6	100,0
FenLisesi	N	5	8	1	1		51	1	67
	%	7,5	11,9	1,5	1,5		76,1	1,5	100,0
Endüstiri Meslek Lisesi	N	1					57	1	59
	%	1,7					96,6	1,7	100,0
Toplam	N	13	33	1	2	4	389	7	449
	%	2,9	7,3	,2	,4	,9	86,6	1,6	100,0

$X_{36} = 66,047$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka bir dini benimsemeye yönelten nedenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerden %86,6'sı başka bir dini benimsemeyi düşünmediği görülmektedir. Sadece %11,7'si başka bir dini benimsemeyi düşünmüştür. Başka dini benimsemeyi düşünenlerin başında %27,5 ile Güzel Sanatlar Lisesi gelmektedir. Bunu sırasıyla %23,9 ile Fen Lisesi, %17,1 ile Anadolu Lisesi, %11,6 ile Antalya Lisesi, %6,6 ile Kız Meslek Lisesi, %3,4 ile Endüstri Meslek Lisesi, %2 ile İmam Hatip Lisesinin takip etmektedir.

Başka dini benimsemeye yönelten sebep olarak en yüksek oran %7,3 ile din adamların ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlarıdır. Burada en yüksek oran %21,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi gelir. Bunu %11,9 ile Fen Lisesi, %7,9 ile Anadolu Lisesi, %7,0 ile Antalya Lisesi, %3,3 ile Kız Meslek Lisesi takip eder

Başka dini benimsemeye yönelten sebep olarak ikinci sırada % 2,9 ile dini inancının kendisini ruhen tatmin etmemesi gelir. Burada en yüksek oran %7,5 ile Fen Lisesi ve %5,3 ile Anadolu lisesi gelmektedir. Antalya, İmam Hatip, Güzel Sanatlar ve Endüstri Meslek Liseleri öğrencilerinin başka dini benimsemeyi düşünme nedenini, dini inancının ruhen tatmin etmemesi olarak görenlerin oranları ise birbirine yakındır.

Din eğitimi veren ana baba ve din eğitimcilerin katı tutmunun başka dini benimsemeye yönelttiğini belirtenlerin oranında en yüksek olan %3,9 ile Güzel Sanatlar Lisesi % 3,3 ile Kız Meslek Lisesi'dir.

Tablo 2.18. Öğrencilerin okullarına göre başka dine ilgi duymaları bakımından dağılımı

Okulunuz		Bir Başka din sizin ilginiz çekti mi ? Cevabınız ‘evet’ ise ; bu din(ler) hangileirdir?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	12	63	11	86
	%	14,0	73,3	12,8	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	5	56		61
	%	8,2	91,8		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	4	45		49
	%	8,2	91,8		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	13	34	4	51
	%	25,5	66,7	7,8	100,0
Anadolu Lisesi	N	14	61	1	76
	%	18,4	80,3	1,3	100,0
FenLisesi	N	14	49	4	67
	%	20,9	73,1	6,0	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	6	53		59
	%	10,2	89,8		100,0
Toplam	N	68	361	20	449
	%	15,1	80,4	4,5	100,0

$$X_{12} = 39,077 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka dini ilgi duymaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 18 incelendiğinde, öğrencilere “ başka bir dine ilginizi çekti mi?” sorusuna “ hayır” diyenlerin oranı %80,4 ile “ evet” diyenlerin oranından (%15,1) yüksek olduğu görülür.

Başka dine ilgi duyan öğrencilerin %20,9’u Fen Lisesi’nde, %18,4’ü Anadolu Lisesinde, %14,0’ı Antalya Lisesi’nde, %10,’u Endüstri Meslek Lisesi’nde %8,2’si Kız Meslek ve İmam Hatip Lisesi’nde bulunmaktadır.

Tablo 2.19. Öğrencilerin okullarına göre ilgilerini çeken dinler bakımından dağılımı

Okulunuz?		İlginiiz çeken din(ler) nelerdir?							Toplam
		Hristiyanlık	Yahudilik	Budizm	Satanizm	Hepsi	Hayır Yok	Cevapsız	
Antalya Lisesi	N	11	1				64	10	86
	%	12,8	1,2				74,4	11,6	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	5					56		61
	%	8,2					91,8		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	4					45		49
	%	8,2					91,8		100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	9	2				35	5	51
	%	17,6	3,9				68,6	9,8	100,0
Anadolu Lisesi	N	12	1		1	1	60	1	76
	%	15,8	1,3		1,3	1,3	78,9	1,3	100,0
FenLisesi	N	6	3	1		5	48	4	67
	%	9,0	4,5	1,5		7,5	71,6	6,0	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	5	8		1		45		59
	%	8,5	13,6		1,7		76,3		100,0
Toplam	N	52	15	1	2	6	353	20	449
	%	11,6	3,3	,2	,4	1,3	78,6	4,5	100,0

$X_{36} = 89,330$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile ilgilerini çeken dinler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 19 incelendiğinde, öğrencilerden %78,6'sının başka bir dinin ilgilerini çekmediğini görülür. %15,5 ise başka bir din ilgilerini çekmiştir. Öğrencilerin ilgisini en çok çeken din, %11,6 ile Hristiyanlık'tır. Hristiyanlığa ilgi duyma bakımından ilk sırada Güzel Sanatlar Lisesi (%17,6) gelmektedir. Bunun bir sebebi bu lisede din değiştiren öğrencinin bulunmasıdır. Anadolu Lisesi'nden 12 (%15,8), Antalya Lisesi'nden 11 öğrencinin (% 12,8) Hristiyanlığa karşı ilgileri vardır. Fen lisesi'nde 6 (%9,0) öğrencinin Hristiyanlığa ilgisi olduğunu öğrenmekteyiz. Fakat 5 (%7,5) öğrencinin bütün dinlere ilgisi olduğunu belirtmeleri, zeki ve seçilmiş olan bu öğrencilerin aynı zamanda araştırmacı bir ruha sahip olduklarını göstermektedir. %8,5 oranı ile Endüstri Meslek Lisesi, % 8,2 ile Kız Meslek ve İmam Hatip Lisesi Hristiyanlığa ilgisi olan diğer okullardır.

Anadolu Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi'nden birer öğrenci Satanizm'e ilgi duymaktadır. Ayrıca Endüstri Meslek Lisesi'nde 8 (%13,6) öğrencinin Yahudiliğe ilgisinin olması, onların yaşadıkları ergenlik dönemine uygun olarak farklı din ve kültürleri ilgilerinin çektiği anlamına gelir. 20 öğrenci ise bu soruya cevap vermemiştir. Bunların 10'u Antalya Lisesindendir.

Tablo 2.20. Öğrencilerin okullarına göre başka dine ilgi duyma nedenleri bakımından dağılımı

Okulunuz		Bu dinlere sizin ilginizi artıran faktörler nelerdir?								
		Maddi sıkıntıların yok olacağı inancı	Sevgi ve yakınlık	Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi	O dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme	Dini ve inanç ve öğretileri	Ahlaki prensipleri, sosyal konular	Diğer,hayır hiçbirisi	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	1	2		7		1	65	10	86
	%	1,2	2,3		8,1		1,2	75,6	11,6	100,0
Kız Meslek Lisesi	N			2	2	1		56		61
	%			3,3	3,3	1,6		91,8		100,0
İmam Hatip Lisesi	N		1		2			45	1	49
	%		2,0		4,1			91,8	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		2	1	7		2	35	4	51
	%		3,9	2,0	13,7		3,9	68,6	7,8	100,0
Anadolu Lisesi	N		3	3	5	2	1	59	3	76
	%		3,9	3,9	6,6	2,6	1,3	77,6	3,9	100,0
FenLisesi	N		5		4	4	1	49	4	67
	%		7,5		6,0	6,0	1,5	73,1	6,0	100,0
Endüstiri Meslek Lisesi	N		3		2		3	51		59
	%		5,1		3,4		5,1	86,4		100,0
Toplam	N	1	16	6	29	7	8	360	22	449
	%	,2	3,6	1,3	6,5	1,6	1,8	80,2	4,9	100,0

 $X_{42} = 65,905$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile başka bir dine ilgi duyma nedenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 20 incelendiğinde, öğrencilerin %80,2'sinin başka bir dine ilgi duymadıklarını görülür. Sadece %15'i başka bir dine ilgi duymuşlardır.

Başka dine ilgi duyma nedenleri arasında en yüksek oran %6,5 ile o dine mensup olanın hayatından ve kültüründen etkilenmedir. Bu oran %13,7 ile en fazla Güzel Sanatlar Lisesi'ndedir. Bu lisede ki öğrencilerin çalışma alanları bakımından farklı dine mensup olanlar ile karşılaşma oranlarının yüksek olması ve okullarında başka dine mensubu olan ve din değiştiren öğrencinin bulunması, Hristiyanların hayatından ve kültüründen etkilenmeyi artırmaktadır. Güzel Sanatlardan sonra sırasıyla %8,1 ile Antalya Lisesi, %6,6 ile Anadolu Lisesi, %6,0 ile Fen Lisesi, %4,1 ile İmam Hatip Lisesi, %3,4 ile Endüstiri Meslek Lisesi, %3,3 ile Kız meslek Lisesi öğrencileri başka bir dinin ilgilerinin çekme nedeni olarak, o dine mensup olanın hayatından ve kültüründen etkilenmeyi göstermişlerdir. TV'deki filmler yolu ile farklı kültür ve dine mensup olanların dini inanç ve kültürleri çekici hale gelmektedir. Son dönemlerde insanın içsel arayışına yoğunluk veren uzak doğu dinlerine dair kitapların yaygınlaşması, onların din ve kültürlerine karşı ilgi ve merakı da artırmaktadır.

Öğrenciler %3,6 ile sevgi ve yakınlığın, başka dine karşı ilgilerini artıran faktör olarak göstermişlerdir. Fen lisesinde %7,5 ile en yüksek orana sahiptir. Bu okuldaki öğrencilerin bir kısmının yatılı olarak okuması, onların aileleri tarafından tamamlanamayan sevgi ve ilgi ihtiyacını başka yerlerde aramalarına neden olmaktadır. Diğerleride sırasıyla %5,1 ile Endüstiri Meslek lisesi, %3,9 ile Anadolu Lisesi ve %2,0 ile İmam Hatip lisesi'dir. Ergenlik döneminde gencin sevgi ve ilgi ihtiyacı eğer aile tarafından giderilemiyorsa, çevresinde onunla ilgilenen, şartsız olarak sevdiğini ifade eden gruplara katılmaktadır. Bizim kilisede görüştüğümüz Hristiyanlığı tercih etmiş gencin en çok vurgu yaptığı noktanın hristiyanlığın tanrısının şartsız bir sevgi sunduğunu söylemesi, sevgi kelimesinin bir cekiciliği olduğunu bize göstermektedir.

Ahlaki prensiplerin ve sosyal konuların o dini cekici hale getirdiğini ifade eden öğrencilerin %5,1'i Endüstiri Meslek lisesinde, %3,9'u Güzel Sanatlar

Lisesi'nde, %1,5'i Fen Lisesi'nde, %1,3'ü Anadolu Lisesinde, %1,2'si Antalya Lisesindedir.

Dini inanç ve öğretilerinin o dine ilgisini artırdığını belirten öğrencilerin %6,0'sı Fen Lisesi'nde, %2,6'sı Anadolu Lisesinde, %1,2'si Antalya Lisesinde bulunmaktadır. Fen Lisesi ve Anadolu Lisesinin oranının yüksek olması, burada ki öğrencilerin arayışında zihinsel bir çabanında rol oynadığını da bize gösterir.

Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem vermesinin o dine ilgisinin arttığını ifade edenlerde %3,9'u Anadolu Lisesinde, %3,3'ü Kız meslek Lisesinde, %2,0'si Güzel Sanatlar Lisesi'ndedir.

Maddi sıkıntıların yok olacağı inancından dolayı başka dine ilgisi artan 1 öğrenci (%1,2) Antalya Lisesi'ndedir

Bunların hiçbirisinin başka dine yönelmede etkili olmadığını ifade edenler de en yüksek orana sahip olan okullar % 91,8 ile Kız Meslek ve İmam Hatip Lisesi'dir. En düşük ise % 68,6 ile Güzel Sanatlar Lisesi gelir.

Tablo 2.21. Öğrencilerin okullarına göre maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek amacıyla yapılan yardımlara karşı tutumları bakımından dağılımı

Okullarınız		Maddi zorluk içinde bulunan kimseleri,başka dine çekmek için yapılan yardımlara nasıl bakıyorsunuz?				
		İnsanlara yardım edildiğini düşünüyorum. olumlu bakıyorum	İnsanların aldatıldığını düşünüyorum. onaylamıyorum	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	3	64	16	3	86
	%	3,5	74,4	18,6	3,5	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	7	31	21	2	61
	%	11,5	50,8	34,4	3,3	100,0
İmam Hatip Lisesi	N	1	45	2	1	49
	%	2,0	91,8	4,1	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	3	37	9	2	51
	%	5,9	72,5	17,6	3,9	100,0
Anadolu Lisesi	N	5	59	9	3	76
	%	6,6	77,6	11,8	3,9	100,0
fen lisesi	N	8	52	7		67
	%	11,9	77,6	10,4		100,0
endüstiri meslek lisesi	N	3	44	12		59
	%	5,1	74,6	20,3		100,0
Toplam	N	30	332	76	11	449
	%	6,7	73,9	16,9	2,4	100,0

$$X_{18} = 38,868 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile maddi zorluk içinde bulunan kimseleri, başka dine çekmek için yapılan yardımlara karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 20 incelendiğinde, Misyonerlik faaliyetleri arasında yer alan maddi yardım yapılarak kendi dinlerine çekme faaliyetleri karşısında öğrencilerin tutumlarını ölçmek amacıyla sorulan bu soruda % 73,9'luk bir oranın insanların aldatıldığını düşündüğü görülür. Burada % 91,8 ile İmam Hatip Lisesi en yüksek orana sahiptir. En düşük oran ise %50,8 ile Kız Meslek Lisesi'ne aittir. Ayrıca bu lisede ki öğrencilerin % 34,4'ü bu konuda hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir.

İnsanlara yardım edildiğini düşünenlerin oranı %6,7'dir. Burada %11,9'u Fen Lisesinde, %11,5'i Kız Meslek lisesi'nde, %6,6'sı Anadolu Lisesi'nde, %5,9'u Güzel Sanatlar Lisesi'nde bulunmaktadır.

Tablo 2.22. Öğrencilerin okullarına göre mensup olunan dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı

Okulunuz		Mensup olduğunu dinden sizi uzaklaştıran bir deneyim yaşadınız mı?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	5	66	15	86
	%	5,8	76,7	17,4	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	1	59	1	61
	%	1,6	96,7	1,6	100,0
İmam Hatip Lisesi	N	2	46	1	49
	%	4,1	93,9	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	6	33	12	51
	%	11,8	64,7	23,5	100,0
Anadolu Lisesi	N	8	59	9	76
	%	10,5	77,6	11,8	100,0
Fen Lisesi	N	15	51	1	67
	%	22,4	76,1	1,5	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N		59		59
	%		100,0		100,0
Toplam	N	37	373	39	449
	%	8,2	83,1	8,7	100,0

$$X_{12} = 70,986 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile mensup oldukları dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 22 incelendiğinde, öğrencilerden %83,1'i mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz bir tecrübe yaşamadıkları görülür. Öğrencilerden sadece %8,2'si mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz bir tecrübe yaşamışlardır.

Mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz bir tecrübe yaşayanlardan %22,4'ü Fen Lisesi, %11,8'i Güzel Sanatlar Lisesi, % 10,5'i Anadolu Lisesi, %5,8'i Antalya Lisesi, %4,'ü İmam Hatip Lisesi, %1,6'sı Kız Meslek Lisesi öğrencileridir.

Öğrenciler mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz dini tecrübe olarak, din adamların birbirini tutmayan açıklamalarını, dindarların dini inançları ile çelişen

tutumlarını göstermişlerdir. Bir güvenlik ve emniyet kaynağı olacak olan dinin tartışmalara konu edilmesi, onlarda dine ait şüpheler oluşturmaktadır. Modele göre kendisini şekillendiren ergenlik dönemindeki genç, anlatılanlar ile yaşananların farklı olduğunu görünce, neyin gerçekten din olduğunu birbirine karıştırıyor. Bu da dine karşı güvenini sarsıyor. Ayrıca dünyada İslam'ın terör ile birlikte anılması, medyada afganistan gibi müslüman ülkelerinin geri kalmışlık halinin görülmesi onların zihinlerinde olumsuz bir İslam imajının oluşmasına neden olmaktadır.

Tablo 2.23: Öğrencilerin okullarına göre yaşadıkları olumsuz dini deneyimin başka bir dini arayışa yönlendirmesi bakımından dağılımı

Okulunuz		Yaşadığınız dini deneyim sizi başka bir dini arayışa yönlendirdi mi?			
		Evet	Hayır	Cevap	Toplam
Antalya Lisesi	N	1	72	13	86
	%	1,2	83,7	15,1	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	1	59	1	61
	%	1,6	96,7	1,6	100,0
İmam Hatip Lisesi	N		48	1	49
	%		98,0	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N		39	12	51
	%		76,5	23,5	100,0
Anadolu Lisesi	N	3	64	9	76
	%	3,9	84,2	11,8	100,0
Fen Lisesi	N	3	63	1	67
	%	4,5	94,0	1,5	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N		59		59
	%		100,0		100,0
Toplam	N	8	404	37	449
	%	1,8	90,0	8,2	100,0

$$X_{12} = 45,556 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile yaşadıkları olumsuz dini deneyimin başka bir dini arayışa yönlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 23 incelendiğinde, öğrencilerden yaşadıkları olumsuz dini deneyimin başka bir dini arayışa yönlendirmediğini belirtenlerde oranın %90 olduğu görülür. Sadece %1,8'i yaşadıkları olumsuz dini deneyimin yeni bir dini arayışa yönlendirdiğini belirtmiştir.

Fen Lisesinden 3 (%4,5), Anadolu Lisesi'nden 3 (% 3,9) Kız Meslek Lisesi'nden bir (%1,6) öğrenci yaşadıkları olumsuz dini tecrübe yeni bir dini arayışa yönlendirmiştir.

Tablo 2.24. Öğrencilerin okullarına göre diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerin kendi dinlerine kazandırma çabaları karşısında ki tutumları bakımından dağılımı

Okulunuz		Diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerin kendi dinlerine kazandırma çabaları konusunda ne düşünüyorsunuz?				
		Dinlerini anlattıklarını düşünüyorum. Olumlu bakıyorum	Dini propaganda ile insanlar aldatılıyor. Olumsuz bakıyorum	Diğer, dini propaganda tamamen serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Toplam
Antalya Lisesi	N	7	51	5	23	86
	%	8,1	59,3	5,8	26,7	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	8	27	1	25	61
	%	13,1	44,3	1,6	41,0	100,0
İmam Hatip Lisesi	N	5	36	1	7	49
	%	10,2	73,5	2,0	14,3	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	11	26	3	11	51
	%	21,6	51,0	5,9	21,6	100,0
Anadolu Lisesi	N	10	52	1	13	76
	%	13,2	68,4	1,3	17,1	100,0
Fen Lisesi	N	16	32	1	18	67
	%	23,9	47,8	1,5	26,9	100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N		46	1	12	59
	%		78,0	1,7	20,3	100,0
Toplam	N	57	270	13	109	449
	%	12,7	60,1	2,9	24,3	100,0

$$X_{18} = 46,874 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerini kendi dinlerine kazandırma çabaları karşısındaki tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 24 incelendiğinde, dini propaganda ile insanların aldatıldığını düşünenlerin oranı % 60,1 ile diğer oranlara göre yüksek olduğunu görülür. Endüstri

Meslek Lisesi'nden % 78,0'i, İmam Hatip Lisesi'nden %73,5'i, Anadolu Lisesi'nden %68,4'ü, Antalya Lisesi'nden % 59,3'ü, Güzel Sanatlar Lisesi'nden % 51'i, Fen Lisesi'nden % 47,8'i, Kız Meslek Lisesi'nden % 44,3'ü dini propaganda ile insanların aldatıldığını düşünmektedir.

Dini propagandaya olumlu bakanların oranı %12,7'dir. Fen Lisesi'nden %23,9'u, Güzel Sanatlar Lisesi'nden %21,6'sı, Anadolu lisesi'nden % 13,2'si, Kız Meslek Lisesi'nden % 13,1'i, İmam Hatip Lisesi'nden %10,2'si, Antalya Lisesi'nden %8,1'i dini propagandaya olumlu bakmaktadır.

Tablo 2.25. Öğrencilerin okullarına göre Satanizm, Hristiyanlık, Moonculuk, Budizm vb. propaganda faaliyetleri hakkında bilgileri olması bakımından dağılımı

Okulunuz		Satanizm, Hristiyanlık, Moonculuk, Budizm vb. Propaganda faaliyetleri hakkında bilginiz var mı?				
		Evet, bilgim var. Bu gibi bir propaganda ile karşılaştım	Evet, bilgim var. Fakat bu gibi propaganda ile karşılaşmadım	Hayır, bilgim yok. Çünkü bu gibi propaganda ile karşılaşmadım	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	12	32	39	3	86
	%	14,0	37,2	45,3	3,5	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	5	18	38		61
	%	8,2	29,5	62,3		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	7	21	20	1	49
	%	14,3	42,9	40,8	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	7	35	9		51
	%	13,7	68,6	17,6		100,0
Anadolu Lisesi	N	16	41	19		76
	%	21,1	53,9	25,0		100,0
Fen Lisesi	N	10	40	17		67
	%	14,9	59,7	25,4		100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	6	35	18		59
	%	10,2	59,3	30,5		100,0
Toplam	N	63	222	160	4	449
	%	14,0	49,4	35,6	,9	100,0

$$X_{18} = 53,766$$

$$P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile Satanizm, Hristiyanlık, Moonculuk, Budizm vb. propaganda faaliyetleri hakkında bilgileri olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 25 incelendiğinde, öğrencilerden % 49,4'ünün dini propaganda ile karşılaşmadığı, fakat bilgisi olduğunu görülür. %35,6'sı dini propaganda ile karşılaşmamış ve bunun hakkında da hiçbir bilgisi yoktur. Öğrencilerden %14,0'ünün dini propaganda ile karşılaştığı için bunun hakkında bilgisi vardır. Dini propaganda ile karşılaştığından dolayı bu gibi propaganda hakkında bilgisi olanlar sırasıyla Anadolu Lisesi'nden % 21,1, Fen Lisesi'nden %14,9 İmam Hatip Lisesinden %14,3, Antalya Lisesi'nden %14,0, Güzel Sanatlar Lisesi'nden %13,7, Endüstri Meslek Lisesi'nden %10,2, Kız Meslek Lisesi'nden %8,2 'dir.

Tablo 2.26. Öğrencilerin okullarına göre ülkemizin gençlerine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı tutumları bakımından dağılımı

Okulunuz		Sizce ülkemiz gençliğine yönelik dini propagandafaaliyetlerine karşı ne yapılmalıdır?						
		Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmelidir	Tamamen dini propaganda yasaklanmalıdır	Dini propaganda hakkında insanlar bilgilendirilmelidir	Diğer, dini propaganda serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Antalya Lisesi	N	6	13	34	5	27	1	86
	%	7,0	15,1	39,5	5,8	31,4	1,2	100,0
Kız Meslek Lisesi	N	4		22	1	34		61
	%	6,6		36,1	1,6	55,7		100,0
İmam Hatip Lisesi	N	3	10	29		6	1	49
	%	6,1	20,4	59,2		12,2	2,0	100,0
Güzel Sanatlar Lisesi	N	8	5	30	1	5	2	51
	%	15,7	9,8	58,8	2,0	9,8	3,9	100,0
Anadolu Lisesi	N	13	15	37	1	10		76
	%	17,1	19,7	48,7	1,3	13,2		100,0
Fen Lisesi	N	8	11	34	6	8		67
	%	11,9	16,4	50,7	9,0	11,9		100,0
Endüstri Meslek Lisesi	N	8	12	26		13		59
	%	13,6	20,3	44,1		22,0		100,0
Toplam	N	50	66	212	14	103	4	449
	%	11,1	14,7	47,2	3,1	22,9	,9	100,0

$X_{30} = 93,717$

$P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okulları ile ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 26 incelendiğinde, % 47,2 ile dini propaganda hakkında insanların bilgilendirilmesi gerektiğini belirtenlerin oranının diğerlerine göre yüksek olduğu görülür. Dini propaganda hakkında bilgilendirilerek tedbir alınmasını isteyenlerden en yüksek oran %59,2 ile Güzel Sanatlar Lisesi gelir. Diğerleri de sırasıyla 59,2 ile İmam Hatip lisesi, % 50,7 ile Fen Lisesi, % 48,7 ile Anadolu Lisesi, %44,1 ile Endüstri Meslek Lisesi, % 39,5 ile Antalya Lisesi, %36,1 ile Kız Meslek Lisesidir. Alınması gereken tedbirler hakkında hiçbir fikri olmadığını belirtenlerden en yüksek oranda %55,7 ile Kız Meslek Lisesi'nin bulunması, bu lisedeki öğrencilerin dini propaganda ile karşılaşma oranlarının düşük olmasından kaynaklanır

Dini propagandanın tamamen serbest bırakılmasını söyleyenlerin oranı en yüksek olan % 9 ile Fen Lisesi ve ikinci sırada %5,8 ile Antalya Lisesi gelir.

Tamamen yasaklanmasını isteyenlerin oranlarına baktığımızda en yüksek %20,4 ile İmam Hatip Lisesi gelir. Diğerleri sırasıyla %20,3 ile Endüstri Meslek Lisesi, %19,7 ile Anadolu Lisesi, %16,4 ile Fen Lisesi'dir. En düşük oran % 9,8 ile de Güzel Sanatlar Lisesi gelmektedir. Fakat Güzel Sanatlar Lisesi'ninin dini propagandaya kısıtlamalar getirilmesi gerektiğini söyleyen maddede %15,7 ile en yüksek orana sahiptir.

Tablo 2.27.Öğrencilerin anne ve babalarının beraber veya ayrı olmasına göre dindarlık düzeyleri bakımından dağılımı

		Dini yaşantı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?					
		Dinin bütün gereklerini yerine getiriirm	Kısmende olsa dinin gereklerini yerine getiririm	Dindar değilim	Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yoktur	Yeni dini akımlara eğilimim var	Toplam
Anne baba birlikte	N	21	319	58	10	2	410
	%	5,1	77,8	14,1	2,4	,5	100,0
Anne baba ayrı	N	2	25	6	4	2	39
	%	5,1	64,1	15,4	10,3	5,1	100,0
Toplam	N	23	344	64	14	4	449
	%	5,1	76,6	14,3	3,1	,9	100,0

$$X_4 = 16,499 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olmaları ile dindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 27 incelendiğinde, anne ve babası ayrı olanların yeni dini akımlara eğilimde ki oranın (%5,1) anne ve babası birlikte olanların oranından (%0,5) yüksek olduğu görülür. Dinsiz olduğunu ifade edenlerde anne babası ayrı olanların oranı (% 10,3), anne ve babası birlikte olanların oranından (% 2,4) yüksektir.

Tablo 2.28.Öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olmalarına göre bir başka dinin ilgilerini çekmesi bakımından dağılımı

		Bir başka din sizin ilginizi çektimi?			
		Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Anne baba birlikte	N	60	335	15	410
	%	14,	81,7	3,7	100,0
Anne baba ayrı	N	8	26	5	39
	%	20,	66,7	12,8	100,
Toplam	N	68	361	20	449
	%	15,1	80,4	4,5	100,0

$$X_2 = 8,526 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anne ve babası birlikte veya ayrı olmaları ile ilgilerini çeken dinler arasında anlamlı bir ilişki ulunmuştur.

Tablo 28'i incelendiğinde, bir başka dine ilgileri olanların oranları; anne ve babası ayrı olanlarda (%20,0) birlikte olanlara göre (%14,6) yüksek olduğu görülür.

Tablo 2.29.Öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olmalarına göre başka dinlere ilgi duyma sebepleri bakımından dağılımı

		Bu din(ler) sizin ilginizi artıran faktörler nelerdir?								
		Maddi sıkıntıların yok olacağı inancı	Sevgi ve yakınlık	Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi	O dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme	Dini inanç ve öğretileri	Ahlaki prensipler, Sosyal konular	Hiçbir din ilgimi çekmedi	Cevapsız	Toplam
Anne baba birlikte mi ayrı mı?	N	1	15	4	27	5	5	336	17	410
	%	,2	3,7	1,0	6,6	1,2	1,2	82,0	4,1	100,0
Anne baba ayrı	N		1	2	2	2	3	24	5	39
	%		2,	5,1	5,1	5,1	7,7	61,5	12,8	100,0
Toplam	N	1	16	6	29	7	8	360	22	449
	%	,2	3,6	1,3	6,5	1,6	1,8	80,2	4,9	100,0

$X_7=24,111$ $P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anne ve babaları ile birlikte veya ayrı olmaları ile başka dine ilgi duymaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 29 incelendiğinde, başka dine karşı ilgilerinin olduğunu belirtenlerde, anne babası ayrı olanların oranı (% 38,5), anne ve babası birlikte olanların oranından (%18,0) yüksek olduğu görülür.

Ahlaki prensipler ve sosyal konulardan dolayı başka bir dine ilgilerinin olduğunu belirtenlerin oranı, anne babası ile birlikte olanlarda %1,2; ayrı olanlarda %7,7'dir. Dini inanç ve öğretilerden dolayı başka bir dinin ilgisini çektiğini belirtenlerin oranı, anne babası birlikte olanlarda %1,2; ayrı olanlarda %5,1'dir. Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesinde, anne babası ayrı olanlarda %5,1; anne babası birlikte olanlarda % 1,0'dir.

Tablo 2.30. Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimine göre propagandası yapılan dinler bakımından dağılımı

Hayatınızın en uzun bölümünü geçirdiğiniz yerleşim birimi?		Başka din mensupları size kendi dinlerinin propagandasını yaptılar mı? Cevabınız evet ise; hangi din mensupları					
		Evet, Hristiyanlık	Evet, Satanizm	Evet, Yehova Şahitleri	Cevapsız	Hayır	Toplam
Köy	N	1				25	26
	%	3,8				96,2	100,0
Kasaba	N	1	1		1	26	29
	%	3,4	3,4		3,4	89,7	100,0
Şehir	N	21	1			128	150
	%	14,0	,7			85,3	100,0
Büyükşehir	N	30	1	3		209	243
	%	12,3	,4	1,2		86,0	100,0
Toplam	N	53	3	3	1	388	448
	%	11,8	,7	,7	0,2	86,6	100,0

$$X_{12} = 24,856 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimi ile propagandası ile karşılaştıkları dinler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 30 incelendiğinde, öğrencilerden %86,6'sının başka dinin propagandası ile karşılaşmadığı görülmektedir. Sadece % 13,2'si başka dinin propagandası ile karşılaştığını belirtmiştir. Dini propaganda ile karşılaşma oranları köyden şehir ve büyükşehir doğru artış göstermektedir. Dini propaganda ile en az karşılaşanlar %3,8 ile en çok kaldıkları yerleşim birimi köy olanlardır. Uzun süre kaldıkları yerleşim birimi kasaba olanların dini propaganda ile karşılaşma oranı %10,3'dür. Dini propaganda ile karşılaşma oranı şehirde uzun süre kalanlarda %14,7, büyükşehirde uzun süre kalanlarda %14'dür.

Karşılaştıkları dinlerin propagandasına göre, uzun süre kaldıkları yerleşim birimi şehir ve büyükşehir olanların oranları birbirine yakındır ve uzun süre kaldıkları yerleşim birimi köy ve kasaba olanlara göre yüksektir. Yehova Şahitleri ile karşılaşanlar %1,2 oranla, uzun süre kaldıkları yerleşim birimi büyükşehir olanlardır. Uzun süre kaldığı yerleşim birimi köy olanlar dışında diğer yerleşim biriminde kalanlardan birer kişi, Satanizm ile karşılaşmıştır.

Tablo 2.31. Öğrencilerin hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yerleşim birimine göre başka din mensupları ile karşılaşmaları bakımından dağılımı

Hayatınızın en uzun bölümünü geçirdiğiniz yerleşim birimi?		Başka din mensup insanlarla karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise; bu karşılaşmanız nasıl oldu?										
		Arkadaş aracılığıyla	İnternet yoluyla	Kadın ve erkek ilişkisi	Çeşitli yayınlarla	Daha önce o dini benimseyen Kişilerin etkisi ile	O dine ait ibadet yerini ziyaret sırasında	Yurt dışı gezisi sırasında	Yurt dışından gelen ziyaretçiler aracılığıyla	Karşılaşmadın	Cevapsız	Toplam
Köy	N	2			3				6	15		26
	%	7,7			11,5				23,1	57,7	2	100,0
Kasaba	N	7	2		1		1		3	13	6,9	29
	%	24,1	6,9		3,4		3,4		10,3	44,8	3	100,0
Şehir	N	29	3	2	6	2	9		20	76	2,0	150
	%	19,3	2,0	1,3	4,0	1,3	6,0		13,3	50,7	8	100,0
Büyükşehir	N	52	16	6		2	17	6	37	100	3,3	244
	%	21,3	6,6	2,5		,8	7,0	2,5	15,2	41,0	13	100,0
Toplam	N	90	21	8	10	4	27	6	66	204	2,9	449
	%	20,0	4,7	1,8	2,2	,9	6,0	1,3	14,7	45,4		100,0

$$X_{27} = 43,455 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin en uzun süre kaldıkları yerleşim birimi ile başka dinlere mensup kişilerle karşılaşmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 31 incelendiğinde, başka din mensupları ile karşılaşma oranının en düşük olanı (%42,3) uzun süre kaldıkları yerleşim birimi köy olanlarda, en yüksek oranın uzun süre kaldıkları yerleşim birimi Büyükşehir olanlarda (% 59,0) görülür. Şehir hayatının getirdiği imkânlar, başka din mensupları ile karşılaşmayı kolaylaştırmaktadır. Kadın ve erkek ilişkisi ile, daha önce o dini benimseyenlerin etkisi ile, yurt dışı gezisi sırasında başka din mensupları ile karşılaşanlar sadece uzun süre kaldıkları yerleşim birimi şehir ve Büyükşehir olanlardır. Arkadaş aracılığıyla başka din mensupları ile karşılaşanlardan en düşük oran % 7,7 ile uzun süre kaldıkları yerleşim birimi köy olanlardır. Kasaba, şehir ve büyük şehirde arkadaş aracılığıyla başka din mensupları ile karşılaşma oranları birbirine yakındır. O dine ait ibadet yerini ziyaret sırasında başka din mensupları ile karşılaşma oranları uzun süre kaldıkları yerleşim birimi kasaba olanlardan Büyükşehir olanlara doğru yükselmektedir. Çeşitli yayınlar yolu ile başka din mensupları ile karşılaşma da en yüksek oran, %11,5 ile uzun süre kaldıkları yerleşim birimi köy olanlara aittir.

Tablo 2.32.Öğrencilerin uzun süre kaldıkları yerleşim birimlerine göre diğer din mensuplarının dini propagandaları yaparak ülkemiz gençlerini kendi dinlerine kazandırma çabalarına karşı tutumları bakımından dağılımı

Hayatınızın en uzun bölümünü geçirdiğiniz yerleşim birimi?		Diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerin kendi dinlerine kazandırma çabaları konusunda ne düşünüyorsunuz?				
		Dinlerini anlattıklarını düşünüyorum. Olumlu bakıyorum	Dini propaganda ile insanlar aldatılıyor. Olumsuz bakıyorum	Diğer, dini propaganda tamamen serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Toplam
Köy	N		16		10	26
	%		61,5		38,5	100,0
Kasaba	N	5	19	2	3	29
	%	17,2	65,5	6,9	10,3	100,0
Şehir	N	23	82	1	44	150
	%	15,3	54,7	,7	29,3	100,0
Büyükşehir	N	29	153	10	52	244
	%	11,9	62,7	4,1	21,3	100,0
Toplam	N	57	270	13	109	446
	%	12,7	60,1	2,9	24,3	100,0

$$X_9 = 18,970 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin uzun süre kaldıkları yerleşim birimi ile diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerini kendi dinlerine kazandırma çabalarına karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 32 incelendiğinde, başka din mensuplarının dini propaganda ile kendi dinlerini anlattıklarını düşünüp olumlu bakanların oranının, uzun süre kaldıkları yerleşim birimi kasaba olanlarda %17,2, şehir ve Büyükşehir olanlarda toplam %27,2 olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 33.Öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimine göre maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek için yapılan yardımlara karşı tutumları bakımından dağılımı

Hayatınızın en uzun bölümünü geçirdiğiniz yerleşim birimi?		Maddi zorluk içinde bulunan kimseleri, başka dine çekmek için yapılan yardımlara nasıl bakıyorsunuz?				
		İnsanlara yardım edildiğini düşünüyorum. olumlu bakıyorum	İnsanların aldatıldığını düşünüyorum. onaylamıyorum	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Köy	N	1	19	6		26
	%	3,8	73,1	23,1		100,0
Kasaba	N	1	24	2	2	29
	%	3,4	82,8	6,9	6,9	100,0
Şehir	N	18	94	34	4	150
	%	12,0	62,7	22,7	2,7	100,0
Büyükşehir	N	10	195	34	5	244
	%	4,1	79,9	13,9	2,0	100,0
Toplam	N	30	332	76	11	449
	%	6,7	73,9	16,9	2,4	100,0

$$X_9 = 23,300 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimi ile maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek için yapılan yardımlara karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 33 incelendiğinde, maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek için yapılan yardımlar karşısında, insanlara yardım edildiğini düşünenlerden uzun süre köyde ve kasabada kalanların toplam oranının % 7,2, şehir ve büyük şehirde kalanların toplam oranının % 16,1 olduğunu görülür.

Tablo 2.34. Öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almalarına göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı

Okul dışında başka hangi kanallardan dini bilgi edinme imkânı buldunuz?		Dini yaşantı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?					
		Dinin bütün gereklerini yerine getiririm	Kısmen de olsa dinin gereklerini yerine getiririm	Dindar değilim	Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yoktur	Yeni dini akımlara eğilimim var	Toplam
Dini kitaplardan	N	8	122	13	1	1	145
	%	5,5	84,1	9,0	,7	,7	100,0
Kur'an Kursundan	N	8	92	8	1	1	105
	%	7,6	87,6	2,9	1,0	1,0	100,0
Cami görevlilerinden	N	4	44	4	1		53
	%	7,5	83,0	7,5	1,9		100,0
Özel hocadan	N	1	17	2			20
	%	5,0	85,0	10,0			100,0
Hiçbirisi	N	2	69	42	11	2	126
	%	1,6	54,8	33,3	8,7	1,6	100,0
Toplam	N	23	344	64	14	4	449
	%	5,1	76,6	14,3	3,1	,9	100,0

$$X_{16}=81,912 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almaları ile dini yaşantı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 34 incelendiğinde, yeni dini akımlara meyli olanlarda dini kitaplardan ve Kur'an Kursundan dini bilgi alanların toplam oranı % 1,7; hiçbir yerden dini bilgi almayanların oranı % 1,6 olduğu görülür.

Dinsiz olduğunu belirtenlerden hiçbir yerden dini bilgi almayanların oranı %8,7; dini kitaplardan, Kur'an Kurslarından ve cami görevlilerinden dini bilgi alanların toplam oranı % 3,6'dır.

Dindar olmadığını ifade edenlerde hiçbir yerden dini bilgi almayanların oranı % 33,3; dini kitaplardan, Kur'an Kursu'ndan ve cami görevlilerinden dini bilgi alanların toplam oranı % 29,4'dür.

Okul dışında başka kanallardan dini bilgi alanlardan kısmen ve tamamen dinin gereklerini yerine getirenlerin oranı, okul dışında başka kanallardan dini bilgi almayanlara göre yüksektir.

Tablo 2.35. Öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almalarına göre başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izleyenlerin, dinlere karşı tutumlarına etkisi bakımından dağılımı

Okul dışında başka hangi kanallardan dini bilgi edinme imkânı buldunuz?		Başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediniz mi ? İzlediysen; bu film sizin o dine yaklaşımınızı nasıl etkiledi?					
		Bende hiçbir etki yaratmadı	O dine yaklaşmam amı sağladı	Kendi dinime bağlılığımı artırdı	Hayır izlemedim	Cevapsız	Toplam
Dini kitaplardan	N	53	7	19	66		1145
	%	36,6	4,8	13,1	45,5		100,0
Kur'an Kursundan	N	39	3	17	44	2	105
	%	37,1	2,9	16,2	41,9	1,9	100,0
Cami görevlilerinden	N	12	3	12	26		53
	%	22,6	5,7	22,6	49,1		100,0
Özel hocadan	N	9	3	5	3		20
	%	45,0	15,0	25,0	15,0		100,0
Hiçbirisi	N	59	7	9	49	2	126
	%	46,8	5,6	7,1	38,9	1,6	100,0
Toplam	N	172	23	62	188	4	449
	%	38,3	5,1	13,8	41,9	,9%	100,0

$$X_{16} = 29,148 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin okul dışında başka kanallardan dini bilgi almaları ile başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izleyenlerin, dinlere karşı tutumlarına etkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 35 incelendiğinde, öğrencilerden %57,2'sinin başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediklerini görülür. Okul dışında başka kanallardan dini bilgi almayanlarda, başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlemeleri karşısında kendilerinin dinlere yaklaşımlarını etkilemediğini ifade edenlerin oranı % 46,8 ile diğer oranlara göre yüksektir. İkinci sırada da % 45,0 ile özel hocadan dini bilgi alanlar gelir. Diğerleri de sırasıyla % 37,1 ile Kur'an Kursu'ndan, % 36,6 ile din kitaplardan, % cami görevlilerinden dini bilgi alanlar gelir

Okul dışında başka kanallardan dini bilgi almayanlarda, dini propaganda içerikli film izlemeleri karşısında kendi dinine bağlılığı artanların oranı, okul dışında başka kanallardan dini bilgi alanların oranına göre daha düşüktür. Bu oran, hiçbir kanaldan dini bilgi almayanlarda %7,1, dini kitaplardan dini bilgi alanlarda %13,1,

Kur'an Kursu'ndan dini bilgi alanlarda %16,2, cami görevlilerinden dini bilgi alanlarda %22,6, özel hocadan dini bilgi alanlarda % 25'dir.

Dini propaganda içeren film izleyenlerin, dini propagandası yapılan dine yaklaşanlarda en yüksek orana % 15,0 ile özel hocadan ders alanlardır. Diğerleri de sırasıyla % 5,7 ile cami görevlilerinden dini bilgi alanlar, % 5,6 ile okul dışında başka kanallardan dini eğitimi almayanlar, % 4,8 ile dini kitaplardan dini bilgi alanlar, % 2,9 ile Kur'an Kursu'ndan dini bilgi alanlar gelir.

Tablo 2.36. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre başka dini benimsetmeye yönelik karşılaştıkları propaganda yöntemleri bakımından dağılımı

Annenizle aranızdaki İlişkiyi nasıl tanımlarsınız?		Bir başka dini benimsemeyi yönelik aşağıdaki yöntemlerden hangileri ile karşılaştınız?										
		Adresime ücretsiz CD, Kaset hediye edilmesi, gönderilmesi	Bana kitap,broşür ve dergi hediye edilmesi, gönderilmesi	Kız arkadaşımın aracılığıyla	Erkek arkadaşım aracılığıyla	İnternet aracılığıyla tanıdığım kişinin etkisi	Karşılıksız burs verme teklifi	Yurt dışında eğitim imkanı	TV'de yayınlanan filmler	Din adamları	Hayır, hiçbiri ile karşılaşmadım	Toplam
Devamlı çatışma halindeyiz	N		1			3			3		5	12
	%		8,3			25,0			25,0		41,7	100,0
Bazen çatışma halindeyiz	N	3	6	2	2	3			8		55	79
	%	3,8	7,6	2,5	2,5	3,8			10,1		69,6	100,0
Normal	N	2	4	1			2		11		44	64
	%	3,1	6,3	1,6			3,1		17,2		68,8	100,0
İyi	N	6	18	2	1	2	7		25	1	113	175
	%	3,4	10,3	1,1	,6	1,1	4,0		14,3	,6	64,6	100,0
Mükemmel	N	3	13				2	1	16	1	83	119
	%	2,5	10,9				1,7	,8	13,4	,8	69,7	100,0
Toplam	N	14	42	5	3	8	11	1	63	2	300	449
	%	3,1	9,4	1,1	,7	1,8	2,4	,2	14,0	,4	66,8	100,0

$X_{36} = 64,521$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişki ile başka dini benimsetmeye yönelik karşılaştıkları propaganda yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 36 incelendiğinde, öğrencilerden %33,2'sinin dini propaganda yöntemleri ile karşılaştığı görülür. Anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre dini propaganda yöntemleri ile karşılaşma oranlarına bakacak olursak; annesi ile devamlı çatışma halinde olanların dini propaganda yöntemlerde herhangi biri ile karşılaşma oranının % 58,3 ile diğerlerinden daha yüksek olduğunu görürüz. Diğerlerinin oranları ise; %30,4 ile annesi ile arasıra çatışma halinde olanlar, %31,2 ile annesi ile ilişkisi normal olanlar, %35,4 ile iyi olanlar, %30,3 ile çok iyi olanlar gelmektedir.

Annesi ile devamlı çatışma halinde olanların % 25,0 oranında internet aracılığıyla tanıdığı kişinin dini propagandası ile karşılaşmışlardır. TV'de yayınlanan filmlerden etkilenme oranı %25,0'dir. Bu oranlar diğerlerinin oranlarına göre yüksektir.

Annesi bazen çatışma halinde olanlarda, kız arkadaşının (% 2,5), erkek arkadaşının (%2,5), internet aracılığıyla tanıdığı kişinin etkisi (%3,8) ile dini propaganda ile karşılaşma oranı diğer oranlara göre yüksektir.

Tablo 2.37. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre başka bir dini benimsemeyi düşünenleri bu düşünceye yönelten nedenler bakımından dağılımı

Annelerinizle aranızdaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?		Başka bir dini benimsemeyi düşündünüz mü? Düşündüysen; sizi bu düşünceye yönelten nedenleri nelerdir?							
		Kendi dini inancımın beni ruhen tatmin etmemesi	Din adamlarımızın ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlar	Dinimizdeki ibadetlerin zorluğu	Dini inancımındaki yasaklar	Din eğitimi veren ana baba ve din görevlilerinin katı tutumu	Hayır, düşünmedim	Cevapsız	Toplam
Devamlı çatışma halindeyiz	N	1					9	2	12
	%	8,3					75,0	16,7	100,0
Bazen çatışma halindeyiz	N	5	5		1		67	1	79
	%	6,3	6,3		1,3		84,8	1,3	100,0
Normal	N		6				56	2	64
	%		9,4				87,5	3,1	100,0
İyi	N	4	12	1		1	155	2	175
	%	2,3	6,9	,6		,6	88,6	1,1	100,0
Mükemmel	N	3	10		1	3	102		119
	%	2,5	8,4		,8	2,5	85,7		100,0
Toplam	N	13	33	1	2	4	389	7	449
	%	2,9	7,3	,2	,4	,9	86,6	1,6	100,0

$X_{24}=47,208$ $P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişki ile başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin bu düşünceye yönelten nedenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 37 incelendiğinde, öğrencilerden %86,6'sının başka dini benimsemeyi düşünmediği görülür. Öğrencilerden sadece %11,7'si başka bir dini benimsemeyi düşünmüştür. Anneleri ile aralarındaki ilişkinin başka dini benimsemeye etkisine baktığımız zamanda; öğrencinin annesi ile ilişki mükemmelleştikçe başka dine yönelimde ki oranın azaldığını görmekteyiz. Öğrencilerin başka dine yönelme nedeni olarak, kendi dini inancının ruhen tatmin etmemesini gösterenlerden 1'i (% 8,3) annesi ile devamlı çatışma halindedir, 5'i (%6,3) bazen çatışma halinde, 4'ü (% 2,3) iyi, 3'ü (%2,5) çok iyidir. Din adamlarının ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlarından dolayı başka dine yönelenlerden 5'i (%6,3) annesi ile bazen çatışma halinde, 6'sı (%9,4) normal, 12'si (6,9) iyi, 10'u (%8,4) mükemmeldir

Dinimizde ki ibadetlerin zorluğundan dolayı başka dini benimsemeyi düşünen bir kişinin annesi ile arasında ki ilişkisi iyidir. Din eğitimi veren ana-baba ve din görevlilerinin katı tutumunun başka bir dini benimsemeyi yönlendirdiğini belirten bir kişinin annesi ile arasındaki ilişkisi iyi (% 0,6), üç öğrencinin ise annesi ile arasında ki ilişkisi mükemmeldir (%2,5).

Tablo 2.38. Öğrencilerin anneleri ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgi duymaları bakımından dağılımı

Annelerle aranızdaki İlişkiyi nasıl tanımlarsınız?		Bir başka din sizin ilginiz çekti mi ?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Devamlı çatışma halindeyiz	N	4	6	2	12
	%	33,3	50,0	16,7	100,0
Bazen çatışma halindeyiz	N	15	60	4	79
	%	19,0	75,9	5,1	100,0
Normal	N	2	58	4	64
	%	3,1	90,6	6,3	100,0
İyi	N	23	145	7	175
	%	13,1	82,9	4,0	100,0
Mükemmel	N	24	92	3	119
	%	20,2	77,3	2,5	100,0
Toplam	N	68	361	20	449
	%	15,1	80,4	4,5	100,0

$X_8=20,248$

$P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin anneleri ile ilişki ile bir başka dine ilgileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 38 incelendiğinde, başka dine ilgisi olanlardan annesi ile devamlı çatışma halinde olanların oranı % 33,3 ile diğer oranlardan yüksek olduğu görülür.

Tablo 2.39. Öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgilerinin olması bakımından dağılımı

Babanız ile aranızdaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?		Bir başka din sizin ilginiz çekti mi?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Devamlı çatışma halindeyiz	N	6	6	1	13
	%	46,2	46,2	7,7	100,0
Bazen çatışma halindeyiz	N	3	29	4	36
	%	8,3	80,6	11,1	100,0
Normal	N	17	97	5	119
	%	14,3	81,5	4,2	100,0
İyi	N	23	136	4	163
	%	14,1	83,4	2,5	100,0
Mükemmel	N	19	93	6	118
	%	16,1	78,8	5,1	100,0
Toplam	N	68	361	20	449
	%	15,1	80,4	4,5	100,0

$$X_8 = 17,214 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişki ile bir başka dine ilgilerinin olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 39 incelendiğinde, başka dine ilgisi olanlardan babası ile devamlı çatışma halinde olanların oranı %46,2 ile diğer oranlara göre yüksek olduğu görülür.

Tablo 2.40. Öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişkiye göre bir başka dine ilgi duyma nedenleri bakımından dağılımı

Babanız ile aranızdaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?		Bu din(ler) sizin ilginiz çeken nelerdir?								
		Maddi sıkıntıların yok olacağı inancı	Sevgi ve yakınlık	Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi	O dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme	Dini ve inanç ve öğretileri	Ahlaki prensipleri, sosyal konular	Diğer, hayır hiçbirisi	Cevapsız	Toplam
Devamlı çatışma halindeyiz	N	1		1	3		1	6	1	13
	%	7,7		7,7	23,1		7,7	46,2	7,7	100,0
Bazen çatışma halindeyiz	N			1			2	29	4	36
	%			2,8			5,6%	80,6	11,1	100,0
Normal	N		4	2	5	3	3	96	6	119
	%		3,4	1,7	4,2	2,5	2,	80,7	5,0	100,0
İyi	N		6	1	12	2	1	135	6	163
	%		3,7	,6	7,4	1,2	,6	82,8	3,7	100,0
Mükemmel	N		6	1	9	2	1	94	5	118
	%		5,1	,8	7,6	1,7	,8	79,7	4,2	100,0
Toplam	N	1	16	6	29	7	8	360	22	449
	%	,2	3,6	1,3	6,5	1,6	1,8	80,2	4,9	100,0

 $X_{28} = 65,683$ $P < 0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babaları ile aralarındaki ilişki ile bir başka dine ilgi duyma nedenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 40 incelendiğinde, babaları ile devamlı çatışma halinde olanlarda başka bir dine ilgileri olanların oranları % 53,8 ile diğer oranlara göre yüksek olduğu görülür. Babası ile arasıra çatışma halinde olanlarda % 19,4, normal olanlarda % 19,3, iyi olanlarda %17,2, mükemmel olanlarda % 20,3'dür.

Babaları ile devamlı çatışma halinde olduğunu belirtenlerden %7,7'si maddi sıkıntıların yok olacağı inancı, % 7,7'si kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi, % 23,1'i o dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme, % 7,7'si ahlaki prensipler ve sosyal konulardan dolayı başka bir din ilgilerini çekmiştir ve bu oranlar diğer oranlara göre yüksektir.

Babası ile bazen çatışma halinde olduğunu belirtenlerde % 2,8'i kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi, % 5,6'sı ahlaki prensipler ve sosyal konulardan dolayı başka bir din ilgilerini çekmiştir.

Babaları ile aralarındaki ilişkinin normal olduğunu belirtenlerde %3,4'ü sevgi ve yakınlık, %1,7'si kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi, %4,2'si o dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme, %2,5'i dini inanç ve öğretileri, %2,5'i o ahlaki prensipler, sosyal konulardan dolayı başka bir din ilgileri çekmiştir.

Babaları ile aralarındaki ilişkinin iyi olduğunu belirtenlerde %3,7'si sevgi ve yakınlık, %0,6'sı kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi, %7,4'ü o dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme, %1,2'si dini inanç ve öğretileri, %0,6'sı ahlaki prensipler ve sosyal konulardan dolayı bir başka din ilgilerini çekmiştir.

Babaları ile aralarındaki ilişkinin mükemmel olduğunu belirtenlerin %5,1'i sevgi ve yakınlık, %0,8'i kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi, %7,6'sı o dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme, %1,7'si dini inanç ve öğretileri, %0,8'si ahlaki prensiplerden dolayı başka bir din ilgilerini çekmiştir.

Tablo 2.41. Öğrencilerin annelerinin dindarlık seviyesine göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı

Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Dini yaşantı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?					
		Dinin bütün gereklerini yerine getiririm	Kısmen de olsa dinin gereklerini yerine getiririm	Dindar değilim	Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yok	Yeni dini akımlara eğilimim var	Toplam
Çok iyi	N	9	65	2	2		78
	%	11,5	83,3	2,6	2,6		100,0
İyi	N	13	155	10	3		181
	%	7,2	85,6	5,5	1,7		100,0
Orta	N		104	30	3	1	138
	%		75,4	21,7	2,2	,7	100,0
Zayıf	N	1	18	16	2		37
	%	2,7	48,6	43,2	5,4		100,0
Oldukça zayıf	N		2	6	4	3	15
	%		13,3	40,0	26,7	20,0	100,0
Toplam	N	23	344	64	14	4	449
	%	5,1	76,6	14,3	3,1	,9	100,0

$$X_{16} = 174,564 \quad P < 0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık seviyesi ile dini yaşantı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 41 incelendiğinde, annenin dindarlık düzeyi oldukça zayıf olan 3 (%20,0) ve annenin dindarlık düzeyi orta olan 1 (%0,7) öğrencinin yeni dini akımlara eğilimi olduğu görülmektedir. Dinsizim ve dindar değilim diyenlerin oranı da, annenin dindarlık düzeyi düştükçe artmaktadır.

Kısmen ve tamamen dinin gereklerini yerine getiririm diyenlerin oranı, annenin dindarlık düzeyi arttıkça yükselmektedir. Annenin dindarlık düzeyi ile ergenlik çağında ki gencin dini düzeyi arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Ailenin dine karşı takındığı tutum doğrudan gencinde dine yaklaşımını etkilemektedir.

Tablo 2.42. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre başka bir dini benimsemeyi düşünme nedenleri bakımından dağılımı

Annelerinizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız?		Başka bir dini benimsemeyi düşündünüz mü? Düşündüysen; sizi bu düşünceye yönelten sebepler nelerdir?							
		Kendi dini inancımın beni ruhen tatmin etmemesi	Din adamlarımızın ve dindarların olumsuz tutum ve davranışları	Dinimizdeki ibadetlerin zorluğu	Dini inancımdaki yasaklar	Din eğitimi veren ana baba ve din görevlilerinin katı tutumu	Hayır, düşünmedim	Cevapsız	Toplam
Çok İyi	N		2			2	73	1	78
	%		2,6			2,6	93,6	1,3	100,0
İyi	N	6	9		1		165		181
	%	3,3	5,0		,6		91,2		100,0
Orta	N	6	13	1	1	2	112	3	138
	%	4,3	9,4	,7	,7	1,4	81,2	2,2	100,0
Zayıf	N		8				28	1	37
	%		21,6				75,7	2,7	100,0
Oldukça zayıf	N	1	1				11	2	15
	%	6,7	6,7				73,3	13,3	100,0
Toplam	N	13	33	1	2	4	389	7	449
	%	2,9	7,3	,2	,4	,9	86,6	1,6	100,0

$X_{24}=47,208$

$P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyi ile başka bir dini benimsemeye yönelten nedenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 42 incelendiğinde, başka dini benimsemeyi düşünenlerin oranı, annenin dindarlık düzeyi azaldıkça arttığı görülür. Bu oranlar annesinin dindarlık düzeyi çok iyi olanlarda % 6,4, iyi olanlarda % 8,8, normal olanlarda %18,8, zayıf olanlarda % 24,3, oldukça zayıf olanlarda % 26,7'dir.

Başka dini benimsemeyi düşünme nedenlerine baktığımız zaman, din adamların olumsuz tutum ve davranışlarını gösterenlerin oranı annenin dindarlık düzeyi zayıf olanlarda %21,6 ile en yüksektir. Diğerleri de sırasıyla %9,4 ile annesinin dindarlık düzeyi orta olanlar, %6,7 ile oldukça zayıf olanlar, %5,0 ile iyi olanlar, %2,6 ile oldukça zayıf olanlardır.

Din eğitimi veren anne baba ve din görevlilerinin katı tutumu başka dini benimsemeye neden olarak gösterenler; %2,6 ile annenin dindarlık düzeyi çok iyi olanlar, %1,4 ile orta olanlardır.

Dini inançtaki yasakların başka dini benimsemeyi düşünmesine neden olarak gösterenlerden annesinin dindarlık düzeyi iyi ve orta olan birer öğrencidir.

Dini inançtaki yasakları başka dini benimseme nedeni olarak gösteren, annesinin dindarlık düzeyi orta olan 1 öğrencidir (% 0,7).

Tablo 2.43. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre mensup oldukları dinden onları uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı

Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Mensup olduğunuz dinden sizi uzaklaştıran bir deneyim yaşadınız mı?			
		Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Çok İyi	N	4	69	5	78
	%	5,1	88,5	6,4	100,0
İyi	N	9	161	11	181
	%	5,0	89,0	6,1	100,0
Orta	N	17	108	13	138
	%	12,3	78,3	9,4	100,0
Zayıf	N	6	25	6	37
	%	16,2	67,6	16,2	100,0
Oldukça zayıf	N	1	10	4	15
	%	6,7	66,7	26,7	100,0
Toplam	N	37	373	39	449
	%	8,2	83,1	8,7	100,0

$$X_8=21,884 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyi ile mensup oldukları dinden uzaklaştıracı bir deneyim yaşamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 43 incelendiğinde, mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz bir dini tecrübe yaşayanlardan en yüksek oran %16,2 ile annelerinin dindarlık düzeyi zayıf olanlar, ikinci sırada %12,3 ile annelerinin dindarlık düzeyi orta olanların geldiği görülür.

Tablo 2.44.Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre yaşadıkları olumsuz dini tecrübenin onları yeni bir dini arayışa yönlendirmesi bakımından dağılımı

Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Bu yaşadığınız dini tecrübe sizi başka bir dini arayışa yönlendirdi mi?			
		Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Çok İyi	N	1	73	4	78
	%	1,3	93,6	5,1	100,0
İyi	N	2	169	10	181
	%	1,1	93,4	5,5	100,0
Orta	N	4	121	13	138
	%	2,9	87,7	9,4	100,0
Zayıf	N		31	6	37
	%		83,8	16,2	100,0
Oldukça zayıf	N	1	10	4	15
	%	6,7	66,7	26,7	100,0
Toplam	N	8	404	37	449
	%	1,8	90,0	8,2	100,0

$X_8=17,504$

$P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyi ile yaşadıkları olumsuz dini tecrübenin yeni bir dini arayışa yönlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 44 incelediğinde, öğrencilerin yaşadıkları olumsuz dini tecrübe sonucu yeni bir dini arayışa yönelenlerde en yüksek oran %6,7 ile annesinin dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanda görülmektedir.

Tablo 2.45. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre gençlerin dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyaçları bakımından dağılımı

Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Sizce gençler dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilmeli mi?			
		Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N	59	15	4	78
	%	75,6	19,2	5,1	100,0
İyi	N	146	28	7	181
	%	80,7	15,5	3,9	100,0
Orta	N	99	34	5	138
	%	71,7	24,6	3,6	100,0
Zayıf	N	27	9	1	37
	%	73,0	24,3	2,7	100,0
Oldukça zayıf	N	5	8	2	15
	%	33,3	53,3	13,3	100,0
Toplam	N	336	94	19	449
	%	74,8	20,9	4,2	100,0

$$X_8=19,259 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre gençlerin dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri ile ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme ihtiyaçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 45 incelendiğinde, gençlerin dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri ile ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilme isteyenlerde en düşük oran %33,3 ile annesinin dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlar görülmektedir.

Tablo 2.46. Öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyine göre ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı yapılması gerekenler konusundaki görüşleri bakımından dağılımı

Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Sizce ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı ne yapılmalıdır?						
		Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmelidir	Tamamen dini propaganda yasaklanmalıdır	Dini propaganda hakkında insanlar bilgilendirilmelidir	Diğer,dini propaganda serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N	4	14	44	1	14	1	78
	%	5,1	17,9	56,4	1,3	17,9	1,3	100,0
İyi	N	22	23	91	1	43	1	181
	%	12,2	12,7	50,3	,6	23,8	,6	100,0
Orta	N	17	18	58	9	35	1	138
	%	12,3	13,0	42,0	6,5	25,4	,7	100,0
Zayıf	N	7	5	16	1	8		37
	%	18,9	13,5	43,2	2,7	21,6		100,0
Oldukça zayıf	N		6	3	2	3	1	15
	%		40,0	20,0	13,3	20,0	6,7	100,0
Toplam	N	50	66	212	14	103	4	449
	%	11,1	14,7	47,2	3,1	22,9	,9	100,0

$X_{20}=41,971$

$P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin annelerinin dindarlık düzeyi ile ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetlerine karşı yapılması gerekenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 46 incelendiğinde, dini propagandanın tamamen yasaklanmasını isteyenlerde en yüksek oran, %40,0 ile annesinin dindarlık oranı oldukça zayıf olanlar görülmektedir. Annesinin dindarlık düzeyi düşük olanlar, bütün dinlere karşı uzak olduğundan bütün dinlerin propagandasına karşı çıkmaktadır.

Dini propagandanın tamamen ve kısmen yasaklanmasını isteyenlerin oranları, annenin dindarlık düzeyi zayıf, orta, iyi ve çok iyi olanlarda birbirine yakındır. Dini propagandanın serbest bırakılmasını isteyenlerde en yüksek oran, % 13,3 ile annenin dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlardır.

Dini propaganda hakkında bilgi isteyenlerin annesinin dindarlık düzeyi zayıf, orta, iyi, çok iyi olanların oranları birbirine yakın ve bu oranlar annesinin dindarlık düzeyi çok zayıf olana göre yüksektir. Annesinin dindarlık düzeyi çok zayıf olanlar %20 oranında bilgilendirme istemektedir.

Tablo 2.47.Öğrencilerin babalarının dindarlık seviyesine göre dini yaşantı düzeyleri bakımından dağılımı

Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Dini yaşantı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?					
		Dinin bütün gereklerini yerine getiririm	Kısmen de olsa dinin gereklerini yerine getiririm	Dindar değilim	Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yoktur	Yeni dini akımlara eğilimim var	Toplam
Çok iyi	N	9	54	1			64
	%	14,1	84,4	1,6			100,0
İyi	N	10	141	4	3		158
	%	6,3	89,2	2,5	1,9		100,0
Orta	N	2	113	30	2	1	148
	%	1,4	76,4	20,3	1,4	,7	100,0
Zayıf	N	1	31	15	1	1	49
	%	2,0	63,3	30,6	2,0	2,0	100,0
Oldukça zayıf	N	1	5	14	8	2	30
	%	3,3	16,7	46,7	26,7	6,7	100,0
Toplam	N	23	344	64	14	4	449
	%	5,1	76,6	14,3	3,1	,9	100,0

$$X_{16}=163,959 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi ile dini yaşantı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 47 incelendiğinde, yeni dini akımlara meyli olanlardan en yüksek oran %6,7 ile babasının dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlar görülmektedir. Diğerleri de sırasıyla %2,0 ile babasının dindarlık düzeyi zayıf olanlar, %0,7 ile orta olanlardır. Dinsiz olanlarda en yüksek oran % 26,7 ile babasının dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlara aittir. Dindar olmadığını belirtenlerin oranları; babanın dindarlık düzeyi düştükçe yükselmektedir. Kısmen ve tamamen dinin gereklerini yerine getirenlerin oranları, babanın dindarlık düzeyi yükseldikçe artmaktadır.

Tablo 2.48. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin, bu düşünceye yönelten nedenler bakımından dağılımı

Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Başka bir dini benimsemeyi düşündünüz mü? Düşündüysen; sizi bu düşünceye yönelten sebepler nelerdir?							
		Kendi dini inancımın beni ruhen tatmin etmemesi	Din adamlarımızın ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlar	Dinimizdeki ibadetlerin zorluğu	Dini inacımdaki yasaklar	Din eğitimi veren ana baba din görevlilerinin katı tutumu	Hayır, düşünmedim	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N		1			2	61		64
	%		1,6			3,1	95,3		100,0
İyi	N	3	8				145	2	158
	%	1,9	5,1				91,8	1,3	100,0
Orta	N	3	14	1	1	2	125	2	148
	%	2,0	9,5	,7	,7	1,4	84,5	1,4	100,0
Zayıf	N	4	6		1		36	2	49
	%	8,2	12,2		2,0		73,5	4,1	100,0
Oldukça zayıf	N	3	4				22	1	30
	%	10,0	13,3				73,3	3,3	100,0
Toplam	N	13	33	1	2	4	389	7	449
	%	2,9	7,3	,2	,4	,9	86,6	1,6	100,0

$$X_{24}=39,328 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi ile başka bir dini benimsemeyi düşünenlerin, bu düşünceye yönelten nedenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 48 incelendiğinde, başka dini benimsemeyi düşünenlerin oranları babanın dindarlık düzeyi düştükçe arttığı görülür. Başka dini benimsemeyi düşünenlerde babasının dindarlık düzeyi çok iyi olanlar % 4,7, iyi olanlar % 8,2, orta olanlar % 15,5 zayıf olanlar, oldukça zayıf olanlar % 26,5'dir.

Başka dini benimsemeyi düşünenlerin nedenlerine baktığımız zaman; kendi dini inancının kendisini ruhen tatmin etmemesini gösterenlerin oranları ile din adamların olumsuz tutum ve davranışlarının başka dini benimsemeyi düşündürdüğünü belirtenlerin oranları babanın dindarlık düzeyi düştükçe artmaktadır.

Dini inançtaki yasaklardan dolayı başka dini benimsemeyi düşündüğünü belirtenlerden 2'sinin (%3,1) babasının dindarlık düzeyi çok iyi, 2'sinde (%1,4) babasının dindarlık düzeyi ortadır. Din eğitimi veren anne, baba ve din görevlilerinin katı tutumundan dolayı başka dini benimsemeyi düşündüğünü belirtenlerden 2'sinin (%3,1) babasının dindarlık düzeyi çok iyi, 1'inin babasının dindarlık düzeyi (% 1,4) ortadır.

Tablo 2.49. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre başka bir dine ilgi duymaları bakımından dağılımı

Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Bir başka din sizin ilginiz çekti mi? Cevabınız 'evet' ise; bu din(ler) hangilerdir?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N	4	58	2	64
	%	6,3	90,6	3,1	100,0
İyi	N	18	134	6	158
	%	11,4	84,8	3,8	100,0
Orta	N	28	112	8	148
	%	18,9	75,7	5,4	100,0
Zayıf	N	10	39		49
	%	20,4	79,6		100,0
Oldukça zayıf	N	8	18	4	30
	%	26,7	60,0	13,3	100,0
Toplam	N	68	361	20	449
	%	15,1	80,4	4,5	100,0

$$X_8=21,112 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi ile başka bir dine ilgi duymaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 49 incelendiğinde, öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi düştükçe başka dine ilgileri olanların oranları yükseldiği görülür. Bu oranlar babasının dindarlık düzeyi çok iyi olanlarda %6,3, iyi olanlarda %11,4, orta olanlarda %18,9, zayıf olanlarda %20,4, oldukça zayıf olanlarda %26,7'dir.

Tablo 2.50. Öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre mensup oldukları dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları bakımından dağılımı

Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Mensup olduğunuz dinden sizi uzaklaştıran bir deneyim yaşadınız mı?			
		Evet,	Hayır	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N	3	57	4	64
	%	4,7	89,1	6,3	100,0
İyi	N	13	136	9	158
	%	8,2	86,1	5,7	100,0
Orta	N	12	122	14	148
	%	8,1	82,4	9,5	100,0
Zayıf	N	6	39	4	49
	%	12,2	79,6	8,2	100,0
Oldukça zayıf	N	3	19	8	30
	%	10,0	63,3	26,7	100,0
Toplam	N	37	373	39	449
	%	8,2	83,1	8,7	100,0

$$X_8=17,331 \quad P<0,5$$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babaların dindarlık düzeyi ile mensup oldukları dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur

Tablo 50 incelendiğinde, öğrencilerin mensup oldukları dinden uzaklaştıran bir deneyim yaşayanların oranının, babanın dindarlık düzeyi düştükçe arttığı görülür. Bu oranlar babanın dindarlık düzeyi çok iyi olanlarda % 4,7, iyi olanlarda % 8,2, orta olanlarda % 8,1, zayıf olanlarda % 12,2, oldukça zayıf olanlarda % 10'dur. Bu soruya cevap vermeyenlerde %26,7 ile en yüksek oran babasının dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlardır. Bu da babanın dindarlık düzeyi düştükçe öğrencinin de dine ilgisinin azaldığını bize gösterir.

Tablo 2.51. öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyine göre ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetleri karşısında yapılması gerekenler bakımından dağılımı

Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız		Sizce ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetleri karşı ne yapılmalıdır?						
		Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmelidir	Tamamen dini propaganda yasaklanmalıdır	Dini propaganda hakkında insanlar bilgilendirilmelidir	Diğer,dini propaganda serbest bırakılmalı	Hiçbir fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Çok iyi	N	6	10	34		13	1	64
	%	9,4	15,6	53,1		20,3	1,6	100,0
İyi	N	16	19	82	2	38	1	158
	%	10,1	12,0	51,9	1,3	24,1	,6	100,0
Orta	N	21	20	64	8	35		148
	%	14,2	13,5	43,2	5,4	23,6		100,0
Zayıf	N	6	6	23	3	11		49
	%	12,2	12,2	46,9	6,1	22,4		100,0
Oldukça zayıf	N	1	11	9	1	6	2	30
	%	3,3	36,7	30,0	3,3	20,0	6,7	100,0
Toplam	N	50	66	212	14	103	4	449
	%	11,1	14,7	47,2	3,1	22,9	,9	100,0

$X_{20}=39,338$ $P<0,5$

Çalışmamıza katılan öğrencilerin babalarının dindarlık düzeyi ile ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetleri karşısında yapılması gerekenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 51 incelendiğinde, dini propaganda hakkında insanların bilgilendirilmesini isteyenlerin oranının, babanın dindarlık düzeyi düştükçe azaldığı görülür. Tamamen dini propagandanın yasaklanmasını isteyenlerde en yüksek oran %36,7 ile babanın dindarlık düzeyi oldukça zayıf olanlardadır. Diğer oranlar ise birbirine yakındır.

B.YORUMLAR

Cinsiyet faktörü, dindarlık düzeyini etkileyen değişkenlerden biri kabul edilmektedir. Araştırmalar, kadınların erkeklere göre din duygusunun psikolojik ihtiyacını daha çok hissettiklerinden, dine daha çok yatkın olduklarını ortaya koymuştur. Kadınların duygusal yapılarına hâkim olan karşılıksız sevgi ve şefkat duygularının Tanrı inancı ile birebir örtüşmesi, onları dine daha çok yakınlaştırmaktadır.⁹⁸ Batıda yapılan araştırmalar, kadınların erkeklere oranla daha dindar olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmalarda, kadınların erkeklere oranla daha fazla kiliseye gittiği, kutsal kitap okuduğu ve dua ettiği tespit edilmiştir⁹⁹ Ülkemizde yapılan araştırmalarda erkeklerin ve kadınların dindarlık düzeyleri ile ilgili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Güngör'ün¹⁰⁰ değer psikolojisi ile ilgili araştırmasında, dini değer her iki cins için aynı sırada yer almaktadır. Özbaydar'ın¹⁰¹ yaptığı araştırmada, dindarlık düzeyi açısından kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark bulunmasa da, erkeklerin kızlara göre daha rasyonel bir inanca sahip olması, erkekler ile kızlar arasında dine yaklaşımları açısından bir farklılaşmanın olduğuna işaret etmesi bakımından önemlidir. Kula'nın lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, erkeklerin kızlara oranla dindarlık düzeyi ortalamanın üstünde bulunmuştur.¹⁰² Bunun sebepleri arasında din ile modernitenin kadınlar için zıt yaşamları ortaya koyması ve ülkemizde din hizmetlerinin daha çok erkeklere yönelik olması sayılabilir.

Çalışmamızda, kızların erkeklere göre dine daha çok ilgilerinin olması, onları dini propagandaya daha açık hale getirdiğine dair hipotezimizi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgular erkek ve kızların birbirine yakın oranlarda dini propaganda ile karşılaştıklarını bize göstermiştir. Propaganda ile karşılaşanlar öğrencilerin %33,8'i erkek, %32,6'sı kızdır (Bknz: Tablo 2.1). Fakat karşılaştıkları dini propaganda yöntemleri bakımından farklılık bulunmaktadır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre iki kat daha fazla dini propaganda içerikli yayın almıştır. Bu da kızların erkeklere oranla dini içerikli yayınlar ile daha çok ilgilendiklerini ortaya koyar.

⁹⁸ Nevzat Tarhan, Kadın Psikolojisi, Nesil yay., İst./2003, s.333.

⁹⁹ Ahmet Onay, Dindarlık Etkileşim ve Değişim, Dem Yay.,İst./2004, s.101.

¹⁰⁰ Erol Güngör, Değerler Psikolojisi, Ötüken Yay., İst./1998, s.82-85.

¹⁰¹ Belma Özbaydar, Din ve Tanrı inancının Gelişmesi üzerine Bir Araştırma, Baha Matbaacılık, İst./1970, s.26.

¹⁰² Kula "Gençlik Döneminde Kimlik ve Din",Gençlik Din ve Değerler,s.41.

Ayrıca toplumumuzda kızların daha çok sosyal kontrol altında olması, misyonerleri kız öğrencilerle yüz yüze değilde yazılı dokümanlar aracılığıyla dolaylı iletişim kurma yoluna sevk etmesi de bu oranı yükseltmektedir. Yurt dışında eğitim imkânı sunulan ve din adamları ile görüşenler sadece kızlardır. Özellikle din adamları ile görüşenlerin sadece kızlar olması, bu görüşmenin kişinin kendi isteğine bağlı olacağından, kızların başka dinlere karşı ilgi ve merakını da ortaya koyar. İnternet aracılığıyla dini propaganda ile karşılaşanlar ise sadece erkeklerdir. Bu da erkeklerin kızlara oranla daha çok internete girmelerinden kaynaklanır.

Dini propaganda içerikli yayın karşısında, kızların erkek öğrencilere göre iki buçuk kat daha fazla kendi dinlerine bağlılıklarının arttığını görmekteyiz. Dini propaganda içerikli yayından etkilenmeyenlerin oranı, kızlarda erkeklere göre iki kat daha fazladır (Bknz: Tablo 2.2). Dini propaganda içerikli yayınlara, çoğu zaman kendi dinine bağlı, fakat karşı tarafın dinini de öğrenme merakı içinde olanlar ilgi göstermektedir. Anketimiz sırasında da kız öğrenciler, dağıtılan İncillerden aldıklarını fakat bunun sadece karşı tarafın dinini öğrenme merakından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bir erkek öğrenci de, dini içerikli yayından etkilendiğini ve karşı tarafın dinine daha çok yaklaştığını belirtmiştir.

Başka din mensupları ile karşılaşanlar içinde erkek öğrencilerin oranı (%65,7) kız öğrencilerin oranından (%53,3) yüksektir (Bknz: Tablo 2.3). Fakat etkilenme düzeyi, kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre yaklaşık üç kat daha fazladır. Başka din mensubu ile karşılaşmasının onun dinine karşı ilgiyi artırdığını ifade edenlerin oranı, erkekler de %1,4, kızlarda %4,5'dir. Bunun yanı sıra bu karşılaşmanın bütün dinleri sorgulamasına yol açtığını ifade edenlerin oranı kız öğrenciler de erkek öğrencilere göre iki kat daha fazladır. Erkek öğrencilerde oran %5,8 iken kız öğrencilerde %10,7'dir (Bknz: Tablo 2.3). Kız öğrencilerin, başka din mensupları ile karşılaştıklarında, onların dinleri de ilgilerini çekmekte; bu da onların dini propagandadan etkilenme düzeyini artırmaktadır. Sadece kız öğrencilerin başka dinin din adamı ile görüşmeleri de bu tezi desteklemektedir.

Dini propaganda karşısında alınması gereken tedbirler arasında kız öğrenciler, çok büyük anlamlı bir farklılık olmasa da erkek öğrencilere göre dini propaganda

hakkında bilgilendirilmeden yanadır. Erkek öğrenciler ise daha çok dini propagandanın yasaklanması taraftarıdır (Bknz: Tablo 2.4).

Araştırmamız da gelir düzeyi ile dini propaganda ile karşılaşma oranı arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşmıştır. Gelir düzeyi ile dindarlık arasındaki ilişki birçok araştırmaya konu olmuştur. Çeşitli ülkelerde ve ülkemizde yapılan araştırmalar, orta gelir düzeyine sahip olanların dinle daha çok ilgilendiklerini ortaya koymuştur. Üst gelir düzeyine sahip olanlar göze hitap eden dini faaliyetleri içinde yer alırken, alt gelir düzeyine sahip olanlar dinin manevi, duygusal boyutu ile ilgilenmektedir. Marjinal gruplara katılma ile gelir düzeyi arasında önemli bir ilişki bulunmuştur.¹⁰³

19.yüzyılda sekülerleşme ile birlikte din daha çok fakir insanların avuntusu olarak görülmüş, zamanla dinin hayatta etkisinin azalacağı, hatta tamamen yok olacağına dair hipotezler oluşturulmuştur. Bu durum, eğitim seviyesi ve gelir seviyesi yüksek olanların dinden uzak kalmayı ilerilik ve modernite ile özdeşleştirmelerini kolaylaştırmıştır. Son dönemlerde dünyada Müslüman imajının olumsuz yansıtılması, modern yaşamın getirdikleri ile İslamiyet'in emirlerinin birbiri ile çelişir gösterilmesi, medyanın Müslümanlığı bütün olumsuzlukları yüklenen negatif bir kimlik olarak göstermesi ve 11 Eylül'den sonra dünyada İslamiyet ile terörün birleştirilmesi ile birlikte Müslümanlara karşı olumsuz bir tavrın alınması özellikle dini kendi bulundukları konum ile birleştiremeyen kişileri, Müslüman kimliklerinden daha çok utanır hale getirmiştir. Onların kendi dinlerinden uzaklaşmaları, farklı din ve kültürlerden etkilenmelerini kolaylaştırmış; bu da misyonerlerin onlara yaklaşımı için uygun bir ortam oluşturmuştur.

Çalışmamızda dini propaganda ile karşılaşma ve bu propagandadan etkilenme oranları ile sosyo –ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe dini propaganda ile karşılaşma oranı artmakta, aynı şekilde dini propagandadan etkilenme düzeyi de artmaktadır.

Adreslerine dini propaganda içerikli yayın gönderilenlerin oranları sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe artmaktadır. Bu propaganda karşısındaki etkilenme oranlarına baktığımız; zaman; sosyo-ekonomik düzeyi zengin olan bir öğrencinin

¹⁰³ Onay, Dindarlık Etkileşim ve Değişim, s.114,115

karşı tarafın dinine karşı ilgisinin arttığını görmekteyiz. Bu propaganda karşısında kendi dinine bağlılığı artanlarda en yüksek oran %13,5 ile sosyo-ekonomik düzeyi ortanın üstü olanlardır. İkinci sırada %6,3 ile sosyo-ekonomik düzeyi ortanın altı olanlar gelir (Bknz: Tablo 2.6). Orta gelir düzeyine sahip olanlar ise genelde bu propagandanın üzerlerinde hiçbir etki yaratmadığını belirtmiştir. Orta gelir düzeyine sahip olanların, toplumun norm ve değerlerine daha çok bağlı olmaları onların dini propagandadan etkilenme düzeyini de en alt seviyeye indirmektedir.

Başka din mensupları ile karşılaşma oranı sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe artmaktadır. Başka din mensupları ile karşılaşmanın karşı tarafın dinine karşı ilgisini artanlardan sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların oranının orta gelir düzeyine sahip olanlarda sekiz, ortanın altı gelir düzeyine sahip olanlarda dört kat daha fazla olduğunu görüyoruz. Aynı şekilde bu karşılaşmanın bütün dinleri sorgulamasına yol açtığını belirtenlerin oranı sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe artmaktadır. (Bknz: Tablo 2.7).

Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe farklı kültürlere sahip insanlar ile karşılaşma oranı artmakta, bu da onların kültürlerine karşı ilgiyi artırmaktadır. Özellikle Hristiyanlığa ilgi sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe artmaktadır (Bknz: Tablo 2.8).

Çalışmamızda öğrencilerin okullarına göre dini propaganda ile karşılaşma oranları ve bunlar karşısında ki tutumları bakımından hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Okul seçiminde ailenin dindarlık, gelir ve eğitim düzeyinin ilgisi vardır. Gelir, eğitim ve dindarlık düzeyi dini propaganda ile karşılaşma oranlarını, bunlar karşısındaki tutumları ve başka dinlere karşı ilgiyi doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle okullara göre dini propaganda ile karşılaşma ve bu propagandadan etkilenme düzeyleri arasında farklılık bulunmaktadır.

Anketimizi gelir, eğitim ve dindarlık düzeyleri bakımından farklı kesimlerin tercih ettiği okullar üzerinde uyguladık. Çocuklarının kısa zamanda meslek sahibi olmasını isteyen orta ve ortanın altı gelir düzeyine sahip olan aileler, genelde Kız Meslek Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesini tercih etmektedir. Bu ailelerin dindarlık düzeyi de Anadolu ve Fen lisesine göre daha yüksektir. Ayrıca Kız Meslek Lisesini, kızlarının karma eğitim içinde yer almasını istemeyen, dindarlık düzeyi de yüksek

aileler tercih etmektedir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri ise Kuran kursunda hafızlık eğitimi görmüş ve gelecekte din eğitimcisi veya din görevlisi olmak isteyen ve kız öğrenciler için de başörtüsü ile eğitim görmek isteyenlerin tercih ettiği bir okuldur. Ayrıca imam hatip lisesinde anketimizi LGS sınavı ile okula alınan Anadolu İmam Hatip Lisesinde uyguladık ki, bu okuldaki öğrencilerin bir kısmı puanlarının yüksekliği nedeni ile başka bir okulu tercih edebilecekken, gerek kendi gerekse ailelerinin isteği üzerine bu okula gelmiştir. Bu da, bu okuldaki anket uyguladığımız öğrencilerin zihin gücünün Anadolu Lisesi öğrencileri gibi yüksek olduğu anlamına gelir. Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi'nde ki öğrenciler sınav ile bu okula alınmaktadır. Bu nedenle bu okuldaki öğrenciler de zeki ve başarılı gençlerdir. Bu okuldaki öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ve eğitim seviyesi de yüksek ve bununla ters orantılı olarak dindarlık düzeyi düşüktür. Çalışmamızda öğrencilerin okulları ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair hipotezimizi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır dindarlık düzeyi açısından ilk sırada İmam Hatip Lisesi yer almakta ve bunu sırasıyla Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Antalya Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi takip etmektedir (Bknz: Tablo 2.9)

Çalışmamızda okullara göre dini propaganda ile karşılaşma oranları dindarlık düzeylerine göre farklılaştığı kabul edilerek, dindarlık düzeyi en düşük olan okulların dini propaganda ile en çok karşılaşanlar olduğuna dair hipotezimizi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Anket uyguladığımız tüm okullardaki öğrenciler, dini propaganda ile karşılaşmışlardır. Dini propaganda ile karşılaşan okullar dindarlık düzeyine uygun olarak en yüksek % 46,3 ile Fen Lisesi, ikinci sırada % 44,7 ile Anadolu Lisesi'dir (Bknz: Tablo 2.10). Dini propaganda hakkında bilgilerinin olup olmadığına dair sorumuzda da, dini propaganda ile karşılaştıklarından dolayı bilgisi olduğunu ifade edenlerden % 21,1 ile en yüksek Anadolu Lisesi, İkinci sırada %14,9 Fen Lisesi öğrencileri yer almaktadır (Bknz: Tablo 2.25). Başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izleyenlerden en yüksek orana %73,1 ile Fen Lisesi, ikinci sırada %69,7 ile Anadolu Lisesi öğrencileri yer almaktadır (Bknz: Tablo 2.14). Bu da misyonerlerin dini bilgisi zayıf ve dindarlık düzeyi düşük, kendi dinlerine çok da bağlı olmayan gençleri hedef seçtiğini düşündürmektedir. Dini propaganda ile karşılaşma oranları bakımından en yüksek Anadolu ve Fen Liselerinin bulunması, bu

okuldaki öğrencilerin zeki ve geleceğinin parlak olmasından kaynaklanıyor. Özellikle Fen Lisesi öğrencilerinin yaklaşık olarak diğerlerinden dört kat daha fazla karşılıksız burs teklifi almaları, bu gençlerin gelecekte önemli konumlara gelme şanslarının yüksek olması nedeni ile misyonerleri onlar ile ilgilenmeye sevk etmektedir (Bknz: Tablo 2.10). Ayrıca bu iki okulda dil eğitimin görülmesi ve farklı kültürlerle açık olması misyonerlerinde onlara yaklaşmalarını kolaylaştırmaktadır.

Çalışmamızda okullara göre dindarlık düzeyi düştükçe başka dine ilgisi olan ve başka dini benimsemeyi düşünen öğrencilerin oranının arttığına dair hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Başka dini benimsemeyi düşünenlerin sıralanışı en yüksekten başlayarak şöyledir: %27,5 ile Güzel Sanatlar Lisesi, %23,9 ile Fen Lisesi, %17,1 ile Anadolu Lisesi (Bknz: Tablo 17). Başka dine ilgileri olmasında en yüksek orana %33,3 ile Güzel Sanatlar Lisesi sahiptir. Diğerleri de sırasıyla %20,9 ile Fen Lisesi, %26,9 ile Anadolu Lisesi, %26,7 ile Antalya Lisesi izler. En düşük oran %8,2 ile Kız Meslek ve İmam Hatip Lisesi'ne aittir. (Bknz: Tablo 2.18). İmam Hatip Lisesinde anket uygulamamız sırasında bu soruya “evet” diyen öğrenciler özellikle sözlü olarak bunun sadece bir merak olduğunu belirtmişlerdir. Esasen gençlerin başka dinleri merak etmeleri olumlu bir durum olarak görülmelidir. Onların bu merakının, onları kendi dinlerinden koparacağından endişe etmeye gerek yoktur. Belki de bu durum onlara farklı dinler ile kendi dinlerini mukayese etme ve kendi dinlerinin üstün yönlerini görerek dinlerine daha sıkı bağlanma ve atalardan devr alınan taklitçi bir din anlayışından bilinçli bir dindarlık anlayışına yükselmelerini sağlayacaktır. İnsanların farklı dinleri merak ederek araştırmaları İslam'ı açıdan bakıldığında olumlu ve olması gereken bir durumdur. Farklı dinleri tanımadan toplumda hazır buldukları dini, sosyal uyumun bir gereği olarak kabul etmek suretiyle elde edilen dindarlık hem çok sağlam ve sağlıklı bir dindarlık değildir. Hem de hakkı hakikati bulmaya manidir. Hâlbuki İslam'ın gayr-i müslimler arasında kabul görmesi her şeyden önce, bu dinin onlar tarafından bilinmesine bağlıdır. Bu itibarla dini merak İslam'ı açıdan olumlu görülmektedir. Nitekim başka din mensuplarının merakı nedeni ile gerçekleşen İslam'ı araştırmalar sonucu bir çok ihtida olayı gerçekleşmiştir.

Öğrencilerin ilgi duydukları dinlere baktığımızda, onların en çok (%11,6) Hristiyanlığı merak ettiklerini görürüz. Burada en yüksek orana %17,6 ile Güzel

Sanatlar Lisesi yer alır (Bknz: Tablo 2.19). Bu okulda ki öğretmenler ile görüşmemizde okullarında din değiştirerek Hristiyanlığı tercih eden öğrencilerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu da onların Hristiyanlığa karşı ilgisini artırmaktadır. İkinci sırada Anadolu Lisesi yer almaktadır. Bu okulda dil eğitimi verilmesinden dolayı farklı kültürlerin merak edilmesi ile birlikte lisenin bulunduğu yerin kiliseye yakın olması öğrencileri o kültürü öğrenmeye yöneltmektedir. Ayrıca misyonerlerinde bu öğrencilere yaklaşımını kolaylaştırmaktadır. Bu okuldaki öğretmenler ile görüşmemizde, okullarındaki öğrencilerin gruplar halinde kale kapısında buluna kiliseyi ziyaret ettiklerini, bu ziyaret çok fazla artınca aile birliği olarak bu kiliseye giderek öğrencilerini toplamak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ile yaptığımız söyleşide de, bu kilisede insanların güler yüzle karşılandığından, kütüphane ve çay ocağı olan bir kafeteryasının olduğundan, bu ortamda çok rahat bir sohbet ortamının oluştuğu ve bu nedenle kilisedeki bu mekânın insanı çektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Biz de bu kiliseyi ziyaret ettik. Ziyaretimiz sırasında bizi çok sıcak karşıladılar. Kiliseyi dolaşmak istediğimizi belirttik, bize refakat ettiler. Niçin geldiniz şeklinde hiçbir soruya muhatap olmadık. Çay ocağının ve kütüphanenin bulunduğu bir ortamda din adamı ve din değiştiren iki genç ile görüştük. Ayrıca Pazar günü ayine katıldık. Ayin sırasında ve sonrasında çok farklı kültürden insanların bir arada bulunduğu, yargılamayan çok sıcak bir ortamın olduğunu fark ettik. Hristiyanlığı tercih eden Kerim Hristiyanlığı tercih sırasında bu sıcak ortamdan etkilendiğini belirtmiştir. Başka dine ilgi bakımından üçüncü sırada %12,8 ile Antalya Lisesi yer alır. Dördüncü sırada Fen Lisesi yer alsa da bütün dinlere ilgi bakımından %7,5 ile en yüksek orana bu okul sahiptir. Ayrıca Budizm'e ilgisi olan bir öğrenci bu okuldandır. Bu da bu ilginin daha farklı dinleri öğrenme merakından da kaynaklandığını bize gösterir.

Dindarlık seviyesi düştükçe mensup oldukları dinden uzaklaştıran olumsuz dini tecrübe yaşayanların oranının arttığına dair hipotezimizi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Dindarlık seviyesi en düşük olan Fen Lisesi, dinden uzaklaştırmacı bir tecrübe yaşayanlarda en yüksek orana sahiptir. İkinci sırada %11,8 ile Güzel Sanatlar Lisesi, üçüncü sırada %10,5 ile Anadolu Lisesi yer alır. En düşük orana %1,6 ile Kız Meslek Lisesi sahiptir (Bknz: Tablo 2.22).Yaşadıkları dini tecrübenin dinden uzaklaştırmacı bir etki yapan öğrenciler de en yüksek oran %4,5 ile Fen Lisesi, ikinci

sırada %3,9 ile Anadolu Lisesi'dir (Bknz: 2.23). Bu tecrübenin dinden uzaklaştırıcı etki yapmadığını belirtenler ise, İmam Hatip ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileridir. Gence doğru bir dini bilgilendirme yapılmamışsa, çevresinde gördüğü ve medyanın kendisine yansıttığı kadarı ile din hakkında bir bilgiye sahip olacaktır. Öğrenciler olumsuz dini tecrübe olarak genelde televizyonda olumsuz bir kimlik olarak yansıtılan çarşafli kadın ve şalvarlı erkekler olarak tasvir edilen dindarları ve birbirleri ile çelişen açıklamalar yapan din adamlarını ve İslam ülkelerinin geri kalmışlığını ve sık sık kendilerin Müslüman olarak adlandıran teröristler tarafından işlen terör eylemlerini göstermesi, onların İslami gördüklerine göre değerlendirdikleri sonucu çıkar. Fakat dinin hakikatinin öğretildiği, ailesinden din hakkında doğru bir bilgilendirme yapılan ve evlerinde gerçek dini yaşamı evde gören gençler ise yansıtılan bu olumsuz İslam imajından etkilenmemektedir.

Çalışmamız da, dindarlık düzeyinin yüksek olması diğer dinlere karşı ilgiyi de artırdığına dair hipotezimizi doğrulayıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Dini propaganda ile karşılaşmada İmam Hatip Lisesi dindarlık düzeyi en yüksek olduğu halde üçüncü sırada yer almaktadır (Bknz: Tablo 2.10). Bu oranı yüksek kılan, dini propaganda içerikli yayın alanların fazlalığıdır. Din ile ilgisi olmayanlar için dini yayınlar hiçbir şey ifade etmemektedir. Fakat din ile iç içe olan kişinin dini yayınlar dikkatini çekmektedir. Bunda amaç, kendi dini inançlarının doğruluğunu farklı dini inançları öğrenerek test etmektir. Bu da bilinçli bir dini yaşam için gereklidir. Dini iç dünyalarında içselleştirenler için karşı tarafın dinini öğrenmek, dinlerine daha çok sarılmalarına neden olmaktadır. Dini propaganda karşısında kendi dinlerine daha çok sarılanların, dindarlık düzeyi yüksek olan İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin olması bu tezi doğrulamaktadır. Bknz: Tablo 2.13

Şeklen dindarlık seviyesi yüksek olduğu halde kendi dini içselleştirememiş öğrencilerin farklı inanışlara yönelebileceğine dair hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. İmam Hatip Lisesinden bir öğrenci arkadaşının tercih ettiği dine karşı ilgisinin arttığını belirtmiştir (Bknz: Tablo 2.11). Aynı öğrenci, başka din mensubu ile karşılaşmasının kendisini onun dinine yaklaştırdığını belirtmiştir. (Bknz: Tablo 2.16). Bu öğrenci dini inancının kendisini ruhen tatmin etmediğinden dolayı başka bir dini benimsemeyi düşündüğünü belirtmiştir (Bknz: Tablo 2.17). Eğer kişi dini şeklen ritüeller olarak yapıyor, fakat bu dini yaşantı onu ruhen tatmin etmemiş,

zihnindeki sorulara cevap bulamamışsa tamamen dinden uzak yaşamak yerine yeni dini arayışlara yönelebilmektedir. Kilisede görüştüğümüz Hristiyanlığı tercih etmiş 23 yaşındaki Nesrin, ailesinin orta derecede dindar olduğunu, fakat ibadetlerin niçin yapıldığına dair sorularına doyurucu cevap alamadığından dolayı ilk önce ateistliği tercih ettiğini, fakat bunun onu tatmin etmediğini ve yeni bir dini arayış içine girdiğini belirtmiştir. Ayrıca İmam Hatip Lisesi'ndeki bu öğrenci son yıllarda toplumumuzda dine, dindara ve dini kurumlara karşı oluşan olumsuz bakış açısından özellikle İmam Hatip Liseli olmasından dolayı etkilendiği için bu ezikliği giderebilmek veya İmam Hatip Lisesi'nde okumak istemediği halde ailesinin isteği üzerine geldiği okulda ailesine tepki için başka bir dini benimsemeyi düşünmüştü olabilir.

Mutsuz çocukluk ve ergenlik, gencin yeni dini arayışlara yönelmesine ve marjinal gruplara katılmasına sebep olarak gösterilmektedir. Mutsuzluğa sebep olan olaylarda, anne babanın ayrı olması, anne ve babanın birinin ölümü veya intiharı gösterilmektedir.¹⁰⁴ Satanist gibi gruplara katılanlar üzerinde yapılan araştırmalar da, Satanist gençlerin genelde daha çok parçalanmış ailelerden gelen, anne ve babasından gereken ilgiyi görmeyen, ailesin de aradığı huzur bulamayan, okul da arkadaş çevresi tarafından dışlanan, yalnızlığa itilen ergenlik dönemini sıkıntılı geçiren gençler olduğu görülmüştür.¹⁰⁵

Anne veya babadan ayrı olanlar evde alamadıkları duygusal desteği dışarıda aramaktadır. Bu arayış içinde olan gençlerin daha kolay yönlendirilebileceğini hesap eden misyonerler, onlara aradıkları duygusal desteği vererek kendi dinlerine çekmeye çalışmaktadır. Her insan gibi gençlerde sevilme, ilgi görmek, değer verilme, adam yerine konulma, beğenilme, takdir edilmek, grup içinde statü sahibi olmak ve bunun rol gereklerini yerine getirmek ister. İçine gireceği dini gruplarda genç bu gibi psiko-sosyal ihtiyaçlarına cevap arar. Dini gruplarda gençlerin bu tür ihtiyaç ve güdülerinin doyumuna önem vererek, onları kazanma yoluna gitmektedir. Ülkemizde din değiştirenlerin kilisede belirli görev ve sorumlulukların verilmesi bunun bir göstergesidir. Bizde Hristiyanlığı seçen Kerim ile

¹⁰⁴ Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.36

¹⁰⁵ Güç, Satanizm, s.257

görüşmemizde, kendisine ayin yönetme gibi önemli görev ve sorumlulukların verildiğini belirtmiştir.

Çalışmamızda anne ve babadan ayrı olma ile yeni dini akımlara meyil etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne veya babadan ayrı yaşayanların yeni dini akımlara meyledenlerin oranları (%5,1) anne ve baba ile birlikte yaşayanların oranlarına göre (%0,5) yedi kat daha yüksek olduğu görülmüştür. (Bknz: Tablo 2.27)

Çalışmamızda, başka dinlere ilgi ile anne veya babadan ayrı olma arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Başka dine ilgisi olanlardan anne ve babadan ayrı olanların oranı (%20,5) birlikte olanların oranına göre (% 14,6) daha yüksektir (Bknz: Tablo 2.28)

Yapılan araştırmalar, yaşanan yerin büyüklüğüne göre dindarlık düzeyinin değiştiğini ortaya koymuştur. Yaşadığı yerin köy ya da şehir olması, büyük ya da küçük olması ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.¹⁰⁶ Çalışmamızda öğrencilerin en çok kaldıkları yerleşim birimine göre dini propaganda ile karşılaşma oranları arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair hipotezimizi destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Dini propaganda ile karşılaşma oranları köyden şehir ve büyük şehre doğru artmaktadır. Hristiyanlık dininin propagandası ile karşılaşanlardan uzun süre şehir ve büyük şehirde kalanların toplam oranı köyde ve kasabada kalanların toplam oranından yaklaşık dört kat daha yüksektir. Yehova Şahitlerinin propagandası ile karşılaşan üç öğrencinin de uzun süre kaldıkları yerleşim birimi büyük şehirdir. Şehir hayatının toplumsal kontrolden uzak olması dini propaganda faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Satanizm ile karşılaşanlar ise kasaba, şehir ve büyük şehirde birer öğrencidir. Satanizm ile karşılaşmada oran olarak uzun süre kasabada kalanların şehir ve büyük şehirde kalanların toplam oranından üç kat daha yüksektir (Bknz: Tablo 2.30)

Başka din mensupları ile karşılaşma oranları yerleşim birimlerine göre birbirine yakın olsa da karşılaşma yolları bakımından farklılık göstermektedir. Çeşitli yayınlar yolu ile karşılaşma oranı, uzun süre köyde kalanlarda uzun süre kasaba ve şehir de kalanlara göre yaklaşık üç kat daha fazladır. Kadın ve erkek ilişkisi ile ve daha önce o dini benimseyen kişilerin etkisi ile başka din mensupları ile karşılaşanlar

¹⁰⁶ Onay, Dindarlık Etkileşim ve Değişim, s.120

sadece uzun süre şehir ve Büyükşehir de kalanlara aittir. Uzun süre Büyükşehir de kalanlar yurt gezisi sırasında başka din mensupları ile karşılaşmıştır. Arkadaş aracılığıyla başka din mensupları ile karşılaşanlarda şehir ve Büyükşehir'de kalanların toplam oranı köy ve kasabada kalanların toplam oranına göre daha yüksektir (Bknz: Tablo 2.31). Şehir hayatı çok farklı kültürde insanları barındırmaktadır. Özellikle Antalya'nın turizmin merkezi olması başka dini inanca sahip insanlar ile karşılaşma oranını da artırmaktadır.

Ülkemizde, İlköğretim ve ortaöğretim dışında ailelerin isteğine bağlı olarak din eğitimi alınmaktadır. Bu eğitim Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an Kurslarında ve camilerde verilmektedir. Ayrıca evde kitap, kaset, film gibi yazılı, sesli ve görüntülü eserlerden faydalanarak dini konularda bilgi edinilmektedir. Bunların dışında evde baba, dede, nine gibi aile fertlerinden veya komşu gibi değişik yollardan isteğe bağlı dini bilgi edinilmektedir.

Dindarlık düzeyini ölçen araştırmalarda, okul dışında isteğe bağlı olarak din eğitimi alanların dindarlık düzeyinin bu eğitimi almayanlara göre biraz daha yüksek bulunmuştur.¹⁰⁷ Bizim dindarlık düzeyi ile ilgili ölçeğimizde, okul dışında başka kanallardan destekleyici din eğitimi alanlardan tamamen ve kısmen dinin gereklerini yerine getirenlerin oranı almayanlara göre yüksek bulunmuştur. Dindar olmadığını ve dinsiz olduğunu ifade edenlerde bu oran, okul dışında başka kanallardan dini bilgi alanlara göre almayanlarda yüksektir (Bknz: Tablo 2.34)

Film dolaylı bir propaganda aracıdır ve telkin kuvveti diğer propaganda araçlarına göre oldukça yüksektir.¹⁰⁸ Sinemanın etkisinin artması ile beraber, dini propaganda aracı olarak kullanılma oranını da artırmıştır. Son olarak bunu Hz İsa'nın hayatını canlandıran "Tutku" filminde şahit olduk. Bu film ülkemizde büyük bir seyirci kitlesi tarafından izlenmiştir. Kilisede görüştüğümüz Nesrin, Hristiyanlığı tercih etmeyi iki yıl boyunca düşündüğünü fakat "Tutku" filminin onun karar vermesinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. .

Öğrencilerden %57,2'si başka dini hoş gösteren dini propaganda içerikli film izlemişlerdir. Film izleyen öğrencilerden %38,3'ü kendisinde dinlere yaklaşımında

¹⁰⁷ Onay, Dindarlık Etkileşim ve Değişim, s.190

¹⁰⁸ Özsoy, Propaganda, s.355

hiçbir farklılık yaratmadığını belirtmiştir. %13,8'inin kendi dinine bağlılığı artmıştır. Sadece %5,1'lik bir oran karşı tarafın dinine yaklaştığını belirtmiştir. Bu propagandadan etkilenme düzeyi en yüksek olan %15,0 ile özel hocadan din eğitimi alanlarda görülmektedir ki, bu oran başka kanallardan dini bilgi almayanlar, dini kitaplardan ve cami görevlilerinden dini bilgi alanlara göre yaklaşık üç kat; Kur'an Kursu kanalı ile dini bilgi alanlara göre beş kat daha yüksektir. Fakat bu film sonucu kendi dinine bağlılığı artanlarda en yüksek orana yine %25 ile özel hocadan ders alanlara aittir (Bknz: Tablo 2.35). Hiçbir zaman okul dışında alınan din eğitimi tek başına dindarlık seviyesini belirlemez. Din eğitimi dindarlık için gereklidir. Fakat din eğitimi verilirken onun yöntemi, dersin içeriğine dikkat edilmezse, bireysel ve çevresel faktörler dikkate alınmazsa bazen genci dinden uzaklaştırıcı etki yapabilmektedir.

Genç evde devamlı anne babası ile çatışma halinde ise evde bulamadığı huzuru dışarı da arayacaktır. Batıda yapılan çalışmalarda yeni dini akımlara katılanların kendi ailelerine yabancılaşmış, hayatları düzenli olmayan gençler olduğu bulunmuştur.¹⁰⁹ Ulman yaptığı araştırmalarda, mutsuz bir çocukluk veya ergenlik döneminin farklı dini inanışlara yönelme nedeni olarak ortaya koymuştur.¹¹⁰ Özellikle misyonerler, evde bulamadığı emniyeti ve huzuru dışarıda arayan bu gibi gençlere aradıkları huzur ve emniyeti sunarak, kendi dinlerine çekmeye çalışmaktadır. Araştırmamızda, annesi ile devamlı çatışma halinde olan gencin diğerlerine göre dini propaganda ile karşılaşma oranının yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Annesi ile devamlı çatışma halinde olanların dini propaganda ile kız arkadaşı (%7,7), erkek arkadaşı (%7,7) ve internet aracılığıyla (%7,7) karşılaşmaları ve diğerlerine göre bu oranların yüksek olması, onları evde ki huzursuzluğun farklı arayışlar içine soktuğunu gösterir (Bknz:Tablo 2.36) Annesi ile devamlı çatışma içinde olanlarda bir başka dini benimsemeyi düşünme oran %25 ile diğer oranlar göre yüksektir (Bknz:Tablo 2.37).Ayrıca bir başka dine ilgisi olanların oranı, annesi ile devamlı çatışma içinde ve (%33,3) ara sıra çatışma halinde olanların (%19) annesi ile ilişkisinin normal (%3,1), iyi (%13,1) ve mükemmel olanlara (%20,2) göre yüksek olduğunu görürüz (Bknz:Tablo 38). Babası ile devamlı çatışma halinde

¹⁰⁹ Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.36

¹¹⁰ Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.47

olanlarda %46,2'lik oran, bir başka dinin ilgileri çektiğini belirtmiştir. Bu oran, babası arasındaki ilişkinin mükemmel, iyi ve normal olanlara göre yaklaşık üç kat daha, babası ile ara sıra çatışma halinde olanlara göre yaklaşık beş kat daha yüksektir (Bknz:Tablo 39). Bu dinlerin ilgilerini çekme nedenlerine baktığımız zaman babası ile devamlı çatışma halinde olanlar %23,1'lik en yüksek oranla o dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme, %7,7'lik oranla maddi sıkıntıların yok olacağı inancı, kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi ve ahlaki prensipler ve sosyal konulardır ve bu oranlar diğer oranlara göre yüksektir (Bknz:Tablo 2.40).Din değiştirenler üzerinde yapılan araştırmalar sert, ilgisiz bir babanın gencin aradığı güven ve emniyeti ona sunamadığı için dışarı da ona bu korunma duygusunu sunacak ona yol gösterecek yeni arayışlar içine girdiğini göstermiştir.¹¹¹ Misyonerlerin bu nedenle bu gibi gençleri kazanmaları daha kolay olmaktadır.

Çalışmamızda, ailelerin dine yaklaşımının, gençlerin dini propaganda karşısında ki tutumunu belirleyen önemli etkenlerden birisi olduğuna dair hipotezimizi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Tutumların oluşmasında anne baba faktörü bugün için psikolog ve sosyologlarca kabul edilen bir gerçektir. Çocuk çevresi ile bağlantıyı anne ve babası aracılığıyla kurar ve toplumsal değerlerin aktarıcısı olarak anne babasını örnek alır. Ailenin tutum ve davranışlarını model alan çocuk, onları taklit eder. Onların olay ve nesneler karşısındaki tutumlarını olduğu gibi benimser.¹¹² Yapılan araştırmalarda çocuklar ile anne ve babaları arasında tutumlar arasında büyük bir benzerlik olduğunu ortaya koymuştur. Çocuk için sosyo-kültürel hayatın başlangıcı ailesidir ve toplumun değerlerini ailesi vasıtasıyla öğrenir ve benimser.¹¹³ Toplum içinde en önemli değer koyucu olan dini de çocuk ailesi vasıtasıyla öğrenir.

Dini tutumların oluşmasında önem sırasına göre aile, kişiye ait fikirler ve okul (eğitim) olarak kabul edilmektedir.¹¹⁴ İnsan hayatının ilk gelişim çizgisi aile ile başlar ve ailenin etkisi hayatı boyunca devam eder. Ailenin bünyesinde din eğitimi çocuğu çok derin etkilemektedir. Dini tutumları öğrenilmesinde daha çok aile içinde

¹¹¹ Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.38

¹¹² Salih Güner, Davranış Bilimleri, Nobel yay., 2.baskı, Ankara/2000, s.312

¹¹³ Kerim Yavuz, Çocuğun Dünyası ve Gelişimi, Çocuk Vakfı Yay.,İst./1998, s.20

¹¹⁴ Mehmet Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş Yay., 2.Baskı,İst./1994, s.92

anne ve babanın dini söz ve davranışları rol oynar. Din bir aile için ne kadar önemli ise çocuğunda bu temayülü aynen alma ihtimali o kadar fazladır. Anne ve babası dini konularda aynı inancı paylaşan çocuk doğrudan onların dini inançları ile özdeşleşmektedir. Anne ve baba farklı dini inanışları benimsiyorsa, gençte ergenlik yıllarından başlayarak yeni dini arayışlara yönelebilmektedir. Ali köse'nin de İngiltere'de din değiştiren İngilizler üzerinde yaptığı araştırmada da din değiştirenle arasında anne ve babasının farklı dini inanışları paylaşanlar bulunmuştur.¹¹⁵ Bizim de kilisede görüştüğümüz Ekrem'de, anne ve babasının farklı dini inanışlara sahip olduğunu belirtmiştir.

Genç söylenen sözler ile davranışlar arasında çelişkilerin bulunduğu bir ortamda yetişiyorsa, bu güvensiz ortam onlara güven ve emniyet sunan yeni dini ortamlara yönlendirebilmektedir. Eğer baba dini inançtan söz ediyor fakat sevgi göstermiyorsa, genç babasının sevgisizliğinin nedenini onun dini inancında görecektir. Onun dini inancından uzak durarak ona karşı tepkisini koyacaktır. Din değiştirenler arasında sadece anne ve babasının kızdırmak için farklı dini tercih edenler bulunmuştur.

Çalışmamızda da anne ve babanın dindarlık düzeyinin öğrencilerin dine yaklaşımını doğrudan etkilediğini gördük. Öğrencilerin dindarlık düzeyi genelde anne ve babanın dindarlık düzeyi ile orantılıdır. Öğrencilerden dinsiz olduğunu ve dindar olmadığını belirtenlerin oranları, anne ve babanın dindarlık düzeyi düştükçe yükselmektedir. Aynı şekilde kısmen ve tamamen dinin gereklerini yerine getirdiğini belirtenlerin oranları ise; anne ve babanın dindarlık düzeyi arttıkça yükselmektedir. Yeni dini akımlara meyli olanlara baktığımız zamanda; anne ve babanın dindarlık düzeyi orta olandan oldukça zayıf olana doğru artmaktadır (Bknz: Tablo 2.41; 2.47)

Bir başka dini benimsemeyi düşünenlerin oranları, anne ve babanın dindarlık düzeyi düştükçe artmaktadır (Bknz:Tablo 2.42;2.48). Evde bir dini eğitimi almayan genç dini, çevresinde gördüğü dindarlara göre değerlendirmektedir. Çalışmamızda başka dini benimseme nedeni olarak din adamlarının olumsuz tutum ve davranışları olarak belirtenler ile dini inancının ruhen tatmin etmemesini gösterenlerin oranları anne ve babanın dindarlık düzeyi düştükçe artmaktadır. Bu da, evde dini yaşantıdan

¹¹⁵ Köse, Neden İslam'ı Seçiyorlar, s.39,40

uzak yetişen gencin dindarların ve din adamlarının olumsuz davranışlarından daha çok etkilendiği için mensup olduğu dini benimseyemediği anlamına gelir.

Din eğitimi veren anne ve babanın katı tutumunun başka dini benimsemeye yönelttiğini belirtenlerin anne ve babanın dindarlık düzeyi orta ve çok iyi olanlarda görülmesi, katı din eğitimin bir başka dini arayışa yöneltebileceğine dair hipotezimizi desteklemektedir (Bknz:Tablo 2.42;2.48)

Dini propaganda faaliyetleri karşısında tutumlarına baktığımız zaman; Anne ve babanın dindarlık düzeyi oldukça zayıf ve çok iyi olanlar tamamen dini propagandanın yasaklanmasını istemektedirler (Bknz:Tablo 2.46;2.51). Burada bu tercihin nedenleri arasında farklılık bulunmaktadır. Anne ve babanın dindarlık düzeyi çok zayıf olanlar bütün dinlerin dini faaliyetlerine karşıdır. Bunu da anket formlarında belirtmişlerdir. Anne ve babanın dindarlık düzeyi oldukça iyi olanlar ise; mensup oldukları din dışında diğer dinlerin propagandasına karşı çıkmaktadır. Dini propaganda hakkında bilgilendirmesini isteyenler ise, aynı şekilde anne ve babanın dindarlık düzeyi ile birlikte artmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Farklı kültürlerin buluşma yeri olan Antalya’da gençliğin dini propaganda ile karşılaşma oranı, etkilenme düzeyi ve dini propaganda karşısındaki tutumlarını ölçmek amacıyla, farklı sosyo-kültürel kesimlerin tercih ettiği yedi lisede uyguladığımız anket çalışması ile aşağıdaki sonuçlara ulaştık.

- Öğrencilerin %81’7’si kısmen veya tamamen dinin gereklerini yerine getirdiğini belirtmiştir. Bu bize, gençliğin büyük bir oranda dinlerine bağlı olduğunu gösterir (Bknz:Tablo 2.9)

- Öğrencilerin %13,2’si başka bir dinin propagandası ile karşılaştığını belirtmiştir (Bknz:Tablo 2.30). Antalya’nın farklı din ve kültüre sahip insanları barındırdığını düşünürsek, bu oranın oldukça az olduğunu görürüz

- Başka dini propagandası ile karşılaştığını ifade eden %13,2’lik oran içinde %11,8’i Hristiyanlık propagandası ile karşılaşmışlardır (Bknz:Tablo 2.30). Özellikle Antalya’da Hristiyanlığa ait kutsal mekânların bulunmasının Hristiyanları bu bölgeye daha çok çekmesi ve Hristiyanlığın filmler yolu ile en çok propagandası yapılan din olması, onun gençler üzerindeki etkisini artırmaktadır.

- Öğrencilerin %33,2’si doğrudan veya dolaylı olarak dini propaganda yöntemleri ile karşılaşmışlardır. Öğrencilerin en çok dikkatini çeken yöntem %14 ile filmler yolu ile yapılan dini propaganda ve %9,4 ile başka dini tanıtan dini propaganda amaçlı yazılı yayınlardır (Bknz:Tablo 2.1).

- Dini propaganda sonucu karşı tarafın dinine yaklaşanlarda oran yazılı dini propaganda araçları ile %0,2 (Bknz:Tablo 2.13), görsel yayınlar ile %5,1 (Bknz:Tablo 2.14), yüz yüze görüşmelerde %3’dür (Bknz: Tablo 2.14). Bu oran oldukça düşüktür ve gençliğin başka dini inançlara ilgilerinin daha çok meraktan kaynaklandığını bize gösterir.

- Öğrencilerin %57,2’si başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediklerini belirtmiştir. Bunlardan sadece %5,1’lik bir oran, bu film sonucu karşı tarafın dinine yaklaşmıştır (Bknz:Tablo 2.14). Farklı kültürleri benimsetmek ve başka dine çekmek amacıyla yapılan filmlerin gençlerin daha çok ilgisini çekmesi ile birlikte onlar üzerindeki etkisi çok azdır

-Öğrencilerin %17,6'sı dini propaganda yolu ile din değiştiren arkadaşının olduğunu belirtmesi, çok az da olsa gençler arasında dini propaganda yolu ile din değiştirenlerin varlığını bize gösterir (Bknz:Tablo 2.11).

-Öğrencilerden %86,6'sı başka bir dini benimsemeyi düşünmemiştir. Sadece %11,7'lik bir oran, başka bir dini benimsemeyi düşündüğünü belirtmiştir. Bunun nedeni olarak %7,3'ü din adamlarının ve dindarların olumsuz tutum ve davranışlarını göstermeleri, gençleri olumsuz olarak en çok etkileyenin dini yaşayan ve anlatan dindarların olduğunu ortaya koyar (Bknz:Tablo 2.17).

-Öğrencilerin dini propaganda ile karşılaşma ve etkilenme düzeyini ve dini propaganda karşısındaki tutumunu cinsiyeti, ailenin eğitim, gelir ve dindarlık düzeyi ve anne ve baba ile arasındaki ilişki belirlemektedir.

-Ailesi içinde gereken ilgi ve sevgiyi bulamamış, kendisini güvende hissetmeyen, doğru bir dini bilgilendirme yapılmamış gençlerden farklı dini arayışlar içine girenlerin oranı yaklaşık %10'dur (Bknz:Tablo 2.23).

-Öğrencilerden %80,4'ünün başka bir din ilgisini çekmemiştir. Sadece %15,1'i başka bir dine ilgi duyduğunu belirtmiştir (Bknz:Tablo 2.18). Dinler arasında %11,6 ile en fazla Hristiyanlık gençlerin ilgisini çekmektedir (Bknz:Tablo2.19). Bu ilgide %6,5 ile o dine mensup insanların kültüründen etkilenme rol oynamaktadır (Bknz:Tablo 20).

-Öğrencilerin %60'1'i dini propaganda yolu ile insanların aldatıldığını düşünmektedir. Sadece %12,7'si dini propagandaya olumlu bakmaktadır (Bknz:Tablo 2.24).

-Öğrencilerin yaklaşık %75'i dini propaganda ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kuruluşlarca bilgilendirilme istemektedir (Bknz: Tablo 2.4).

-Öğrencilerden %47,2'si dini propaganda karşısında insanların bilgilendirilmesi taraftarıdır. %25,8'i kısmen veya tamamen yasaklanmasını, %3,1'ü tamamen serbest bırakılmasını istemektedir (Bknz:Tablo 2.5).

-Gençlerin %73,9'u maddi zorluk içinde bulunan kimseleri başka dine çekmek amacıyla yapılan yardımlara olumlu bakmamakta ve bu yolla insanların aldatıldığını düşünmektedir (Bknz:Tablo 2.21)

Ortaöğretim gençliği üzerinde yaptığımız anket çalışmasında gençlerin büyük çoğunluğunun dinlerine bağlı olduğunu gördük. Bununla beraber din adamlarının medyada dini konularda üzerinde farklı fikirleri ortaya koymaları, medyanın reyting hesaplarına alet olarak kavgacı ve saldırgan bir görüntü vermeleri gençlerin zihnini karıştırmakta, dinleri hakkında şüphenin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, din adamlarının televizyon ekranlarında dini konuları tartışırken, her yaştan insanın ve özellikle çocuk ve gençlerin onların davranışlarından olumsuz yönde etkileneceklerini unutmamaları gerekir.

Toplum içinden dini soyutlayamayacağımıza göre, gençler de dinin etkisinden uzak kalamayacaktır. Bu işin uzmanı olmayan kişilerin pedagojik olmayan yöntemler ile gençlerimize dini bilgi sunmaları, onları mensup oldukları dinden uzaklaştırarak başka bir dini arayış içine sokabilmektedir. Bu da gençlerimiz üzerinde dini propagandanın etkisini artırmaktadır. Toplumumuzu çok farklı dini inançların sardığı bir dönemde, gençlerin dini propagandadan etkilenmeden kendi tercihlerini yapabilmeleri için uzman ellerden yeterli bir din eğitimi almaları gerekir. Gençliğimize din eğitimi verirken, bunun bilgisi ile donanmış ve gereken pedagojik formasyona sahip kişiler eli ile verilmelidir. Genç verilen bilgi kadar bilginin veriliş şekline de etkilenebilir. Onlara dini bilgi verilirken baskıcı bir tutum izlenirse, gencin zihninde din olarak o kişinin davranışları kalacak; o da onu dinden uzaklaştıracaktır. Zira gençler kendisine din eğitimi verenler, din adamı ve dindarlar ile dini özdeşleştirebilmektedir.

Din öğreticilerinin neden ve niçinler üzerinde durmadan dini kuralları öğretmesi, gençleri mensup oldukları dinden uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle dini bilgi verilirken emir ve yasaklarının öğretimi ile beraber, niçin ve nedenlerinin üzerinde durularak dinin özünün verilmesi gerekir. Yoksa gencin aklına İslam dini deyince emir ve yasaklar geliyor; bu da onu dinden uzaklaştırarak yeni dini arayışa yöneltebiliyor. Din eğitimcileri, dini bir kurallar mecmuası ya da emir ve yasaklar sistemi olarak sunmak yerine, dindeki inanç ve ibadet esaslarını, insan davranışlarını düzenleyen emir ve yasakları, din bilimleri ve insan bilimlerinden destek alarak, birey ve toplum açısından taşıdıkları önem ve anlam ve sağladıkları yararlarla birlikte sunmalıdırlar. Eğer din ilmi, akli, hissi, temellere dayandırarak öğretirlerse,

din yaşanan hayatın bir parçası olur ve hayatın içinde bir anlam taşır. Gençler kendi dini inançlarını içselleştirebilirse farklı dini arayışlara yönelmezler.

Gençlerin bu dönemde en çok rahatsız oldukları, giyim kuşamları ve davranışlarından dolayı yargılanmaktır. Onlar yargılanmaktan daha çok anlaşılma, kurallardan daha çok sevgi ve ilgi ister. Onlara, bu ortamı sağlayan mekânlar çekici gelmektedir. Antalya’da kale kapısındaki kilisede gençlerin oturacakları, rahatlıkla sohbet edecekleri serbest bir mekânın varlığı, gençleri bu kiliseye yönleltmektedir. Bu mekânda giyimi kuşamı ve davranışları ile yargılanmadığını bilmek onları burada tutmaktadır. İbadet mekânlarımızı gençliği çekebilecek şekilde tekrar düzenlenmesi, camilerin yanına kütüphanenin yer aldığı kafeterya gibi gençlerin ilgisini çeken rahat sohbet ortamlarının oluşturulması gerekir. Gençler dini, ahlaki, manevi ve ruhsal problemlerinin çözümü konusunda yardım almak üzere hiç değilse şehirlerde, Diyanet İşleri Başkanlığınca il müftülüğüne bağlı dini danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunan mekanlar ihdas edilmeli. Uzman kişilerin gözetimindeki bu yerler birer resmi daire olmaktan çok gençlerin kitap okuyabilecekleri, çay içip sohbet edebilecekleri, gerektiğinde dini sohbet ve konferans gibi faaliyetlerinde yapılabileceği rahat ve nezih ortamlar olmalı. Gençler isteğe bağlı olarak burada dini danışmanlık ve rehberlik hizmeti alabilmeli, dini bilgilerini artırmak için gerekli yayınlara ulaşabilmeli, uzmandan faydalanabilmelidir.

Gençlerin dini propagandaya ilgileri daha çok farklı dinlere meraktan kaynaklanıyor. Bu nedenle gençlere mensup oldukları dini öğretirken farklı dini inançları da tanıtmak gerekir. Böylece onlar bu konuda daha doğru bilgilere ulaşacak ve dini propagandadan daha az etkilenecektir. Ayrıca gençler farklı dini inanç ve gruplar ve onların propaganda yöntemleri ve amaçları hakkında bilgilendirilmelidir. Gençlerin dini propaganda hakkında bilgilendirilmeleri, dini propagandadan etkilenme düzeylerini düşürecektir. Gençlerinde büyük çoğunluğu böyle bir bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir.

Gençliği en çok etkileyen televizyon ve sinemadır. Filmler yolu ile batı medeniyetinin Hristiyanlık ile özdeşleştirilmesi ve geri kalmışlıkla İslamiyet’in birleştirmesi, gençlerin Müslüman kimliğinden utanmalarına ve Hristiyanlığa sempati ile bakmalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle misyonerlik faaliyetlerindeki

artışı dile getiren medyanın öncelikle, Müslümanlığı negatif bir kimlik olarak göstererek misyonerlerin işini kolaylaştıran yayınlardan uzak durmaları, yayınlarını İslamiyet ile Müslümanların yaptığı olumsuz davranışları birbirinden ayırt edici şekilde sunmaları gerekir.

Bugün için insanlara çok çekici gelen sevgi, eşitlik sözcükleri dini propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Bu sözcükler, hayattaki haksızlıklar karşısında isyan içinde olan, sevgi ve ilgiye ihtiyaç duyan gençlerimizi etkilemektedir. Gençlerin evde bulamadıkları sevgi ve ilgi arayışı misyonerlerin onlara yaklaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Gençlerimizin duygusal ihtiyaçlarını karşılırsak, farklı dinlerin propagandası karşısında onlar için endişelenmemize gerek kalmayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ADAMS, James F., Ergenliği Anlamak,Yay. Haz., Ali Dönmez, İmge Kitapevi, Ankara ,1995.

ARGLE, Michle, psychology and Religion, London and Newyork, Türkiye Bıçaklar Kitapevi, Ankara,2000

ARMANER, Neda, Din Psikolojisine Giriş, Ankara, Ayyıldız Matbaası,1980,

AYDIN, Mehmet, v.d., “Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, T.D.V.Y., Ankara, 2003,

AY, Mehmet, Emin, Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım, Timaş yay., 2.baskı, İstanbul, 1994.

BİLGİN, Beyza-SELÇUK, Mualla,Din Öğretimi, Akid Yay., Ankara,1991,

CERTEL, Hüseyin, Din Psikolojisi, Andaç Yay.,

CEVİZOĞLU, Hulki, Misyonerlik ve siyasal hristiyanlık, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara,2005.

CİLACI, Osman, Hristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri, D.İ.B.Y.,Ankara,1990.

COLE, Luelle-Morgan, Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi, Çev.,Belkıs Halim Vassaf, Milli Eğitim Basımevi,İstanbul,1985.

CÜCELOĞLU, Doğan, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul,1993.

DOĞAN, İsmail, Sosyoloji: Kurumlar ve Sorunlar, Sistem Yay., İst.,/2000

DÖNMEZER, Sulhi, Toplumbilimi, Beta Basım Yayın, İstanbul,1994.

EL-BUTİ, Said, Ramazan, Gençliğin Sorunları, Çev, Ercan Elbinsoy, Abdullah Ebu Talha, İstanbul,1990.

FRANKL, Victor E., Duyulmayan anlam çılgılığı, Öteki yay., Ankara,1995.

GÜÇ, Ahmet, Satanizm, D.İ.B.Y.Ankara,2002.

GÜNER, Salih, Davranış Bilimleri, Nobel yay.,2.baskı, Ankara,2000.

GÜNGÖR, Erol, Türkiye' de misyoner faaliyetleri, Ötüken Yayınevi, İstanbul,1999.

HOFFER, Eric, Kesin inançlılar, Çev., Erkıl Günur, İm Kitapları, İstanbul.

HÖKELEKLİ, Hayati, Ergenlik Çağı Gençlerin dini gelişimi, Bursa (Basılmamış Doktora Tezi),U.Ü.Sosyal. Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1983.

_____, vd.,Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi, Ankara Okulu yay., Ankara,2002,

HOOD, Ralph W.Ralph, Jr. Bernard Spilka, Bruce Hunsberger, Richard Gorsuch, The Psychology of Religion-an emprical approach, second edition, The Gulford Press, Newyork and London,1996.

KULA, Naci, Kimlik ve din,Ayışığı Kitapları,İstanbul,2001.

KULAKSIZOĞLU, Adnan, Ergenlik Dönemi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, İstanbul,1996.

KRECH, David, Richard S.Crutchfield,Sosyal Psikoloji, Çev, Erol Güngör, 3.Basım, Ötüken Neşriyat A.Ş.,İst.1999.

KÖKNEL, Özcan,vd.,Ana-Baba Okulu, Remzi Kitapevi, İstanbul,1993,

_____, Özcan,İnsanı Anlamak, Altın Kitapları Yayınevi, 6.basım, İstanbul,1997.

KÖKTAŞ, M.Emin, Türkiye'de Dini Hayat,İstanbul,İşaret Yay.,1989

KÖSE, Ali, Neden İslam'ı seçiyorlar,İ.S.AM., İstanbul,1997.

_____,Sekülerizm sorgulanıyor, Ufuk Kitapları, İstanbul,2002.

KURTKAN, Amiran, Din Sosyolojisi, Filiz Kitapevi, İstanbul,1985.

MORGAN, Clifford T.,Psikolojiye Giriş, Hacettepe Üniv. Psikoloji bölümü yay., 13.baskı, İstanbul,1999.

ONAY,Ahmet, Dindarlık Etkileşim ve Değişim, Dem Yay.,İstanbul,2004.

ÖZBAYDAR, Belma, Din ve Tanrı inancının Gelişmesi üzerine Bir Araştırma, Baha Matbaacılık, İstanbul,1970.

ÖZSOY, Osman, Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul,1998.

PAZARLI, Osman, Din Psikolojisi, 3.baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul,1982.

PEKER, Hüseyin, Din Psikolojisi, Sönmez Yayınevi, Samsun,1993.

JERSİLD, Arthur, T.Jersild, Gençlik Psikolojisi, Çev. İbrahim N.Özgü,Yeni Hamle Matbaası, İst./1970

SEVERİN, Gerard, Ergenlik Çağının Tehlikeleri, Çev., Kurtuluş Bıçakçı, Kapital Medya, Ankara,2000.

ŞENTÜRK, Habil, Din psikolojisi, Esra Yay.

SEVİNÇ, Necdet, Osmanlıdan günümüze misyoner faaliyetleri, Milenyum Yayınları, 3. baskı. İstanbul,2002.

TARHAN, Nevzat, v.d.,Satanizm: Mahiyeti, Yayılma Sebepleri ve Önleme Yolları” ,Satanizm Girdabı ve Sahte Metafizik Akımlar, Yeni Ümit Kitapevi, İzmir,2003..

_____,Psikolojik Savaş, Timaş Yay.,İstanbul,2003.

_____,Kadın Psikolojisi, Nesil Yayın., İstanbul,2004

TURNER, Byran Ş.,,Religion and social theory, second adition, sage publications, London and Thousand Doks, 1991.

TÜRKDOĞAN, Orhan, Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi, Birleşik yay.,İstanbul,1997.

UĞUREL-ŞEMİN, Rafia, Gençlik Psikolojisi, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay.,İstanbul,1980.

YAVUZ, Kerim, Çocuğun Dünyası ve Gelişimi, Çocuk Vakfı yay. İstanbul,1998.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, Gençlik Çağı, Özgür Yayın ve Dağıtım, İstanbul,1989.

Makaleler

ARSLAN, Adem Yavuz, Aksiyon Dergisi, “Din Değiştirenlerin Tercihi Hristiyanlık Değil Batılılık” Aksiyon. Dergisi, (Temmuz), Yıl: 2004, s.499,

BODUR,H.,Ezber, “ Moonculuk Hareketi ve Türkiyede Benzer Bir Cemaat Yapılanması” KSÜ İlh. Fak. Dergisi, (ocak),Yıl:2003,s.13-38

GÜNAY, Nasuh, “Şeytana Tapmada Modern Yol satanizm”, Arayışlar, Yıl:1, Sayı:2, 1992/2, s.111-128.

HARMAN, Ömer F., “Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topluluklarının Bulundukları Ülkelerde Yoğunlaşan Misyonerlik Faaliyetleri”, Beşinci Avrasya İslam Şûrası, .(15–19 Nisan 2002/KKTC) Ankara,2003, s.33-40

HÖKELEKLİ, Hayati,“Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler”,Din Öğretimi Dergisi,M.E.B., Ankara,1998, s.73–82.

KÜÇÜK, Abdurrahman, “Türk dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri, Metotları ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Tedbirler” II.Avrupa İslam Şûrası(21–24 Ekim 1996/İstanbul), Ankara,1998, s.375-409.

YİTİK, Ali İ., “Vatikan Sonrası Misyonerlik Faaliyetleri ve Misyonerliği Kolaylaştıran Faktörler (İzmir Örneği)”, Beşinci Avrasya İslam Şûrası (15–19 Nisan 2002/ K.K.T.C) Ankara,2003, s.79-87

İnternet Kaynakları

GÜNDÜZ, Sinasi, “Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler” <www.diyamet.gov.tr/diyamet_dergi/ilmi/>,(03.07.2004).

ERDEM, Gazi,“Misyonerlik ve Misyonerlerin Çalışma Metotları.”; <www.diyamet.gov.tr/Diyamet/ilmi_dergi/ilmi>, (05.07.2004).

OKUMUŞ,Bünyamin,“YehovaŞahitleri”,<www.Diyamet.gov.tr/Diyamet/ilmi_dergi/ilmi>, (03.07.2004).

ÖZ, Serpil Zeynep, “Niçin ve nasıl din değiştiriyorlar” ,<www.Özgür ve bilge.com/egitim>,(6 Temmuz 2004).

EK

Değerli Öğrenciler

Bu anket formu, misyonerlik (dini propaganda) faaliyetlerinin siz gençler üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler, bilimsel araştırma konusunun ayınlatılması dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır.

Size yöneltilecek soruları lütfen dikkatlice okuyun. Sonra size uygun gelen kısmına bir çarpı işareti koyunuz.

Lütfen kağıtlara isminizi yazmayınız

A-Aşağıda, araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin sorular bulunmaktadır. Gösterilen şıklar arasında kendinize uygun olanını seçerek bir çarpı işareti koyunuz

1.Cinsiyetiniz? ☐ Erkek ☐ Kız

2.Ailenizin gelir düzeyi?

☐ Zengin ☐ Ortanın üstü ☐ Orta ☐ Ortanın altı ☐ Fakir

3.Okulunuz.....

4.Sınıfınız.....

5.Babanız ☐ Sağ ☐ Ölü

6.Anneniz ☐ Sağ ☐ Ölü

7.Babanızın eğitim düzeyi?

☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite

8.Annenizin eğitim düzeyi?

☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite

9.Ane baba ☐ Birlikte ☐ Ayrı

10.En çok kaldığınız yerleşim birimi?

☐ Köy ☐ Kasaba ☐ Şehir ☐ Büyükşehir

11.Okul dışında başka hangi kanallardan bilgi edinme imkanı buldunuz?

- () Dini kitaplardan () Kur'an Kursundan () Cami Görevlilerinde
() Özel hocadan () Hiçbiri

12.Anneniz ile aranızdaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?

- () Devamlı çatışma halindeyiz () Çoğu zaman çatışma halindeyiz
() Normal () İyi () Mükemmel

13.Babanız ile aranızdaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?

- () Devamlı çatışma halindeyiz () Çoğu zaman çatışma halindeyiz
() Normal () İyi () Mükemmel

14.Annenizin dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız?

- () Çok iyi () İyi () Orta () Zayıf () Oldukça zayıf

15.Babanızın dindarlık düzeyini nasıl tanımlarsınız?

- () Çok iyi () İyi () Orta () Zayıf () Oldukça zayıf

B.Aşağıda misyonerlik (dini propaganda) faaliyetlerine yönelik sorulara ve bu sorulara verilebilecek cevaplara yer verilmiştir. Sizin için doğru olan maddenin önündeki boşluğa çarpı işareti koyunuz. Eğer bu maddeler dışında bir cevabınız varsa, “diğer” olarak belirtilen maddeye kendi cevabınızı yazınız?

1.Dini yaşantı düzeyiniz nasıl tanımlarsınız

- ☐ Dinin bütün gereklerini yerine getiririm.
- ☐ Kısmende olsa dini gereklerini yerine getiririm.
- ☐ Dindar değilim. Dine karşı ilgi duymuyorum.
- ☐ Dinsizim, dinle hiçbir ilgim yok.
- ☐ Yeni dini akımlara eğilimim var.

2.Başka din mensupları size kendi dinlerinin propagandasını yaptılar mı? Cevabınız “evet” ise; hangi din mensupları? Lütfen yazınız?.....

3.Bir başka dini benimsetmeye yönelik aşağıdaki yöntemlerden hangileri ile karşılaştınız?

- ☐ Adresime ücretsiz cd,kaset hediye edilmesi, gönderilmesi
- ☐ Bana kitap, broşür ve dergi hediye edilmesi, gönderilmesi
- ☐ Kız arkadaşım aracılığıyla
- ☐ Erkek arkadaşım aracılığıyla
- ☐ İnternet aracılığı ile tanıdığım kişilerin etkisi
- ☐ Karşılıksız burs teklifi
- ☐ Maddi yardım yapılması
- ☐ Yurt dışında eğitim imkanı
- ☐ Yurt dışında iş imkanı
- ☐ TV’de yayınlanan filmler
- ☐ Din adamları
- ☐ Diğer.....

4.Arkadaşlarınız içinde dini propaganda yolu ile din değiştiren var mı?
Cevabınız “evet” ise arkadaşınızın din değiştirmesi sizi nasıl etkiledi?

- ☐ Tercih ettiği dine karşı ilgim arttı
- ☐ Kendi dinime daha çok sarılmama sebep oldu
- ☐ Bende hiçbir değişiklik yaratmadı
- ☐ Hayır, karşılaşmadım
- Arkadaşınızın din değiştirmesinde ne etkili oldu
- ☐ Maddi sıkıntı
- ☐ Dini bilgideki yetersizlik
- ☐ Sevgi ve ilgi yokluğu
- ☐ Arkadaş grubu
- ☐ Ailevi sorunlar
- ☐ Din adamlarının olumsuz tutumları
- ☐ Diğer dini grupların sıcak yaklaşımı
- ☐ Kız arkadaşı
- ☐ Erkek arkadaşı
- ☐ Özenti
- ☐ Diğer.....

5.Başka bir dinin propagandası için adresinize ücretsiz cd, kitap,kaset, dergi, broşür, gönderildi mi? Gönderildi ise; bu yayınlar sizin o dine yaklaşımınızı etkiledi mi?

- ☐ Bende hiçbir farklılık yaratmadı
- ☐ O dine yaklaşmamı sağladı
- ☐ Kendi dinime daha çok yaklaştırdı
- ☐ Hayır, gönderilmedi

6.Başka dini tanıtan ve hoş gösteren film izlediniz mi? İzlediysen; bu film sizin o dine yaklaşımınızı etkiledi mi?

- ☐ Bende hiçbir farklılık yaratmadı
- ☐ O dine yaklaşmamı sağladı
- ☐ Kendi dinime daha çok yaklaştırdı
- ☐ Hayır,izlemedim

7.Başka dinlere mensup insanlarla karşılaştınız mı?

- ☐ Arkadaş aracılığıyla
- ☐ İnternet aracılığıyla
- ☐ Kadın ve erkek ilişkisi ile
- ☐ Çeşitli yayınlarla
- ☐ Daha önce o dini benimseyen kişilerin etkisi ile
- ☐ O dine ait ibadet yerini ziyaret sırasında
- ☐ Yurt dışı ziyareti sırasında
- ☐ Yurt dışından gelen ziyaretçiler vasıtasıyla
- ☐ Diğer.....

-Bu din mensubu ile karşılaşmanız dine yaklaşımınızı nasıl etkiledi?

- ☐ Bütün dinleri sorgular oldum
- ☐ Kendi dinimi daha çok öğrenmeye yöneldim
- ☐ O kişinin dinini daha çok öğrenmeye yöneldim
- ☐ Bende hiçbir farklılık yaratmadı

8.Başka dini benimsemeyi düşündünüz mü? Düşündüyseniz; sizi bu düşünceye yönelten sebepler nelerdir?

- ☐ Kendi dini inancımın beni ruhen tatmin etmemesi
- ☐ Din adamlarımızın ve dindarların olumsuz tutum ve davranışları
- ☐ Dinimizdeki ibadetlerin zorluğu
- ☐ Dini inancımdaki yasaklar
- ☐ Din eğitimi veren anne baba, din kültürü öğretmeni ve din görevlilerinin katı tutumu

☐ Diğer.....

9.Bir başka din ilginizi çekti mi? Cevabınız “evet” ise; bu din(ler) hangileridir?

.....

-Bu din(ler)e sizin ilginizi artıran faktörler nelerdir?

- ☐ Maddi sıkıntıların yok olacağı inancı
- ☐ Sevgi ve ilgi
- ☐ Kardeşlik ve arkadaşlık gibi değerlere önem verilmesi
- ☐ O dine mensup insanların hayatından ve kültüründen etkilenme
- ☐ Dini inanç ve öğretileri
- ☐ Ahlaki prensipler ve sosyal konular
- ☐ Diğer.....

10.Maddi zorluk içinde bulunan kimseleri, başka dine çekmek için yapılan yardımlara nasıl bakıyorsunuz?

- ☐ İnsanlara yardım edildiğini düşünüyorum. Olumlu bakıyorum.
- ☐ İnsanların aldatıldığını düşünüyorum. Onaylamıyorum.
- ☐ Hiçbir fikrim yok.

11.Mensup olduğunzu dinden sizi uzaklaştıran bir deneyim yaşadınız mı?
Cevabınız “evet” ise; nasıl bir deneyim yaşadınız?

-Bu yaşadığınız deneyim sizi başka bir dini arayışa yönlendirdi mi?

12.Diğer din mensuplarının dini propaganda yaparak ülkemiz gençlerini kendi dinlerine kazandırma çabaları konusunda ne düşünüyorsunuz?

☐ Dinlerini anlattıklarını düşünüyorum. Olumlu bakıyorum.

☐ Dini propaganda yolu ile insanların aldatıldığını düşünüyorum. Olumsuz bakıyorum.

☐ Hiçbir fikrim yok.

13.Satanizm, Hristiyanlık, Moonculuk, Budizm vb. propaganda faaliyetleri hakkında bilginiz var mı?

☐ Evet, bilgim var. Bu gibi propaganda ile karşılaştım.

☐ Evet, bilgim var. Fakat bu gibi propaganda ile karşılaşmadım.

☐ Hayır yok. Bu gibi bir propaganda ile karşılaşmadım

14.Sizce gençler dini propaganda faaliyetleri ve bunların amaç ve yöntemleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlarca bilgilendirilmeli mi?

☐ Evet

☐ Hayır

15.Sizce ülkemiz gençliğine yönelik dini propaganda faaliyetleri karşı ne yapılmalıdır.

☐ Dini propagandaya kısıtlamalar getirilmeli

☐ Tamamen dini propaganda yasaklanmalı

☐ Dini propaganda faaliyetleri hakkında insanlar bilgilendirilmeli

☐ Diğer.....

☐ Hiçbir fikrim yok